لەم ژمارەیەدا
● هونەرمەندە گەورەکانی جیهان ل ٤
● گەشتێ لە هاوینە هەواری دوکانی سازگار ل ٨

رۆژنامەیەکی هەفتانەیە

هاوکاری
التضامن

سالی ١٩٧٠ دامەزراوە

دەزگای رۆشنبیری و بلاوکردنەوەی کوردی
سەرەکی ئەنجومەنی کارگێری‌و سەرنووسەر
مصلح مصطفی جلالی

● پێنج شەممە ١٩٨٤/٤/١٢ ژمارە ٧٣٣ ●
٨ لاپەڕە
بە ٥٠ فلسە
● الخمیس ١٩٨٤/٤/١٢ العدد ٧٣٣ ●

سەرەکی فەرماندە صدام حسین مەدالیای ئازایەتی دەبەخشێ بە دەستەیەک جەنگاوەری پالەوان

باوەڕ بە خۆبوون بنەڕەتی بە توانایی و سەرکەوتنە

بەڕێز سەرۆک موهیب روكن صدام حسین فەرماندەی گشتی هێزە چەکدارەکان دووپاتی کردەوە کە عیراقیە مەردەکان لە مەیداندا دوژمن تێکدەشکێنن‌و لێدانی زۆرتوندتر لەوەی رۆژهەلاتی بەسرەو میسانیان ئاراستە ئەکەین .

سەرەکی بەڕێز لە وتەیەکدا لە کاتی بەخشینی مەدالیایی ئازایەتی بە دەستەیەک جەنگاوەری پالەوان پێری بەیانی وتی : نابێت سەرکەوتن بەرەو گاڵتەکردن بە دوژمن بەرێ هەر چەندە باوەر بە خۆبوون بنەرەتی سەرکەوتنەو بنەرەتی بە توانایە لە بەرەنگار بوونەوەی دوژمنداو لە نێوان باوەر بە خۆبوون‌و لە خۆبایی بووندا تاڵە دەزویەکی باریک هەیە .

ئەمەش دەقی ووتە بە نرخەکەی سەرەکی فەرماندەیە :

دەستەیەک لە ریزی هێزی چەکدار بە ئازایەتیان نموونەیی بوون‌و شایانی ریزی سەرکردایەتی بوون ... سلاوو بە خێرهاتن بۆ پیاوان ...

وا بزانم ئەوەی بە کردەوە نموونەیی ئەبێ لە ریزی نموونەییەکان لەم پیاوانەی ئەمرۆ لە بەردەممانداو هاورێکانی تریان ، لە سالی چوارەمی شەڕدا ، ئەبێ مرۆڤ میقداری ئەو توانایە هەست پێ‌بکات کە هەڵی گرتووەو جۆری ئەو ورەیەی پشتی پێ‌بەستوەو قوڵی باوەڕبوونی بە خۆی لە ویژدانیا بەرامبەر ئەو باوەڕەی بۆ بەرگری‌لێ‌کردنی شەڕ دەکات .

ئێمە دلنیاین کە ژمارەی نموونەییەکان زیاد ئەبن هەرچەندە شەڕ تا ئەم رادەیە درێژەی کێشا ، چونکە جەوهەری رەسەنی عیراقیەکان وەک خۆی چۆنە ئاوا دەرناکەوێ لە تەنگانەدا نەبێ‌و رەسەنەکان وزەی راستەقینەیان وەک پێویستە تیایا بەنموونەیی

دەرکەون دەری ناخەن تا ماوەی درێژخایەن نەبێ ئێوەی پیاوان وا بوون ، ئەمە شەباوەڕمان پێتان‌و ئەمەیە باوەری گەلەکەتان پێتان .

دوێنی وتارێکی رەمزی جادووگەری - بیان راستر نیشانەی جادووگەری چونکە رەمز بۆ مەوقیعی خێرخوازی‌و بەخششی خێرخوازی دەولەری - خوێندمەوە ، چاوی بە ژمارەیەک ئافرەتی ئێران کەوتووەو ئەمە گۆرانێکی باشەیە کە خومەینی چاوی بە ژمارەیەک ئافرەت بکەوێ نازانین ئایا تەوقەی لەگەڵ کردوونیان نەء چونکە تەوقەکردن لەگەڵ ئافرەت

بە حەرام دادەنێ ، تیایدا باسی دەوری نافرەتی کردوە دوایی هاتۆتە سەر عیراق تا بلێ ئێران چەکی کیمیاوی بەکار ناهێنێ بەلام لێدانێکی توند ئاراستەی عیراق ئەکەن .

دوا هەوڵ یان دوا شەڕ خومەینی چۆنی باس دەکرد ، خۆی‌و داروودەستەکەی بە دوا شەڕیان باس نەدەکرد ، ئێوەو هاورێکانی ترتان سوار چاکی بوون ، جەنگاوەران‌و رێزەکانی تر شاهیدی قوڵی‌و قەوارەی ئەو کارەساتە بوون بەسەر گەلانی ئێراندا هات ئەنجامی ئەم سیاسەتە گەمژەیە .

● درۆیان لەگەل گەلانیاندا کرد ●

من دلنیام کە خومەینی لەسەر کردە بەرپرسیارەکانی ئەپرسیەوە قەوارەی زیانیان لە شەڕەکانی پیشوودا چەند بووە کە بە بنەبڕکەر ناویان نا و دوایی درۆیان لەگەل گەلەکانیان کردو سەرلەنوێ باسی شەری تر دەکەن ، لە پێش هەموشتەوە ، ئێمە دلنیاین کە خومەینی خۆی خەریك نەکردووە تا داوای ئەو فلیمانە بکات لە راگەیاندنی دەرەوەیان لە راگەیاندنی عیراقەوە بلاو کراونەتەوە تا رادەی ئەو کارەساتە بزانێ بەسەر گەلەکەی هاتووە ، بەلام ئەم جۆرە حاکمە بەردەوام ئەبێت تا ئەبێتە ئەوەی دوا کەس ئەبێت ئەزانێت‌و دوا کەس ئەبێت ئاگادار ئەبێت‌و لە ئەنجامدا پشت بە خوا ئەگاتە کۆتایی کە لە زەلکاودا ئەبێت‌و هەتا هەتایە تیا ئەچەسپێ ، کارەساتی گەورە بۆ هەر کاربەدەستێك یان هەر حاکمێك ، نالێم هەر سەرکردەیەك ، ئەوە ئەبێت کە دوا ئەلقە بێ لە پەیژەی پێ زانینی هووکانی ئالۆزی‌و بێ هێزی‌یان هوکانی بەهێزی گەلەکەی .

وادیارە خومەینی دوا کەسە لە ئێران بزانێت چی بەسەر ئێران هاتووەو ئەمە چاکە چونکە سەرکردە یان ئەوەی جێی سەرکردایەتی ئەگرێت یان مەرکەزی یەکەمی پێشەوە ئەگرێت لە حوکما ئەگەر لەو رادەیە عەقلی‌و نەزانیەدا بێت ئەمە کارەساتە بەسەر گەلانیانەوەو بە سەر گەلانی ترەوە دراوسێیانن ، بەلام چاکیشی تیایە چونکە سەرکەوتن پشت بەخوا لە پاڵ ئێمەدا ئەبێت .

لە لای خۆمانەوە ئەڵێین بە خۆی‌و داروودەستەکەی ئێمە چاوەرێیان ئەکەین لەو شەڕەدا باسی ئەکەن ، بەلام گرنگ ئەوەیە لە هەلوێستێکی تردا ناسیمانن کە جادووگەرو درۆزنن لە بەردەم گەلەکانیاندا کاتێك بە گەلەکانیان‌و بە هێزەکانیان وت لەوانەی پێیان خەلەتاون کە ئەو شەڕەی رابوورد دوا شەڕ ئەبێت‌و شەڕێکی بن بڕ کەر ئەبێت ، شەڕ بوو شکان‌و شکاندنێکی گەورە شکان .

بڕوانە ل : ٣

دەقی هەردوو وتەکەی سەرەکی فەرماندە بۆ پارێزەران‌و پزیشکە داهێنەرەکان

لە لاپەرەی دوو سێی ئەم ژمارەیەدا دەقی هەردوو وتە بەنرخەکەی سەرەکی فەرماندە لەبەردەم ئەندامانی دەستەی بەڕێوەبەرێتی نەقابەی پارێزەران‌و لەکاتی پێشوازی کردنی دەستەیەك لە پزیشکە داهێنەرەکان بخوێنەرەوە .

بەکورتی

عمان :

کۆبوونەوەکانی کاربەدەستانی زانکۆ عەرەبیەکان پێری لە عمان دەستی پێ‌کردو کە لە مەسەلەی وەرگرتن‌و هاوکاری نێوان ئەو زانکۆیانە ئەکۆڵنەوە .

قاهیرە :

نۆ وڵاتی ئەفەریقایی لە قاهیرە کۆبوونەتەوە بۆ لێکۆلینەوەی چونیەتی سوود وەرگرتنی چاکتر لە ئاوی رووباری نیل .

پەکین :

لێرە وەراگەیەنرا کە چین دوو رۆژ لە مەوبەر مانگێکی دەستکردی تایبەت بە تاقی کردنەوەی پەیوەندی لاسلکی بەرداوە .

نیودلهی :

خاتو ئەندیرا غاندی سەرەك وەزیرانی هیندستان دوای سەردانی لە لیبیاو تونس بۆ ماوەی سێ رۆژ گەرایەوە بۆ وڵاتەکەی .

لە یادی کارەساتی دیر یاسیندا

خۆپیشاندانی گەورە لە فەلەستینی زەوت کراودا

مانگرتنی سەرتاپاگیری هەموو گوندو ئوردوگاکانی بەرەی رۆژئاواو کەرتی غەزەی زەوت کراوی گرتۆتەوە بۆ نارەزایی دەربرین بەرامبەر خوێن رشتنەکەی دێر یاسین کە زایۆنیەکان کردیان‌و ئیستا یادی ٣٦ ساڵەی رائەبووریت

ئاژانسی دەنگوباسی «وفا» راگەیاند کە خۆپیشاندانی گەورەو فراوان ئوردوگای دهیشەو ئامصری‌و قلندیاو ئالعروبی لە بەرەی رۆژئاوای گرتۆتەوە .

خۆپیشاندەرەکان بەردەبارانی دەوریەکانی زایۆنی دوژمنیان کردووە ئەو درندانەش بەرامبەر بە هەلچونی جەماوەری فەلەستین تەقەیان لە خۆ پیشاندەرەکان کردوە کە زوربەیان قوتابیان

جەنگاوەرە مەردەکانی عیراق بەردەوامن لە بەرەنگاربوونەوەی ئازایانەی هێزەکانی دوژمن

بۆ بەرگری لە بیروباوەروسەربەرزی نیشتمانی عیراق‌و گە لە مەزنەکەی ، جەنگاوەرە مەردەکانمان بەردەوامن لە بەرەنگاربوونەوەی ئازایانەی دەستدرێژی نارەوای حوکم رانەفام‌و جادووگەرەکانی ئێران .

لە ماوەی هەفتەی رابووردوا بەپێی بەیاننامەکانی سەرکردایەتی گشتی هێزە چەکدارەکانمان هەموو ریزەکانی سوپای ئازامان دەستی مەردانەی زیاتر یان لە بنکەو مولگاکانی دوژمن وەشاندووەو زیانی گەورەی پێ‌گەیاندوون .

هەلۆکانی ئاسمان لێ‌هاتووانە هەلمەتی سەرکەوتوویان بردۆتە سەر بنکەکانی دوژمن لە رۆژهەلاتی بەسەرو لەو هەلمەتانەدا کە هەفتەی رابووردو بوون زیانی سەرو مالی زۆری پێ‌گەیاندن‌و راستەوخۆ بنکەو نیشانەکانیان پێکاوەو لە هەموو هەلمەتێکا بەسەرکەوتووی گەراونەتەوە بۆ بنکەکانی خۆیان .

هەروەها لە کەرتی ناوەراستدا هێزە مەردەکانمان دەستی توندیان لە دوژمن وەشاندوە. دیسان فرۆکە هیلیوکۆپتەرە ئازاکانمان هەلمەتی مەردانەی زۆریان بردۆتە سەر بنکەکانی ریزەکانی دوژمن زیانی زۆریان لێ‌داون‌و دوژمنیان پرش‌و بلاوە پێ‌کردوە .

چەندان جار سەربازە مەردەکانی ریزی پێشەوەی بەرەکانی جەنگ هەلمەتی کوت‌و پڕی‌و سەرکەوتوویان لەم هەفتەیەدا بردۆتە سەر سەنگەرەکانی دوژمن .

یەکەم کۆبوونەوەی ئەنجومەنی یاسادانانی ئۆتۆنۆمی ناوچەی کوردستان

سەرلەبەیانی رۆژی شەممە رێکەوتی ٧-٤-٨٤ لە دیوانی ئەنجومەنی یاسادانانی ناوچەی ئۆتۆنۆمی کوردستان دەستکرا بە خولی نوێی ئەنجومەن ..

لە سەرەتادا بەڕێز ئەحمەد عبدالقادر نەقشبەندی سەرەکی ئەنجومەن دوای دەقیقەیەك راوەستان لەسەر گیانی پاکی شەهیدانی قادسیەی صدام وتەیەکی خوێندەوەو تیایدا باسی ئەرك‌و پەیامەکانی ئەنجومەنی کرد ، بەتایبەتیش خۆشحالی ئەندامانی ئەنجومەنی پەیوەندی ئاهەنگ گێرانی ٧ی نیسان، یادی دامەزراندنی پارتی سەرکردە ، پارتی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست .

دیسان بەڕێزی دەست نیشانی رۆلی گەلی کوردمانی کرد لە بەرەنگاربوونەوەی دوژمنی رەگەزپەرست‌و ئەو نموونە گەورانەی گەلی کورد بۆ پاراستنی گیانی سەرکەوتن پێش‌کەشی کردوون .

ئەنجا بەڕێز جەمال حاج شەریف سەرەکی ئەنجومەنی راپەراندن ئەو راپۆرتە فراوانەی خوێندەوە کە ئەنجومەن لەماوەی سالی رابردوودا لە بەجێ‌هێنانی دەیان پرۆژەی ئاوەدانی‌و خزمەتگوزاری پێش‌کەشی کردوون .

لە کۆتاییدا بروسکەیەك بۆ سەرەکی فەرمانده تێکۆشەر صدام حسین بەرزکرایەوە کە تیایدا ئەندامان وەفاو دلسۆزی‌و قوربانی‌دانی گەلی کوردمانیان بۆ پاراستنی گیانی سەرکەوتن دەربڕی ..

خومەینی هەرگیز گوێ رایەلی ئاینی پیرۆزی ئیسلام نەبووە

حجەتی ئیسلامی طهرانی :

حجەتی ئیسلامی علی طهرانی وڵاتانی جیهانی بانگ‌کردوە بۆ برینی پەیوەندی سیاسی‌و ئابووری‌و رۆشنبیری لەگەل ئێران‌و دابرینی لە کۆمەلی دەولەتان‌و پەردە لادان لە رووی چونکە رژێمێکە متمانەی بە درۆو دەلەسەو نامەردی هەیە لە بەردەوامی دەستدرێژیا بۆ سەر عیراق .

هەروەها لە رادیوی بەغداوە بە زمانی فارسی داوای لە رژێمی سوریاو لیبیا کرد کە یارمەتی ئەوەی ئەدا ئاگری شەر بە کلپەتر بکات .

ناوبراو دووپاتی کردەوە کە خومەینی هیچ‌کاتێك گوێ رایەلی ئاینی ئیسلامی پرۆز نەبووەو کردەوە نارەواکانی بەلگەی ئەم راستیەن .

— لە نامەیەکی طارق عزیزدا بۆ دی کویلار —

کۆمەلی دەولەتان بانگ کراوە بۆ بەرگە گرتنی بەرپرسیاری خۆیان

بەڕێز طارق عزیز جێگری سەرەك وەزیران وەزیری دەرەوە نامەیەکی ئاراستەی ئەمینداری گشتی نەتەوە یەکگرتوەکان کردوە دەربارەی ئەو پەلامارە راگەیاندنەی دەزگاکانی راگەیاندنی رۆژئاوا دژی ولاتەکەمان

لە نامەکەیدا سەرنجی ئەمینداری گشتی نەتەوە یەکگرتوەکانی بۆ ئەمە راکێشاوە کە لە خۆیدا بە هاندانی زایۆنیەکان دەستی پێ کردوەو دەنگ‌و باسی رەسمی‌و شێوە رەسمی وا دەرئەخەن کە نیازی ئاراستەکردنی لێدانی عەسکەریان هەیە بۆ سەردام‌و دەزگا زانستی‌یەکانی عیراق .

لە نامەکەدا هاتووەکە : عیراق لە کاتێکدا وریایی دەردەبرێ بەرامبەر هەر دەستدرێژیەکی ئیسرائیل بۆ سەردام‌و دەزگا زانستی‌یەکانی عیراق ، لە هەمان کاتدا کۆمەلی دەولەتان‌و بەتایبەتی ئەنجومەنی ئاسایش بانگ ئەکات کە بەرگەی بەرپرسیاری خۆیان بگرن لە بەرەنگاربوونەوەی زایۆنی دەستدرێژی کار تا نەتوانی نەخشەکەی جێ بەجێ بکات کە ئەگەر لە رادەی خۆیدا نەوەستێنرێت هەرەشەیەکی گەورە دەبێ بۆ سەر ئاشتی‌و ئاسایشی ناوچەکە .

رۆژنامەیەکی سوڤیەتی مدحی پەیمان دۆستایەتی عیراق‌و سۆڤیەت ئەکات

رۆژنامەی کومیتەی ناوندی‌حزبی شیوعی سۆڤیەت [سوتسیا یستیجیسکایا ئاندوستریا] مدحی پەیمانی دۆستایەتی‌و هاوکاری نێوان عیراق‌و یەکیتی سۆڤیەت کردوە .

رۆژنامەکە لە یادی ١٢ ساڵەی مۆرکردنی پەیمانەکەدا وتویەتی ئەم پەیمانە بنەرەتی‌بەرەپێدانی پەیوەندی دۆستایەتی نێوان هەردوو وڵاتی لەسەر بنەرەتی یەکسانی‌و رێزی بەرامبەرو دەست نەخستنە کاروباری ناوخۆیی یەکتری چەسپاند .

هەروەها وتویەتی پەیمانەکە بووەهوی فراوان کردنی هاوکاری دوو قولی لە زۆرلایەنی ئابوری سۆڤیەتی‌و عیراقیدا .

Institut Kurde de Paris

دەقی وتەکەی سەرەکی فەرماندە صدام حسین لەکاتی پێشوازی کردنی ئەندامانی ئەنجوومەنی بەڕێوەبەریتی نەقابەی پارێزەراندا

ئەوەی زۆربایەخی هەیە بەلامانەوە.. ئەوەیە لە زەمانی ئێمەدا عەدالەت بەدی بێت

هەر نەتەوەو هەر گەلێك سەرەڕای ئەوەی لەگەڵ نەتەوەکانی تردا لەسەر پرد بەیەك دەگاتەوە چ لە تێگەیشتنە مرۆڤایەتی یەکان یان لە خەسیەتە مرۆڤایەتی یەکاندا بەڵام تایبەتێتی خۆی هەیە .

هەروەکو چۆن هەر قۆناغێك و هەر نەخشەیەك لە پێشترینی خۆی هەیە سەرەڕای ئەو پەیوەستی یەی لە نێوان ئامانج و ڕێگەو قۆناغەکاندا هەیە بەم جۆرەش هەر نەتەوەو هەر گەلە لە تایبەتی یەکانیدا لە ڕووی بایەخ پێدان و چاودێری و بەکارهێنانیانەوە لە پێشترینی خۆی هەیە .

نەتەوەی ئێمەو گەلی عیراقیش هەمیشە دادپەروەریان لە پلەی یەکەمدا داناوە لەڕووی بایەخ پێدان لە بەکاربردن و بیرو تێگەیشتنەوە .. ئێمەش هەر بەم جۆرەی دەبینین . وەکو وتبێشم سەرەڕای ئەو پەیوەستی یەی لە نێوان هەموو ئامانج و هەموو ڕێگەکاندا هەیەو سەرەڕای ئەوەش کە هیچ یەکێك لەو ئامانج و ڕێگانە نایەنەدی و ڕێگاکان بەکارناهێنرێن بە بێ ئەوەی لەسەر یەك بان کۆبکرێنەوە .

چونکە دادپەروەری لە بیروباوەڕی بنچینەیەکانی شۆڕش ، هەروەها لە بیروباوەڕی سۆشیالزم و لە ئامانجی یەکیەتیشدا هەیە .. بەڵام ئەگەر گریمان بە نیمچە ڕوانینێکی گوزارەیی بڕوانینە کاروبار ئەوا دەڵێین کە دادپەروەری لەپێشترینی هەموو ئامانجەکاندا دێت .

وە لە چوارچێوەی ئەو پەیوەستی یەی کەتێی دەگەین ئەو ئامانجانە بەبێ هەڵوێستێکی دادپەروەرانە هیچ نرخێکیان نابێت ، بەڵکو لە توانادا نییە ئەو ئامانجانە بهێنرێنەدی بەبێ ئەوەی لەسەر بناغەیەکی دادپەروەری و بەسەرکردنەوەیەکی وردو بەڕاستی ی بەخەمەوە بوونی هێنانەدیی دادپەروەری لە هەموو کۆڕەکانیدا هەستابێت .

هێنانەدیی دادپەروەریش وەکو وتمان چالاکی یەکەی تەنیا لە مەیدانی یاسایی و داوەریدا نیە بەڵکو لە هەموو مەیدانەکانی ژیان دایە ئەگەرچی یاساو داوەری لەچاو ئێوەو هەموو پسپۆڕاندا بە دەربڕینێکی تایبەتی دەری دەبڕن .

لەسەر بنەڕەتی ئەم تێڕوانینە پارێزەران دەورێکی تایبەتیان هەیە لە بەرپرسیاریی تێبینی کردن و هێنانەدیی دادپەروەریدا و ئەوەی ئێمە هیوامان پێیانەو ئەو هیوایەی گەل بەڕاستی بەوانی هەیە ئەوەیە کە لە بیروڕاو لە کردەوەیاندا سەرنجی هێنانەدیی دادپەروەری بدەن ، وەنەبێ هەر قازی یەکان بەتەنیا بەڵکو ئەوانیش لەبەردەم خۆیاندا لە تێبینی کردنی ئەم بیروڕایانە بەرپرسیاری یەکەیان گەورەیە .

لەم کۆڕەدا ویستم بپرسم ئایا کرێی پارێزەر هەروەکو جاران دەکرێ بە دوو قۆناغەوە ، قۆناغێك پێشەکی دەدرێ و ئەگەر ئەرکەکەشی سەرکەوت قۆناغەکەی تر .. بەڵێ هێشتا هەر وایە .. ئێستا کە دیدەنیی ئێوەم کرد ئەوەم بە بیرداهات کە لەوانەیە ئەم شێوەیە ببێتە هۆی سەرکەوتنی مرۆڤ دوور لە دادپەروەری . بۆیە پێشنیار دەکەم لەوە بکۆڵنەوە کە پارێزەر لەباری سەرکەوتن و سەرنەکەوتندا کرێ یەکی دیاریکراو وەربگرێت و هیچی تر نا ، واتا پارێزەرەکە لەگەڵ هاونیشتمانە خاوەن کارەکە ڕێك بکەوێت کەوا باوەڕی بەوو بە ژمارەیەك لەو پارێزەرانە هەیە کە لەوێدان و کارو کردەوەیان دیارەو توانستیان بەناوبانگە ، هاونیشتمانەکە لەسەر کرێی پارێزەریی لەگەڵیدا ڕێك دەکەوێ و پەیمان دەبەستن کە بۆ دیتنی دەعواکەی بابڵێین پێنجسەد دیناری دەداتێ و پارێزەرەکە وەری دەگرێت ، ئەویش ئەگەر حەز بکا بە دوو جار یان سێ یان چوار جار پارەکەی لێ وەردەگرێت ، نەوەکو بەپێی ئەنجامی سەرکەوتن یان سەرنەکەوتنی لە دەعواکەدا .

بۆچی ئەم پێشنیارەتان دەخەمە بەردەم ، چونکە من بەپێی ئەو بیروڕایانەی باسم بۆ کردن هیوادارم پارێزەران بەبێ ئەوەی گوێ بدەنە ئەنجامی دەعواکە دادپەروەری ڕەچاوبکەن ، کاتێکیش دەبینن کە کابرایەك تاوانبارە نابن بە پارێزەری تاوانبارەکە خۆی بەڵکو دەبنە نوێنەری دادپەروەری چ لە چاو کابراو چ لە چاو کۆمەڵدا .. ئەوسا وەکو بزانم ، لایەنێکی گەورەی ئەو هیوایەمان دابین دەکەین کە هەموومان هەوڵی بۆ دەدەین کە بریتی یە لەوە پارێزەران لە پاراستن و بەرزکردنەوەو بەدیارخستنی دادپەروەری دا دەورێکی بنچینەییان هەبێت .

لەو باوەڕەدام وا چاکە لە نێو خۆتانا لەوە بکۆڵنەوە کە لە بەسەرخستنی ڕێڕەوی پارێزەرانی دادپەروەردا دەورێکی لێپرسراوانەتان هەبێت ، وەکو بە نموونە .. ئەم بیرانەش هەر ئێستا لە دیدەنی کردنی ئێوەدا بەدڵمدا هاتوون پێشتر چونیەتی ئەو پێشنیارانەشم ئامادە نەکردووە کە لەگەڵ ئێوەدا باسیان دەکەین .. وەکو ئەوە بێین سەبری ئەو دەعوایانە بکەین کە پارێزەرەکە وەری گرتوون و بزانین بۆچوونەکانی بەرامبەر بە دەعواکە چۆن و سەیر کەین بۆچوونەکانی ئەو هەمیشە بەلایەکدا ڕۆیشتوون و بڕیاری قازی یەکانیش بەلایەکی تردا ، کەوابێ ئەمە بەڵگەی ئاستی کاروکردەوەو تێڕوانینی ئەوە دەربارەی دادپەروەری ، ئەمەو کاروبارێکی تر کە بە خەیاڵتاندا بێت .

لەم ڕادەیە دەوەستین پاشان دەگەڕێینەوە بۆ ئەوەی بڕێك پەیوەستیی سەرومڕی پەیوەندیی نێوان ڕابردوو ئێستا بدۆزینەوە .. جا دەڵێین ڕاستە هەموو گەل دژی باری ناهەموارو حکوومەتی ستەمکارو ئەو ڕژێمانەی کە تەمسیلی گەلیان نەدەکرد تێدەکۆشا ، بەڵام پارێزەرە عیراقیەکان دەورێکی دیاریان هەبوو لە نێو بەدیارکەوتوواندا ، هۆیەکی ئەمەش ئەوەیە ئەوان لە بارێکدا بوون کە ماوەی ئەدان لە فەرمانبەران زیاتر بتوانن ڕای خۆیان دەرببڕن ، بەڵام هۆیە بنچینەیبە کە پەیوەندی بە چەندیی ڕەسەنی بە زانین بەستراوەوە هەیە . کەوا ئەوان بە جیاواز لە خەڵکی تر ناسرابوون .. ئەوانیش بەزانینەوە ڕێگەی دادپەروەریان دەگرت لە بەرامبەر ڕژێمە زۆردارەکان و حکومەتە دوژمنەکانی ڕاستی و داد لە عیراقدا نەك ڕێگەی پێچەوانە .

لە ئێوە کاك (فەهران)م لەیادە کە یەکێك بوو لەو پارێزەرانەی دوای سالی ١٩٦٤ پارێزگاریان لێ کردین ، هەتا خۆمان خۆمان بەرەڵلاکرد لە بەندیخانە ، وەنەبێ لە پارێزگاری لێ کردنا کەم توانا بووبن ، بەڵکو چونکە ڕژێمەکە ئەوسا نەیدەویست بەرەڵلامان بکات ، بەڵگەی ئەوەشی لەدەستدا بوو کە ویستوومانە ڕژێمی حوکمڕانی هەڵبگێڕینەوە .

بەڵام خۆپێشاندانێکی نایابی پارێزەران بوو کە وا بزانم (٥٢) پارێزەر دەبوون و لە خۆیانەوەو بە خوێن گەرمیەوە هاتبوون پارێزگاریان لە ئێمە دەکرد .. بەڕاستی خۆپێشاندانێکی ڕادە بەرزبوو کردەوەیەکە کە بۆ پارێزەران و کۆمەڵەکەیان باس دەکرێت .

هەموومان دەزانین لە ئەنجامی قەڵەمبازی ئاستی ژین لە عیراقداو بەهۆی زۆری و فراوانی بوونی ئیش و کاسبی یەوە ئێستا لەجاران کەمتر بایەخ بە ناوو ناوبانگی پیشە دەدرێت هەروەکو بەر لە بیست ساڵ ، جاران فلانە دارتاش یان فیسارو پارێزەر هەوڵی دەدا کارەکەی تەواو پوخت بێت تا ناوو ناوبانگ پەیدابکات ، هەروەها کابرای ئاسنگەر یان وەستای بەننا لەسەر خانووەکەی دەنووسی کە ئەو کردوویەتی ، هەر بەم جۆرەش پزیشك هەوڵی دەدا . من ئێستا وەکو هاونیشتمانێکی عیراقی نەك وەکو بەرپرسیارێك بە تەنیا وا سەرنج دەدەم کە ئاستی بایەخدان بە دەرکردنی ناوبانگی چاك لە پیشەدا نزم بووەتەوە .

بۆیە لە هەموو ئەو دەستەو کۆمەڵانەدا لام وابێ جێی خۆیەتی کە لەوە بکۆڵینەوە چۆن پیشەکان بایەخدار بکەینەوە ، وەکو ئەوە بگوترێ فلان پارێزەر زۆر نایابەو سەرکەوتووە لەبەر ئەوەنا کە خەڵکێکی زۆر لە کاربەدەستان دایەرەکانی دەوڵەت دەناسێ ، بەڵکو لەبەرئەوە کە لە هاوڕێ یەکانی بەتواناترە بۆ دۆزینەوەی ڕاستی لە نێوان ئاڵۆزی و گرێ و گۆڵدا ، وە ئەوەی پەیوەندی بە پارێزەرو قازی یەکانەوە هەیە .

من بەتایبەتی بایەخ بەو لایەنە دەدەم چونکە دەزانم پەیوەندی ئەم کارە بە ویژدانی گەل و بەو ڕێبازە مێژوویەی کە هەوڵ دەدەین ببین بە بەشێکی چ دەگەیەنێت . بایەخ بەوە نادەین دوای پێنجسەد ساڵ بڵێین تا چ ڕادەیەك پرۆژەی ئاوەدانی یان بەجێ هێناوە ، ئەوەندەی بایەخ بەوەدەدەین کە بڵێن لەسەردەمی ئەواندا زانیاری و زانین گەشەیان کردووە ئەگەرچی ئاواکاریش گرنگە بەڵام گرنگتر ئەوەیە بڵێن کە لە سەردەمی ئەواندا دادپەروەری هاتوەتەدی .

کەوابێ چۆن دەتوانرێ ئەمە لە کۆڕی پارێزەراندا بێتەدی ، تکا دەکەم ئەی برایان ئێوە لەگەڵ برا پارێزەرەکانتانا لەوە بکۆڵنەوە بە چ بارێك پارێزەر ژینێکی ئاسوودە بژیت و دەستکەوتێکی باشی وای ببێ کە لەگەڵ ئاستی گەل لە هەر قۆناغێکدا بەراوورد بکرێت . چونکە ئەگەر ئاستی پارێزەر یان پزیشک یان ئەندازیار بەتەواوی لە ئاستی گەل دابڕا ئەوسا دەکەوینە بەردەم باری چینایەتی یەوە نەوەکو لەبەردەم باری پلەو پایەی لێهاتوویی و ناوداری لەگەڵدا کە ئەمەیان ڕەوایەو پێویستیشە .. چونکە جیاکردنەوە لەسەر بناغەی لێهاتوویی و ڕەنجدان بارێکی پێویستە بۆ ڕژێمی سۆشیالستمان . بەڵام جیاکردنەوە لەسەر بناغەی چینەکان و داپچڕانی نێوان توێژە کۆمەڵایەتی یەکان بەپێی فەرق و جودایی ئەمە کارێکی ناپەسندە .

کەوابێ بۆ قازی و بۆ پارێزەران ئاستێکمان دەوێ لە بیرکردنەوە دڵنیایان بکات .. ئاستێکی وا بتوانن لە شوێنی خۆیانەوە دەوری دادپەروەری بگێڕن ، بەڵام ئەم ئاستەش دەبێ هەستی پێ بکەن کە لەگەڵ ئاستی گەلدا پەرەبسەنێت . پەرەسەندوو بێت و نەچەسپێت . بەڵکو چەسپان بە گوێرە بێت و جووڵانەوەش بۆ پێشەوە بەپێی ئەو بەستراوە بە جوڵانەوەی سەرتاپای گەل و ئاستی ژینی گەل بۆ پێشەوە .

کەوابێ ، ئەو پێداویستانە چین کەوا دەکەن پارێزەر بتوانێت ببێتە یاریدەری قازی تا هەردووکیان پێکەوە - بەبێ گوێدانە جیاوازیی شوێن و بەرپرسیاری - بگەنە ئەوە کە ئاوو هەوای هاتنەدیی ئەنجامی دادپەروەرانە ساز ببێت .. منیش ئامادەم ئەو جۆرە لێکۆڵینەوانەتان وەربگرم و ئەگەر پێویستیشی کرد دیدەنیشی بۆ دەکەین و بەیەك دەگەینەوە .

سڵاوم لە هەموو براکانتان لەم لایەنەو هیوای سەرکەوتن و سەربەرزیتان بۆ دەخوازم .

دەقی وتەکەی سەرەکی فەرماندە صدام حسین لە کاتی پێشوازی کردنی دەستەیەك پزیشکی داهێنەردا

چالاکی پزیشکی سەرکەوتوو بەختیاری و ژیان بۆ زۆر لە عیراقیەکان بەدی ئەهێنێت

برایان ، من شادمانم چاوم بە ئێوە دەکەوێ وەك دوکتۆر صادق وەزیری تەندروستی باسی کرد ... لەوانە ژیانی باوو بە حاڵەتی ببزوێ لە گلۆربوونەوە بکات ، بەڵام ژیانی هەڵچون بەرەو باڵا دەبێ ببێ بە پێپلیکەی سەرکەوتنا ببیات و داهێنەرو قوربانی دەران لەسەر ڕێگای نموونەیی و بە حاڵەتی نموونەیی لە پێشەوەی ڕیز دەبن .

برایان ، لە مەیدانی کاری ئێوەدا کە دەڵێین دەبێ نموونەیی لە داهێناندا و نموونەیی لە قوربانی داندا هەبن مەبەستمان لێرەدا پەیوەندیە لە نێوان ویژدانی پزیشك و مرۆڤدا ... ئەویش حاڵەتی بایخدانی هەمیشەیی فیکری و مرۆڤایەتی یە بەوەی پێویستە لە عەقڵەوە دەرژێ یان ئەوەی پێویستە بۆ ئەوەی لە عەقڵەوە دەرژێ لەسەر ڕێگای چاککردنی خزمەتی مرۆڤ ... بە داهێنان یان دروستکردنیان بە هەڵس و کەوتی ڕۆژانەی ئەو کارەی پزیشك بەرامبەر هاووڵاتیان دەیکات .

کاری پزیشك لە کاری (ئەفسەر رکن) نزیکە ئەگەرچی مەوقعیکی تری وەرگرتووە ، لە مەوقع و تاسیری ئەفسەر رکن نزیکە ئەگەرچی مەوقعیکی تری وەرگرتبێ .

ئەفسەر رکنی لێنەهاتوو لەوانەیە ژیانی خەڵکی بە کۆمەڵ بە فیرۆ بدات ، ئەفسەری لێهاتوو لەوانەیە دەست بە خوێنی خەڵکیەوە بگرێ لە شەردا لەگەڵ بەدیهێنانی ئەنجامی ڕەزامەندیان لێ ڕازی بی .

زۆر کەس لە کۆمەڵی ئەمرۆی عیراقدا هەن خزمەت بە گەلی عیراق دەکەن هەندێکیان بە شێوەی ڕاستەوخۆو هەندێکی تر بە شێوەی ناراستەو خۆو هەموویان لەسەر ڕێگای دروستکردنی بەختیاری پێویست بۆ عیراقی یان ئەوەی نەخشەی لە لایەن کەسانی دیارەوە بۆ کێشراوە .

● پەیوەندی پزیشك بە نەخۆشەوە ●

ئێوەی خاوەن ئەم پیشە شەریفە ، دەزانن مانای پەیوەندیتان بە مرۆڤەکە نەخۆش دەبێ هەیە .. هەر یەکێ لە ئێمە لەوانەیە لە ژیانیا بە باری وادا ڕۆشتبێ واتە توشی نەخۆشیەك بوبێ کە پێویستی بە چارەیە ، بێگومان وەك هەستی مرۆڤایەتی دەبێ بارێکی وا خستبێتە حاڵەتیکەوە بەراورد بکا لەگەڵ حاڵەتەکانی تردا کە پێش ماڵ و پێش زۆر شتی تر دەکەوێ ئەویش تەندروستی باشی مرۆڤە .

کەواتە پزیشکی لێنەهاتوو خوانەخواستە لەوانەیە بەهۆی کاروباریەوە ببێتە هۆی مردن یان نابەختیاری زۆر لە عیراقیەکان ، لە کاتێکدا پزیشکی لێهاتوو و سەرکەوتوو دەبێتە هوی بەختیاری زۆر لە عیراقیەکان .

کەواتە لەوانەیە بە دەستەبژێنی هەر چەند خوای گەورەو میهرەبان دەژێنێ و دەمرێنێ بەڵام ئەم وەسیلەیە لەوانەیە بەدەستە بژێنێ و بەدەستە بمرێنێ .

ئەگەر ئەمە وەسفی ڕاستەقینەی پزیشك بێ لەمەوە ئەو شوێنەی دەردەکەوێ کە پێویستە تیا بێ لە ڕووی ڕەوشت و فیکرو لە هەڵس و کەوت و لە تێ ڕامان و بیرکردنەوەداو هیوامان بە ئێوە گەورەیەو بە برا پزیشکەکانیشتان کە هەمووان بگەنە ئەو ڕادەیەی گەل چاوی لێتانە .

● بە های پیشە ●

تۆزی لەمەوبەر لەگەڵ پارێزەرەکان بووم و باسی بە های پیشەم کردو پێم وتن بایەخدان بە پیشەو ناوبانگی بەر لە بیست ساڵ زیاتر بوو لە بایەخی ئێستا .

وە وتم یەکێك لە هو بنەڕەتیەکانی بایەخدان بەڕادەی پیشە ، بەر لە بیست ساڵ لە لایەن هەمان کەسی خاوەن پیشەوە بۆ چی لە ئەمرۆ باڵاتە بوو باسی یەکێ لە هویەکانم کرد کە ئەوەیە ئەو مەوردەی ئەمرۆ لە پیشە دەست دەکەوێ بەرزترە لە لەوەپیشی و بە تەقەللای کەمتر لە پێویست بەپێی حسابی نیسبەت لە پێوانە پیشەو تەقەللای بەر لە بیست ساڵ .

پارێزەر بایەخی بەوە دەدابزانی ئەو پارێزەرێکی چاکەو فلانە پزیشك بایەخی بەوە دەداناو بانگی بکاتە دورترین گوندو شارو فلان ئەندازیار بایەخی بەوە دەدا کە خانوویەکی دەکردەوە ناوبانگی ئیجابی هەبێ و بەڵام ئێستا چالاکیەکانی لە ڕادەی بایەخی زاتیدا وەك دەبینم و ... ئەگەر تەنیا ئەم هویەمان وەرگرت بە چاو پۆشین لە هویەکانی تر دەڵێین ژیان ناکرێ سەقام گیر ببێ لە یەك ڕوویدا بێ لە ڕووەکانی تری کە ڕووی ماددی یە بەڵکو دەبێ ڕووی تری هەبێ کە بەبێ ئەوە ناتوانین لە بەردەم حاڵەتی

بڕوانە ل ٣٤

Institut kurde de Paris

دەقی وتەکەی سەرەکی فەرماندە لەکاتی بەخشینی مەدالیایی ئازایەتی بە دەستەیەك جەنگاوەری پاڵەوان - پاشماوە

● لە مەیداندا بەرەنگاریان ئەبین ●

کەواتە ، پێیان ئەڵێین ، یەکەم پشت بەخواو بەهیمەتی عیراقیە چابووکەکان ئێمە لە مەیداندا بەرەنگاریان ئەبینەوەو با بێن ، بەڵام ئەمجارە ریزەکانیان تێکدەشکێنین و بەلێدانی توند تر دەروخێن پشت بەخوا توند ترو بەهێز تر لەو لێدانانەی لە رۆژهەڵاتی بەسرەو رۆژهەڵاتی میسان و شەرەکانی رابووردوا ئاراستەیان کرا ..

ئێمە دڵنیاین کە ئێوە لەپێشەوەی ئەو ریزانەوە ئەبن کە ئەو دەرسە ئەدەن بەم دوژمنە نامەردە دەستدرێژی کەرە نەفامە کە شایەنیەتی .

جەنگاوەری چاك ئەوەیە کە هەمان ئەنجام بەدی ئەهێنی کە ئەتوانرێت بەدی بهێنرێت بەبێ قوربانی دان یان بە کەمترین قوربانی .

کە داوای وردی و لەسەر خۆیی ئەکەین ، ئەمە مانای ئەوە نیە کە پێویست بوو خۆمان بخەینە تەنورەوە خۆمان نەخەینە ناویەوە ، نەء ، بەڵکو خۆمان ئەخەینە ناو تەنورەوە ، پاشەکەوت بە مەبەستی ئەوەیە بەردەوام بین تا سەربەرزی عیراقیەکان پشت بەخوا هەر بمێنێت .

یەکێك لە فرۆکەوانەکان لە خاکی دوژمنداکەوت ، بەر لە کەوتنی و لە توندی حماسیا مەترە لویزی فرۆکەکەی بەکارهێنا لە لێدانی ئۆتۆمۆبیل و هێزەکانی دوژمن بەر لە گەیشتنی بە نیشانەکەی کە ئەمەوای کرد کەرەستەی بەرگری ئاسمانی دوژمن و ریا بکاتەوەو ئەنجام کە گەیشتە نیشانەکە بۆ لێدانی فرۆکەکەی پێکرا ... راستە ئەم حماسە نیشتمان پەروەری و ئازایەتیە بەڵام بێگومان ئەگەر ئەو فرۆکەوانە دوو لێدانی تری بۆ هەڵگرتنیایە بۆ نیشانەکانی دوژمن بەوە زیاتر پێشکەش بەگەل و نیشتمانەکەی ئەکرد .

ئێوەش هەروا ئازیزەکان ، لەسەرمانە ، بەڵام کاتێ پێویست ئەکات هەموومان خۆمان بخەینە تەنورەوە لە پێناوی ئەوەی نیشتمان هەر سەربەرز بمێنێتەوە ، ئەیکەین و .. ئەمە سەلماوە .

● باوەر بەخۆبوون بنەرەتی سەرکەوتنە ●

سەرکەوتن نابێت بەرەو ئەوەمان ببات بەگاڵتە بروانینە دوژمن ، هەرچەندە باوەرِ بەخۆبوون بنەرەتی سەرکەوتنەو بنەرەتی بەتوانایە لە بەرەنگاربوونەوەی دوژمندا .. لەنێوان باوەرِ بەخۆبوون و لە خۆبایی بووندا ماوە تاڵە دەزویەکی باریکە ، ئەمانەوێ باوەرِ بە خۆبوون حالەتی هەمیشەیی بێت و بەڵام پێویستە بەردەوام بەر لە لەخۆبایی بوون بگرین .

تکام وایە لە منەوەو لەسەرکردایەتیەوە سڵاوو ریزمان بگەیەنن بە تەکنیکی و ئەندازیارەکان و ئەوانەی تر بەرامبەر تەقەللایان و پێیان بگەیەنن کە دیراسەی تایبەتی بۆ پۆلە نموونیەکان ئەکەین و تەکنیکیەکان ریز لێ ئەنێین چونکە بەبێ ئەوان ئەمبوو فرۆکەوانی نموونەیی هەبن لە راپەراندنی ئەرکەکانیان تا رادەی نموونەیی و لەوانەیە وانەئەبوو لە بەر دووهوی بنەرەتی لە کار ئاسان کردنە تەکنیکیەی پێتان ئەگەیەنن و ـو بارە مەعنەویەی لە دروستکردنی پۆلەکەدا ئەیبینن .

فرۆکەوان کە لە بارێکی مەعنەوی باڵادائەژی و هەموو کاری تەکنیکی بۆ مەیسەر ئەکرێ بە باوەرەوە ئەرکی خۆی بەجێ ئەهێنیت ، نەك هەر بە باوەرەوە بەڵکو بە شێوەیەکی وردبینی .

● وردبینی لە گەیاندنی مەعلوماتدا ●

لایەنێکی تری گرنگ لەلام و لای سەرکردایەتی ، تەنیا پێکانی نیشانەنیە بەڵکو لەوە گرنگ تر وردبینیە لە گەیاندنی مەعلوماتی ورددا بەسەرکردایەتی یان لایەنی بەرسیار بە تەواوەتی و بەمەش پێداویستەکانی تێکشاندنی نیشانەکان ئامادە ئەکرێن .

لەبەر ئەوە ریزی فرۆکەوانی وامان گرتوە لە راسپێردرابون بە لێدانی نیشانە لە قوڵایی خاکی ئێران و گەراونەتەوە پێیان وتین کە ئەونیشانانەیان نەدیوە کە راسپێردرابوون لیان بدەن و لە نیشانەی تر یانداوە ، ریزمان گرتن چونکە ورد بوون لە گەیاندنی مەعلوماتدا .

چونکە ئێمە کە جەنگاوەرێ ئەنێرین لە نیشانەیەکی دوژمن بدات و ئەگەر وردنەبوو لە گەیاندنی مەعلوماتدا بە روخاندنی نیشانەکەی دوژمن کە بەشێکی زیندوە لە هێزی دوژمن و ئەگەر وامان زانی کە ئەو نیشانەیەی دوژمن وێران کراوەو فرسەتی زیاتر لە مانگێ یان دوو مانگ رابووردوەوە ، ئەو جەنگاوەرەی وێنەی ناحەقیقەتی گەیاندوە دەربارەی لێدانی نیشانەی دوژمن بەو کارەی بەشداری ئەکات لە بێ هێزکردنی گەلەکەیی و سوپاکەی بەبێ ئەوەی پێ بزانێت .

فرۆکەوان بە خێرایی هەزارو (٢٠٠)کم لە سەعاتێکدا یان هەزار/کم لە سەعاتێکدا بە رۆشتنی نزم بە سەر نیشانەدا لە قوڵایی خاکی دوژمن یان لە ... کە فرسەتی بۆ ... ئێمە دڵنیاین نیشانەکەی ئەپێکێ وەك پێویستەو لەوانەشە نیشانەکە نەپێکێ .

کاتێ گومانی لا پەیدائەبێت لە پێکانی نیشانەکەدا لەسەریەتی گومانەکەی بگەیەنێ بە بەرپرسیارەکەی و کە دڵنیا نابێ لە پێکانی نیشانەکەی لەسەریەتی بە بەرپرسیارەکەی بڵێ دڵنیا نیە پێکابێتی و کاتێ دڵنیا ئەبێ لەوەی پێکاویەتی ئەبێ بیگەیەنێ .

● مەترسی گەورە ●

هەندێك جار هەڵەی بچوک لە کەرتەکانی زەمینی روونەدا ئامیری تەشکیل یان فلان وەحدە پرسیار لە شوێنی بوونی ئەکرێ و شوێنەکەی لەسەر نەخشە دیاری ئەکرێ بەپێی ئەم دیارکردنە تۆپەکان تۆپ بارانی کەرتەکانی دوژمن ئەکەن کە ئامیری تەشکیلەکە شوێنەکانی دیاری کردوە کە تۆپ دەهاوێژرێ ناوچەی ئەمانی زانراو لە بەردەمی هێزەکانماندا و نێوان کەوتنی بۆمبای تۆپەکە واز لێ ئەهێنرێ .

جا کە گەیاندن راست نابێ وا ئەکەوێتە وەکە تۆپ هاویژان لە دەرەوەی ناوچەی نیشانەکە ئەبێ

چونکە ناوچەی نێوانی بەجێهێڵراو وەك ناوچەی ئەمان دورتر ئەبێ لە پێویست و ئەنجام دوژمن ئەکەوێتە بەینی ناوچەی کەوتنی بۆمباکان و نێوان قەراخی پێشەوەی هێزەکانمان و لە دەرەوەی تأسیری تۆپدا ... بەم جۆرە گەیاندنی ناوردبینی وەك بەشداری کردبێ لە کوشتنی عیراقیەکاندا کە هێرش ئەبەنە سەر دوژمن چونکە لە پشتیوانی تۆپ بێ بەشیان ئەکات و دیسان چەترێك بۆ دوژمن دروست ئەکات تا نەکوژرێ ئەگەر هێزەکانمان لە حالەتی بەرگریدا بوو .

سەیرکە تا چ رادەیەك گەیاندنی ناوردبینی ئەبێتە هۆی مەترسی گەورە تا ئەو رادەیەی خوێنی عیراقی تیا بەفیرۆ بروا چونکە جیاوازی هەیە لە نێوان ئەوەی هەڵمەت بەری بە پشتیوانی تۆپەو نێوان ئەوەی هەڵمەت بەری بەبێ تأسیری تۆپ باران بەسەر دوژمندا .

کەواتە هەموو ئەوانەی شەهید ئەبن لە عیراقیەکان یان نیسبەتێکی گەورە یان خوێنیان لە ئەستۆی ئامیری تەشکیلێکە بە وردی تەواوو بە سەلماندنی زاتی راستەوخۆ مەعلوماتی راستی لە سەر شوێنی کەرتە هەڵمەت بەر یان بەرگری کاری نەداوەو زۆر شتی تر لە شەرِدا .

لە بەر ئەوە لە سەرەتای شەرەوە دووپاتی وردبینی لە گەیاندنی مەعلومات دەکەینەوە لە نێوان بنکەی خوارو بۆ بنکەی سەروو لە نێوان حالێك و حالێکی بەرزتر لەبەرپرسیاریدا چونکە ئەو سازامنی رد فعلی خێرا دەکەین لە کاتی خۆیداو بەلایەنی پێویستدا بە بەشداری هەموو چەك و جۆرە هێزێك بۆ بەجێ هێنانی ئەرك .

من شادمان ئەبم بە ورد بینی و بە تەقەللادان لەسەر ورد بینی لە قسەو راستگویی‌دا زیاتر لە هەموو شتێ چونکە بەجێ هێنانی وا دەکا گەیشتن بە نیشانە ئاسان ئەبێت .

خوا لێتان پیرۆز بکات و سڵاومان بۆ هەموو براکانتان و تەکنیکیەکان .

دەقی وتەکەی سەرەکی فەرماندە بۆ پزیشکە داهێنەرەکان -پاشماوە-

ژیانێکی سەقام گرتوو دابین کە نەفسی و مێژوویی رازیمان دەکات ئەویش لایەنی ئیعتباری و مەعنەوی و گیانیە .

● مێژوو و پزیشکە بە ناوبانگەکان ●

بەڵگە لەسەر ئەمە زۆرە ، بەڵگەیەکی ساکار بیر دەخەینەوە ، کە مێژوو دەخوێنینەوە ، ئەگەر مێژووی عیراق و مێژووی نەتەوەی عەرەبمان خوێندەوە .. هەر ئەڵقەیەك لە ئەڵقەکانی مێژوو وەربگرین ئایا مێژوو ئەوەی بیرخستۆتەوە کێ گەورەترین بازرگان بوو لە بەغدا لە زەمانی هارون الرشیددا .. وەڵام نەء ، کەسمان ناوی گەورەترین بازرگانمان لە بیرە کە لە سەدە پێشکەوتووەکاندا بوون کاتێ بەغدا نزرگەی دنیا بوو .. ناوی ئەوەندە بازرگانمان لە بیرە لە مێژوودا .. وەڵام نەء .. بەڵام ئایا مێژوو باسی پزیشکە دیارو بە ناوبانگەکانی نەکردوە کە دەوریان دیار بووە لە رووی مرۆڤایەتی و زانستەوە .. وەڵام بەڵێ .. کەواتە بازرگانە گەورەکان و خاوەن ملکە گەورەکان بە ملکەکانیان چیان کردو ئێستا لە کوێن .. کەس بیریان ناکات .

بەڵام فلان پزیشك لە قوڵایی مێژوودا فلان کتێبی بۆ بەجێ‌هێشتنین و تا ئێستاش ناوی لە کتێبخانەکان هەیە کاروباری لە بیرە ئەوەندەمان بەس نیە وەك خەڵکی بە هیواو مرۆڤایەتی لە هەمان‌کاتدا .. ناومان ئێستاو دوای ئێستا لە ماوەی مەوقعیەوە لە ناو ناوە دیارەکاندا دەبێ خزمەتیان بۆ نیشتمان و مرۆڤایەتی کردوە ، وەڵام پێویستە وا بێ .

لەبەر ئەوە من پێم ناخۆشە کە ئەبینم ئەندازیارێ دەبێ بە بەڵێندەرێکی مام ناوندی هەروەك جوتیارێ وا دەکا چونکە بەڵێندەری زیاتری دەست دەخات لەوەی پیشەی ئەندازیاری دەستی دەخات راستەوخۆ ، بەڵام لە مەوقعی لە خزمەتی گەل و نەتەوە دەهێنێ لە ماوەی ئەو شارەزاییەوە کە کورسیەکی پێ گرتبوو کە بۆ عیراقیەك دانراوە لەوانە بو لە جیاتی ئەو بهاتایەو ببوایە بە ئەندازیارێکی سەرکەوتوو بۆ عیراق .

پێم ناخۆشە بەرگ درویەکی چاك دەبێ بە بازرگانی دەستەوواز لە پیشە چاکەکەی دەهێنێ .

پێم ناخۆشە ببیستم پزیشکی بایەخ بە چالاکی تر دەدات لە جیاتی ئەوەی کتێبێ بخوێنێتەوە لەسەر پزیشکی سوودی بۆ پیشەکەی هەبێ چونکە گوایە ئەو چالاکیە قازانجی زیاتری دەداتی لە پیشەکەی .

● پزیشك و سەرکەوتن ●

لەبەر ئەوە من ، برایان ، شادمانم ئێوە لە ناو نموونەییەکاندا بن لە بایەخدان بە زانست لە مەیدانی شارەزایتان سەرەرای ئەوەی ئەزانم پزیشکی سەرکەوتوو ، سەرکەوتوو نابێ بە تەواوی ئەگەر ژیان لە لقەکانی تردا نەزانی بەتایبەتی کۆمەڵایەتی و نەفسی و ژیان لە بزوتنەوەیی و لە لایەنەکانیاو لە چالاکی کۆمەڵایەتی و نەفسیداتا رادەیەك نەزانێ .

من زۆر شادمانم ئێوە لە ناو براکانتاندا ئەم مەوقعە تان گرتوە .

پشت بە خوا هەمیشە نموونەیی دەبن ئەم ئەڵقەیە لە نموونەیەکان ساڵ بە ساڵ زیاد دەکات و هەمیشە لە بەردەم حالەتی فراوانی نموونەییەکاندا دەبین لە هەمان مەوقعدا کە ئێوە گرتوتانەو لە هەمان پلەدا ئێوە پێی گەیشتوون .

گرنگ لە هەموو شت ئەوەیە کاتێ لە هاووڵاتیەکی ساکار دەپرسین کێ باشترین پزیشکە لە نەخۆشی دەماردا بڵێ فلان پزیشك ، کێ چاکترین پزیشکە لە فلان شارەزاییدا بۆ نموونە لە ئێسكدا - بڵێ فلان ، سائقی تەکسی بڵێ فلان پزیشك باسێکی لە حالەتێکی نوێ کرد لەوە بەرلای شارەزایانی ئینگلیزو فەرەنسی و روس نەناسرا بوو یەکەم شارەزایی وەرگرت لە مەیدانی فلان شتداو ئەو پزیشکە عیراقی بوو ..

ئەمە شەرەفێکی مەزنەو حالەتێکی گەورەیە هیچ حالەتێ هاوشانی نیە رادەی پشوی سەقامگیری ویژدان نەبێ کە لەمەوقعی پیشەکەماندا هەڵدەسوورێ ..

سڵاوی خواتان لێ بێ برایان و سوپاستان دەکەم .

Institut kurde de Paris

●((بەشی دووەم))●

کاتیا کۆلڤیچ

چەند لاپەڕەیەك لە مێژووی هونەری جیهانی
لە ڕووسی‌یەوە وەری گێڕاوە
■ محمد عارف ■

● لە نۆهەدەکانی سەدەی ڕابووردودا ، هونەرمەند ، بەتەواوی ڕووی کردوەتە هونەری گرافیك‌و زنجیرەیەکی نەفۆرت‌و ستامپای نایابی دروستکردووە ، لەمانە ناوی ئەم بەرهەمانە دەهێنین :ـ (یەك‌گرتنەوە)*. لە زنجیرەی باسکراوی ناو : (ڕاپەرینی جۆلاکان) ، ناوی سێ لیتۆگراف باس‌دەکەین :ـ (دەست کورتی) ، (مردن) و (چپەدوو) ، وە لە گۆڕەپانی نەفۆرت ناوی : (بارکردن) ، (ڕەشەبا) و (کۆتایی) ، دەهێنین ...... ئاوازی گشتی ئەم بەرهەمانە ، دەربڕینێکی ڕاستەقینەی زەمینەی ژیانێکی ئالۆزو پڕ لە هەستی تەوژماوی دراماتیزم‌و باوەڕنەبوونە بە دڵنیایی‌و خۆشی‌و کامەڕانی .

هونەرمەند پاش چەند ساڵێك ، ڕەخنەی لەم بەرهەمانەی خۆی گرتووەو گوتوویەتی :ـ (زۆر دەنگی هەمە جۆرییان تێدایە !) .

● لە سەرەتای ساڵی ١٨٩٣دا ، هونەرمەند بەرهەمەکانی خۆی ، لە پیشانگا هونەری‌یەکانی بەرلین ، پیشان‌داوە ... زنجیرە گرافیکی ناو : (ڕاپەرینی جۆلاکان) ، سەرکەوتنێکی تەواوی وەرگرتووە ، بۆیەش چەند هونەرمەندێکی پیرو بەتەمەنا چوو ، هەوڵیان‌داوە ، کە لە لەلایەن کاربەدەستانی ئیمپراتۆری ئەڵمانیا ، خەڵات بە هونەرمەند ، بدرێ‌و مافی هونەریی وەربگرێ ... بەداخەوە ئامانجی پیرۆزییان نەهاتوەتە دی . بەڵام پاش ماوەیەك ، کاتیا ، (خەڵاتی بچووکی زێڕین)ی وەرگرتووە .

● لە کۆتایی سەدەی نۆزدەمین‌و سەرەتای سەدەی بیستەمین‌دار کاتیا ، لە دروست‌کردنی نەفۆرت ، بەردەوام بووە ، بەڵام تا ڕادەیەك (شێوەی هونەری نیگارکێشان : Painting ـ ی) پێ‌بەخشیوە لەم بەرهەمانە ناوی بەرهەمی ناو : (بۆژانەوە) ، دەهێنین کە دەربارەی ژیانی جووتیارەکانەو بە شێوەیەکی پڕ لە جوولانەوەو دینامیزم ، پێش‌کەش کراوە . هەمان‌گیانی زنجیرە گرافیکی (جۆلاکانی) باسکراو ، لەبەرهەمە تازەکانی ناو : (لەناوبردن)دا بەکارهێناوە ، بەڵام هەستێکی تەوژماوی تری داوەتێ .

● کاتیا کۆلڤیچ ، لە نەفۆرتی نایاب‌و سەرکەوتووی ناو : (کارمانۆلا)دا ، کە لە ساڵی ١٩٠١ دا دروستی‌کردووە ، وەستایانە سروشی لە ڕووداوە تراژیدی‌یەکانی شۆڕش فەرەنسی وەرگرتووەو بە هۆی کۆمەڵە ئافرەتێکی : (سەماکەر)ەوە ، گەیشتوەتە ئەنجامێکی بەرزی دەربڕینی هونەریی . هەر لەم تۆناغەدا ، هونەرمەند ، هەوڵ‌و تەقەلایەکی دلسۆزانەی داوە بۆ بەرزکردنەوەی تەکنیکی گرافیورەکانی‌و دۆزینەوەی ڕووداوی نەوتۆ ، کە لەگەڵ هەستی دەروون‌و ناخی ناوەوەی ، بگونجێ .

بە پێچەوانەی زۆربەی زۆری هونەرمەندانی ئەڵمانی ، کە باوەڕیان بە (سەربەستی بێ‌ئامانج)، هەبووە ، کاتیا کۆلڤیچ ، لە دوای ڕووداوو ناوەڕۆکی مێژوویی‌و ڕۆژانەی نەوتۆ گەڕاوە ، کە بیانکاتە باشترین زەخیرەی بەرهەمە پڕ لە هەست‌و نەستی مرۆڤایەتی ..... بەم جۆرە بۆ ماوەی حەفت ساڵ ، لە زنجیرە گرافیکی ناو : (جەنگی جووتیارەکان)دا ، ئیشی کردووە ، کە لە سەرەتای سەدەی شازدەمین‌دا ، ڕووی‌داوە .... لێرەدا ناوی گرافیکی سەرکەوتووی پڕ لە دەربڕین دەهێنین ، کە نازناوی : (تەقینەوە)ی هەڵگرتووەو لە ڕاستیدا بە بەرهەمێکی کەم‌هاوتا ، لە مێژووی هونەری گرافیکی سەرەتای سەدەی بیستەمین‌دا ، دەژمێردرێ .

● لە زنجیرە گرافیکی ناو : (جەنگی جووتیارەکان)ی بە ناوبانگ‌دا ، ناوی چەند لیستێك دەهێنین کە گیانی ئەم ڕووداوە مێژوویی‌بەمان بۆ بەرجەستەدەکەن ، ئەمانەش : (نەتك‌کردن) ، (بژار) ، (کۆمەڵێکی چەکدار) ، (گۆڕەپانی جەنگ) و (بەندکراوەکان)ن .

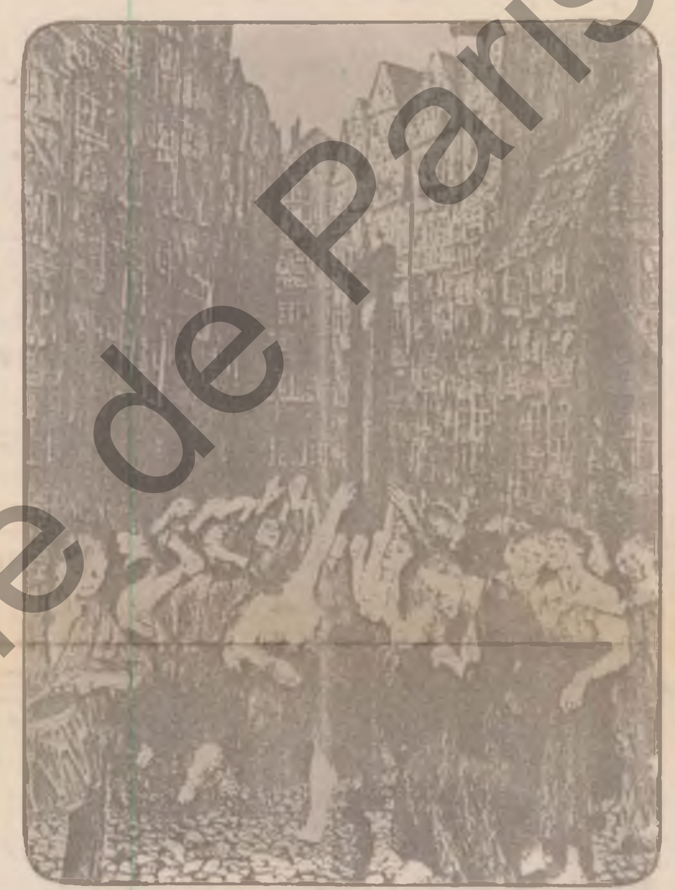

لە ڕاستیدا ئەم گرافیکانەی کاتیا کۆلڤیچ ، تەنیا پاش ساڵی ١٩١٨ ، پایەو ناوبانگی فراوانی خۆیان وەرگرتووە ، ئەوەی شایانی باسە ، ئەم بەرهەمە هونەری‌یانە ، لەپاش گرافیکە نەسرەکانی هونەرمەندی ئیسپانی بلیمەت : (گۆیا) ، کە لە سەدەی هەژدەمین‌دا ژیاوە ، بە لووتکەی هەرەبەرزی گرافیك دەژمێردرێ .

ڕۆمانیستی فەرەنسی مەزن : (ڕۆمان ڕۆڵان)، بە بوونەی جەژنی شێستەمین لەدایك‌بوونی هونەرمەند ئەم ووشانەی گووتوە :ـ ((بەرهەمی هونەری کاتیا کۆلڤیچ ، لە کاتی ئەمرۆمان‌دا ، خۆش‌ترین گۆرانیە ، کە دەربارەی ئەڵمانیا گوترابێ)) .

● لە ساڵی ١٩٠٤دا ، کاتیا کۆلڤیچ ، گەشتێکی هونەریی کردووەو ڕووی لە شاری پاریس کردووە ... لەم شارەدا لەگەڵ پەیکەرتاشی فەرەنسی بلیمەت (ڕۆدان) بەیەك‌گەیشتوون‌و لە ئەنجامدا پەیکەرتاشی ناوبراو ، کارێکی تەواوی لەبەرهەمی کاتیا کردووە . هەروەها ڕەنگدانەوەی کارتێ‌کردنی هونەرمەندی گرافیکی فەرەنسی مەزن : (تیۆفیل ستێینلین)و پەیکەرتاشی بەلچیکی ناسراو : (کۆنستەنتین مینیە) ، لە بەرهەمی کاتیادا ، شتێکی ناسراوو سرنج‌ڕاکێشەرە .

● لە ساڵی ١٩٠٨دا ، هونەرمەند ، بەبۆنەی وەرگرتنی خەڵاتی : (ڤیلاڕۆمانا) ، گەشتێکی لە ئیتالیادا ، کردووەو لە فلۆرەنسادا ، ماوەیەك ژیاوەو لە پاشان گەشتێکی بەپێ‌یان کردووەو چووەتە ڕۆما . لەم ڕێگایەدا زۆر یادگاری نووسیوەتەوە .

● نووسەرانی مێژووی هونەرو ڕەخنەگرەکان ، زۆرجار (کاتیا کۆلڤیچ) یان ، بە هونەرمەندێکی ئیکپرسیانیزمی ، ژماردووە . قوتابخانەی ئیکپرسیانیزم ، کە لە پاش ساڵی ١٩١٠دا ، لە ئەڵمانیا ، هاتوەتە گۆڕەپانی هونەریی‌وە کارێکی تەواوی لە ڕۆشنبیران‌و هونەرمەندان کردووە .

● لە بەرهەمەکانی هونەرمەند ، بەڕێزەوە باسی کۆمەڵە پۆرترێتی گرافیکی دەکەین ، کە کاتیا وێنەی خۆی ، واتە : (Self - Portrait) ی خۆی خۆی بەرجەستەکردووە ، و باری سایکۆلۆژی‌و ئازاری ناوەوەو دەروونی تێدا ، دەربڕیوە .

● جەنگی جیهانی یەکەم : ١٩١٤ ـ ١٩١٨ ، کارێکی نالەباری لە هونەرمەند کردووە . لەم جەنگەدا ، ڕۆڵەی بچووکی کاتیا ، کوژراوە. دایکی جەرگ سووتاو ، بە ئامانجی دروست‌کردنی پەیکەرێکی جوان بۆ سەرگۆڕی کوڕە کوژراوەکەی ، لە ماکێتە ئامادەیی‌یەکانی ئەم کۆمەڵە پەیکەرە ، هەتا دوا ڕۆژانی ژیانی ، ئیشی کردووە ، ئۆبرەزی : (دایك ، باوك‌و کوڕی کوژراو)ی کۆلڤیچ ، کە دروستی کردووە ، ئەم ئافرەتە هونەرمەندەی لەڕیزی باشترین پەیکەرتاشانی سەدەی بیستەمین ، داناوە .

● لە نێوان ساڵی ١٩٠٩ ـ ١٩١٠دا ، هونەرمەند ، یەك زنجیرە گرافیۆری دەربارەی : (دایکایەتی) ، لە چوارچێوەیەکی پڕ هەستی تەنکی تراژیدی‌و مرۆڤایەتی ، دروست‌کردووەو ڕێبازی ڕیالیزمی : (دوور لە دەستکاری ئەندازەکانی مرۆڤی) ، بەکارهێناوە .

● کووشتنی : (لیبیکنیخت) ، لە کانونی دووەمی ساڵی ١٩١٩ دا ، پاڵی بە هونەرمەندەوە ناوە ، کە زنجیرەیەك گرافیك ، دەربارەی ئەم ڕووداوە ، دروست بکات ، کە هەستی خەمگینی‌و ماڵ ئاوایی‌و تووڕەیی‌و سوێندخواردن ، بۆ بەردەوام‌بوونی تێکۆشان‌و بەرەنگاریی ، لێ‌باریوە .

● لە دە ساڵی دوایی ژیانی کاتیا کۆلڤیچ‌دا ، بینەر هەست بە یەکگرتنەوەیەکی سەرکەوتوانەی ڕووالەت و ناوەڕۆك دەکات . هونەرمەند ، ڕوو لە لیتۆگرافیایەك دەکات ، کە زیاتر گیانی دامەزراندنی هونەری مەنوومینەت : (Mural - Art) ی تێدایە . هەروەها کۆمەڵێك پۆستەری نایابی دروست کردووە .

● ماویەتی ●

بیرەڤانیەك هونەری

سگڤان عبدالحکیم

باوەربکەن چەند ئەم بۆ کەڤنە سترانبێژێت خو بکەین وبێژین هێشتا کێمە دەرهەقێ واندا چونکە گەلەك خزمەت کرن وگەلەك وەستیان وگەلەك ژوان بونە قوربان .

وگورێ تیتال ورەوشنێت کەڤنە پەرێس .. هەمی مللەتا گوڤار وبەرپەرێت تایبەت مەنە ژهونەری‌را لێ تنێ ئەم کێم دنڤیسینین وکێم دبەلاڤکەین ..وهەکە هەر هەیام هەیام ئەم سوحبەت وچیروکێت ستر نبێژ وهونەرمەندێت خۆ دوو وسێ بارەکەین هەر قەیدی ناکەت داهەمی مللەت وان بنیاسن چنکو ڤێ گاڤێ ئەز دکارم بێژم گەلەك ژ گەنجا گوندو کوچك نەدیتینە و گەلەك ژوان چیرۆك وستران گولێ نەبوینە وژبەر هندێ گەلەك سوحبەتا لدور سترانێ و شەهرەزانین

دابێینە سەر جیروکا ڤان هەردوو رەسما ئەڤە بدەست من کەڤتن بەری سالەکی لێ من دڤیا مروڤێت ناڤدا بنیاسم بەلێ موخابن من نەنیاسین تنێ هژمارا (١) ئەڤە تبیەك بو لسالا ١٩٦٠ هاتە درست کرن وپێ‌نیاس تێدا خەلیل‌ئاکرەی ئەزار هماگیان ونسرین شیروان وئەف‌داوەتە وهاتە پێش‌کێش‌کرن لتەلفزیونا بەغدا ودەرهینەر کەمال عاکف بۆ وهژماز (٢) تنێ (احمد شێخالی و قادر احمد) سترانبێژین هاتنە نیاسین هەرچەندە سوحبەتا ستران و ستران بێژا دلێ هندە کەسا تەنگ دکەت لێ ماچیکەین مال مالێ مە یە ودڤێت هەر دویف بچین وبەحس کەین وچێدبیت هندە برادەر بێژن سوحبەتا ڤەنە سترانا چ گرێدان هەیە بڤان چیروکاڤە. ئەز دبێژم هەر کەڤنەك چ بیت لناڤ مللەتێ مە گرێدان پێك دوو ڤە هەیە نەمازە لناڤ مللەتەکی وەك مللەتێ کورد .

ئەزم شڤان

■ سعداللە حسین بامرنی ■

ئەزم شڤانێ پەزی
هێدی هەلکەینە دولا

بکێشین دمراڤێت تەزی
چەرو چەروان‌و چولا

سەرتویك‌و دەوێ گەزی
چێکەین کەشکێ‌و گلۆلا

کەپرا داینینە واری
چیکەین جهێ (کوزڤانا)

هەرو سپێدێ‌و ئێڤاری
پەزی ب دوشین دو دانا

ببرین چولێ دینداری
کانێ تێشتا کوزڤانا

—●—

* کوزڤانا بەرخەڤان .

ئەم مرۆڤە خۆ راگرتوە وتروسکاییەك

● ئەورەحمان عەلی ●

((هیواو ئاواتم ئەوەیە ببینم میللەتەکەم سەرکەوتووەو سەرفرازە لە کاروباری ژیانی ڕۆژانەیدا))

ئەم ووتەیەی سەرەوە خۆشترین‌و ئاسوودەترین شتە بەلای شاعیری نەناسراوی کورد « وەسمان ئەلیج »ەوە ، وەسمان ئەلیج ئەو شاعیرەیە کە تا ئێستا خوێنەری کورد بە خوێندنەوەی شعرە جوان‌و ڕازاوەکانی ئاشنا نەبووە ، و لە لایەن هیچ کەسێکەوە تروسکاییەك نەخراوەتە سەر شیعرەکانی ، ئەمەش وەنەبێ بگەڕێتەوە بۆ کەمتەر خەمی لە دەست هاتووانی کورد ، نەخێر بەڵکو هۆیەکە دەگەڕێتەوە بۆ ئەو بارە ناهەموارەی کە لە زەمانێکی دوورو درێژەوە شاعیری ناوبراوی تیا ئاخنراوە .

جا بۆ ڕوون‌کردنەوەی زانینی باری ناهەمواری شاعیرو وەك شتێکی پێویست کورتەیەك لە ژیانی شاعیرمان دەخەمە بەرچاوی هەموو خەمخۆرانی ووشەی کوردی بە ئاواتی ئەوەی دەست بە بایەخ‌دانی ئەم شاعیرەمان بکەین‌و شعرەکانی « وەك زۆربەی ئەو شاعیرانەی لە سەردەمی خۆیاندا شعریان نووسیوەو لەبەر نەبوونی دەستی یارمەتی شیعرەکانیان پەرش‌و بلاوبۆتەوە » نەفەوتێ :ـ

شاعیر لە ساڵی ١٩٤٠ لە شاری کەرکووك چاوی هەڵهێناوە ، لە تەمەنی ١٠ ساڵیدا هەستی بە بێ‌هێزی لەشی کردووەو دوو جاری نەخۆشی بووە ، پاش ئەوەی هەر ڕۆژە دەیبەن بۆ لای یەکێك لە دکتۆرەکانی ووڵات بێ‌سوود دەبێ‌و لە ئەنجامدا دوو چاری نەخۆشی ئەلیجی دەبێ‌و دەست لە ئەژنۆ لە ماڵەوەدا دەنیشێ ، لەو ساڵەوە تا ئێستا وا نزیکەی ٣٤ ساڵە لەسەر جێگا کەوتووەو دوورە لە چوار دەوری خۆی ، لە ڕەوتی پێشکەوتنی کۆمەڵ ، بۆیە ئەگەر نیازی چوونی شوێنێکی هەبێ لە پاش ماندووبوونێکی زۆر ئەمجا بۆی مەیسەر دەبێ ، بە چوار دەستە بەرزو نزمی دەکەن‌و بۆ شوێنی مەبەستی دەبەن ، ماوەیەکە تەریقەتی لەسەر دەستی شێخ موستەفای نەقشبەندی لە هەولێر وەرگرتووەو زۆر شعری بەسەر هەڵداوە ، شێخەکەی زۆری خۆش دەوێ لەبەر ئەو زیرەکییەی لە شاعیردا تێبین دەکرێ ، ئێستاش دیوانە شعرێکی وا لە لای ئەم شێخەیە ، ....

لە وەڵامی یەکێك لەو پرسیارانەی ئاراستەی کرا کە چۆن فێری ئەم خوێندن‌و نووسینە بووەو ئەم شارەزاییەی کە هەیەتی لە بارەی ڕێزمانی عەرەبی‌یەوە لە کوێوە فێری بووە ووتی :ـ

((من یەك ڕۆژ لە قوتابخانە نەمخوێندووە ، لە هەمان کاتدا یەك ئەلف لە مەلای مزگەوتەکانەوە فێر نەبووم ، تەنها ئەوە هەیە کە من یەکێکم لە خوا پێداوەکان ، شەوێك لە شەوانی درێژی زستان لە خەودا پێم درا ، بۆ سبەینێ لە خەو هەڵسام ئارەزووی خوێندن‌و نووسینم هاتە پێش ، پاش ئەوە بە ماوەیەکی کەم توانیم خۆم فێری خوێندن‌و نووسین بکەم ، لە هەمووی سەیرتر ئەوەیە زۆربەی ئەو شعرانەی دەینووسمەوە لە وەرزی زستاندا لە دایك‌بوونە بەڵام لە هاویندا زۆر کەم شعرم بۆ دێ)) .

زۆربەی شعرەکانی ئایینین جگە لە بابەتەکانی تری شیعر وەك « کۆمەڵایەتی ، دا شۆڕین (انهباء) ، ... » .

شاعیر ئاواتەخوازە کە ڕۆژێك لە ڕۆژان هەموو شیعرە بەرت‌و بڵاوەکانی چ ئەو شیعرانەی لە لای شێخەکەیەتی چ ئەو شیعرانەی لای براکەیەتی ، چ ئەوانەی بوونە بە کەرەسەی خاوی ئەو مەولوودانەی کە دۆست‌و برادەرانی سازی دەکەن‌و لەسەر شریتی کاسێت تۆمارکراون » کۆبکرێتەوەو لە دیوانێکی قەشەنگدا چاپ بکرێ .

شاعیر ئێستا لە گوندی «حەساری عەزیز»(١) نیشتەجێ‌یەو تەنها پیرە دایکێکی لەگەڵدایەو خزمەتی دەکات‌و ناوی پوورە حەلیمەیە ... هەزار ئافەرین بۆ ئەو دایکە وەفادارەی کە ماوەی ٣٣ ساڵە بەم چەشنە کوڕەکەی لەسەر جێگا دەبینێ‌و ئێستاش وا دەزانێ ڕۆژێك خزمەتی نەکردووە ، ئەوەتا دەڵێ :

((هیچ هەست بە ناخۆشی‌و ماندووبوون ناکەم ، چونکە پارچەیەکە لە جەرگم بگرە لە ناو خێزانەکەمدا لە هەموویانم زیاتر خۆش دەوێ ، چونکە هەر خۆم دەزانم چەندە ئازارو ئەشکەنجەی بەسەر هاتووە بۆیە هەتا ئەو ڕۆژەی دەمرم تا لە توانامدا هەبێ نایەڵم ڕۆژێك لە ڕۆژان لە لایەن منەوە دڵی گەرد بگرێت)) .

شاعیر دوو خووشك‌و سێ برای هەیە کە « ئامینەو خەدیجەو مەلا کەریم‌و عوسمان‌و سەدرەدین »ە کە نیشتەجێی شاری کەرکووکن .

ئەمەش نموونەیەکە لە شیعرەکانی بە ناوی ((ئاسۆری)) ..

تەمەنم ڕۆیی گەیشت بە چل ساڵ
ناشادو غەمبار کەوتوومە لە ماڵ
ئەنانلم لە دەس‌ژینی ڕەش‌و تاڵ
لە ناو ئاگر غەم(٢) دڵ بوو بە کەباب(٣)
کەوتە تاریکی ئەستێرەی هیوام

بڕوانە ل : ٧

Institut Kurde de Paris

لەگەڵ «ناصر حسن» لە میوانێکی ناوەختدا

● حیدر عبدالرحمن ●

بەشی دووەم

نووسەر دەیتوانی لە وەڵامی ئەو پرسـیارەدا ئەو لایەنە بە بەتاڵی بەجێ نەهێڵێ و چیرۆکەکەی بە ململانێیەکی گەرم پڕ بکاتەوە ، لە نێوان خەڵکی ئاوایی و باپیر ، یان لە نێوان سوارەو باپیر ، هەتا ئەو ڕادەیەش بەردەوام بووایە کە بە هەڵگرتن یان - ڕەدووکەوتن - بتەقیبوایەوە .

ئەو کاتە یاخیبوونی سوارە ئاشـکرا دەبوو بەرامبەر بە باپیرو خەڵکی ئاوایی ، دەیسەلماند کە خۆشەویستی لە هەموو شتێك بە هێز ترە ، لایەنە سلبیەکانی ڕێ گرتن لە خۆشەویستی ڕوون دەبۆوە ، بۆ ئەوەی بینەر پەند لـە چارەنووسی ئەو لایـەنە سلبیانە وەربگرێ .

نووسەر نەیتوانیوە مەوزوعیانە چارەسـەری ڕووداوەکانی چیرۆکەکەی بکات ، یان بە شێوەیەکی تر بڵێین بەڵگەی ئەو چارەسـەرکردنەی دەیکات لاوازەو قەناعەتی بینەری پێنایێ بۆ نموونە :

باپیر لە ئاوایی خۆیانەوە بـە نیـازی تۆڵـە سەندنەوە لە سوارەو فاتە - دەردەچێ و چەند شەوو ڕۆژ ڕێگا دەبڕێ تا دەیاندۆزێتەوە (وەکو دەسـتی خۆی بۆن کردبێ کە لەم ژوورەن) لە پەنا دەرگـا گوێ بۆ قسەکانی مەلا (بکر معروف)و سـوارە ڕادەگرێ ، لە پڕێکا لێیان بە ژوور دەکـەوێت و دەڵێ (گوێم لە قسەکانتان بوو ، بەڵام سوارە من بۆ تۆڵە سـەندنەوەی تۆ هاتبووم بەڵام وون بوونی (عەزیز - چەتۆ حەسەن) وای لێکردم دەست لـە تۆڵە سـەندنەوەکەی خۆم هەڵگرم ، بڕۆن بـا بگەڕێینەوەو لەگەڵ خۆیانی دەباتەوە) .

ئەم وێنەیە بێجگە لەوەی کە پڕە لە ناتولیەت و لە واقیعی کۆمەڵەکەی ئێمەدا دوورە ، بەتایبـەت واقیعی لادێیی و خوێنگـەرمیان بەرامبـەر بـە مەسەلەی شەڕەف ، وێنەیەکی کاریگەریش پیشانی بینەر نادات کە دووای ئەو موسڕیبە زۆرەی باپیر ، وا بە سووکو ئاسانی لە بەرامبەر واقیع سـاردو پووك بێتەوە .

نووسەر لەو هەڵوێستەی باپیر خۆشەویستی مراندو پاڵەوانە یاخی بووەکانی مل کەچ کردو وای لێکردن کە بە بەزیوی بگەڕێنەوە ناو ئاوایی ..

ئەدی خۆشەویستی ئەمر چییە ئەگـەر ئەو دوو یاخی بووە بەگیانیان قوربانی لـە پێنـاوی خۆشەویستیەکی مەزندا نەدەن و خۆیان نەکەنە پەند بۆ خەڵکی ؟

نووسەر دەیتوانی بە کوشتنی ئەو دوو یاخی بووە یا پیری کەللەڕەق ببەزێنێ و سـوارەو فاتـەی یاخی بوو بەسەر بخات نەك بە پێچەوانەوە وەکـو لە چیرۆکەکەدا هەیە .

فاتە - کەوا بە سووکو ئاسانی بە دوو سوارە دەکەوێ و هەڵی دەگرێ ، بێجگە لە تەنیا دوو کۆپلـە یان سێیان ، بەولاوە بینەر هیچی لێنازانێ ، ئـایـا فاتە ـش وەکو ئافرەت بەشێك نییە لە مەسەلەکەو موعاناتی خۆی نییە بەرامبەر بەو چوارچێوەی کـە تێیدا دەژی !؟

یا هیچ هەڵوێستێکی یاخی بوونی نییە بەرامبەر بەو تەوژمانەی کە نەیان هێشت لەگەڵ سـوارە بۆ یەك بن ؟

ئەی کەواتە بۆ وەکو کەرەستەیەکی بێ زمـان دەبراو دەهێندرا ؟ ئەمە تێڕوانینی نووسـەرە بەرامبەر بە ئافرەت و خۆشەویستی و خۆبەختکردن و یاخیبوونی ، ئەمەش چارەسـەریەکانیەتی بـۆ مەسەلەکان ! .

ئەو پیاوەی کە گۆڕ درا

● محەممەد ئەمین هەورامانی ●

بەشی دووەم

ڕۆژێکیان لە ژنە دراوسێیەکمان کـە لـە خەستەخانەدا کاری دەکرد ، لێم پرسی ، کە ئەگەر دوکتۆر مارتن دەناسێ . ئەویش وتی : « **بەڵێ زۆر چاك دەیناسـم** »و بـە سەرخۆییەکیشەوە وتی : ژنەکەی ماوەیەکە بەجێی هێشتووە ، بە یەکێ لـە برادەرەکانیشی شووی کردووە .

شارەکە زۆر بچکۆلەیە ، بۆیە بە سـەیرم نەزانی باسی خوورەوشتی نـەرم و نیانی دوکتـۆر مارتن و ناسکی هەسـتی بۆ مومەریضەیەکی پەنجا سالی ئاسیاو بکەم کە خەریکی خزمەتگوزاری کردنی برادەرە نەخۆشەکەمە .

ئەویش وتی :

بەڵێ ، جارێکیان تووش گەشکەی دڵ هات ، ئەوەش بوو بە هۆی ئاڵوگۆڕکردنی ڕێڕەوی ژیانی و خوو و ڕەوشـتی . ئەیپرخاند ، ئەیزیقاند . هەمیشە بە گورج و گۆڵی و بزێوانە کاری ڕادەپەڕاند ، تۆش دەڵێیت ، هونەرمەندە .

جارێکی دیکە ، سـەرم لە دوکتۆر - مارتن دایەوە ، بۆ ئەوەی تابلۆکە ، کە وەختی خۆی لێم وەرگرتبوو بۆی بـەرمـەوەو پێکەوەش قـاوەیێ بخۆینەوەو دەمەتەقێیێ بکەین ، چونکە وەك ئـەو وەختی پێشوازیکردنی خەڵکی هەبێ و لەزەت لـە گفتوگۆو دانیشتن ببینێ ، زۆر کەمن .

پێکەوە دانیشـتین ، هەنـدێ کتێبی وێنەکێشانی پیشان دام ، منیش ئاگـاداری دوو کتێبی وێنەکێشـانی وڵاتی خۆمانم کرد ، چاوم بڕیوەتە یەخەی کراوی کراسەکەی و دەسـتەسڕەی سوورەکەی ملی :

● **ئایا ، بە ئێواران - دا سـەری وەرزی وێنەکێشان دەدەی !**

— نەخەیر ، بەڵام بۆ سـاڵێکی ڕەبەق ، لێرە ، ئامۆشۆی کۆلێجی هونەرم کردووە . لـەم دوایێدا ، داوایان لێ کردم کە بۆ خەسـتەخانـە بگەڕێمەوە چونکە گرانی پسپۆڕیان و زۆر دەسەباچەو دەسـەوسـان بۆی ، منیش ؛ تەقاویت کراوم ، بەڵام بۆ دوو ڕۆژ لە هەفتەیەکدا ، بۆ سـەرکار گەڕامەوە . ئەوسا ڕۆژی هەژدە سەعات ئیشـم دەکرد ، بەڵام ئەوا ئێستە دەزانم کە هەڕاکردن و خۆ ماندوو کردن بە شوێن ئیش‌دا سـوودی نییە . تووشی گەشـکەی دڵ بووم ، ڕێڕەوی ژیانمی ئاڵوگۆڕ کرد . بەیانی بۆ یۆنان دەڕۆم .

— وەك بۆم دەرکەوت حەزت لە کارکردنی کاری تەواو کردووە ، تەنانەتیش هەرچی وێنەیێ کە دەیکێشـی ! زۆربەی وەختیش لە سەرت زۆر گران ..... بە دەممەوە قسەکەی وەرگرت .

— گران دەکەوێ ، ئاساییە ، بەڵام بـە لامەوە وایە کـە هەموو کەسـێ توانای فێربوونی هەیە ، پێویستیشە لە بەسەرهاتی خۆیی و هەڵـەی ڕۆژانەی لاپەڕەی ژیانی تا بەسەر نەچووە سـوود وەرگرێ .

— تۆش ، وێنەی شەوقدانەوەی سێبەری کەشتی و پاپۆڕو ماڵی سەر ڕۆخی ئاوی ئەسکەلەکانت خۆش دەوێ !

— بەڵێ هەر تەنیا من وانیم ، بەڵکو هەموو کەسێ وایە ، چونکە هەروەك وا باوە هەر تابلۆیێ کەشتی و پاپۆڕی تێدایە هەمیشە کڕیاری هەیە .

— مرۆڤ بـەو جۆرە خـۆی دەنوێنێ . هەموومان حەز لە هاتوچۆو گەڕان و ئامۆشـۆی ئەسکەلەکان و سەر ڕۆخی دەریاکان و تەماشاکردنی بەری پانتایی ئاسۆ دەکەین ، ببوورە بۆ ئەم پرسەم ، ئایا ئافرەتە یۆنانیە دۆستەکەت دەهێنی ؟ نـەختێ دەمی دا بەیەکا ، نەختێ تەماشای کردم و فنجانـە قاوەکەی بە دەستەوە گرت و چاوی تێ بڕیم .

بڕوانە ل : ٧

سیامەند و سیپان و عەشق

● نجیب صالح بلآیی ●

گـوتـن :
ل چیایێ ...
سیپانێ خەلاتێ
چلێ ڤێ هاڤینێ
بەفرو بـا تێ
کەسێ باوەر نەکر
گـوتـن :
سیابەند چیایە و سیپانە
سیپان کـەلا عاشقانە
کەسێ باوەر نە کر
گـوتـن :
سیابەندێ دەردێ عشقێ دا فڕی
مە د ڤێن وەریس
مە د ڤێن کـەزی
مە د ڤێن قەلـەم
مە د ڤێن لویلیێت کەل
مە د ڤێن مژویلانك و بری
مە د ڤێن تەشی و هری
خەجێ کەکۆ
نەکـە گری
ئەو نا مریت
تو نـا مری
ئەو شڤانە و تو بێری

دێ ل هەڤشیێ دەردێ وەهێن شەفێ
دێ د مێرگا عەشقا وە دا کەڤن چەرێ
هەزار پەزو کویڤی .. هەزار نێری
سیابەند بو تەڤ عاشق و خودان عەشقا
دێ بیتە ڤە چەل و چیا
دێ بیتە ڤە ئاف و گیا
دێ بیتە ئاسۆ و کێری
تو ژی بو شەڤێت تاری
دێ بیبە هەیف و ڕوژ
بو بهارێ بیبە بشکوژ
دێ بیبە لەهەندا شێری
هەرێ کەکـو
هەرێ خەجو
ئەز ب قیبلا عاشقا کەم
دێ بیبە لەهەندا شێری
تەڤ زوردارێت ڕیبا عەشقێ
تەڤ نەهومارا
دێ ب دوبلیا تەشیا خۆ ڤەشێری
دێ ب دوبلیا تەشیا خۆ ڤەشێری
گـوتـن :
هەوار بابو هەوار
سیپانێ بلندە
دەریا وانێ نزم و کندە

گوندکێ مە بازێرە و ...
کولکێ مە ژی گوندە
کەسێ باوەر نە کر
گـوتـن :
دەم هات
گوتن ڕوژ هات
بونە بویك و زاڤـا
ئاف و ئاگـر
دیسا کەسێ باوەر نە کر
حەتـا دیتێ
کێ خەجو بویکە و ...
بویکا بێ پەرێ
خەجو بویکە و ...
کەس نا چیتە سەرێ
دێمێ لێ بوی بەفر و خوین
سیپان بەهێدارە
ژ دەڤێ دەریا وانێ
نازێن چو ستران و ...
چو نارین
لـەوان
هاڤینا مە بەفرە بارە
بەفر ژی د بـاریت خویـن
بەفر باری عەشق و ئەڤین

باڵندەکانیش کۆچیان کرد

نووسینی ■ یەشار کەمال ■

احمد محمد اسماعیل کردوویەتی بە کوردی

— ١٩ —

ئاهـ شا علی ئاهـ . دەی شا علی دەی

بەڵـکو کـاکـە محمود بۆ جارێکیش بێ ڕێی بکەوێتە ئەوێ و ئەو قەفەسە پڕ لە پەلەوەرانەیان بۆ دەفرۆشێت ، ئەو کاتە .. هەڵلا هەڵلا .

* * *

محمـــود :

« چەند سەیرن ، ئەو منالانە چەند سەیرن »

« سەیرن ، شتێکت بۆ کردن ؟ »

« هەوڵ دەدەم .. ڕاوەستە جارێ بابزانم ئەم شارە ئەوەندە مرۆی تێدایە نەبێتەوە .. هـەروەك مێرووله هەڵدەقولێن . ئەمانە کە وەك مێرووڵـە هەڵدەقولێن ... » .

... خۆیانیان شاردۆتەوە ، لووتی خۆیـان نابینن ، خۆیان خێپ کردووە ، گرمۆڵـە بوون ، لەناو تاریکی دەروونی خۆیاندا دەژین ، بەتـەمای ئەمانەی ؟ دەتەوێ ئەوانەی بەردەمی مزگەوتی تازە ، ئەو پەلەوەرانە ڕزگار کەن کە لە ناو قەفەسـەکاندا باڵەفڕێیانە ئەمانە ڕزگاریان دەکەن ؟ ئەمانە سواری شانی یەکتربوون و بەرەو ئەو دونیا کـەوتوونـەتـە ڕێ ..

« تووڕە مەبە محمود تووڕە مەبە »

محمود تووڕەدەبێ ، هارو شێت دەبێ .

محمود لەوانە تووڕە نابێ پەلەوەرەکان دەگرێت و لە قەفەسیان دەنێت ، محمود لەو کەسـانە تووڕە دەبێت کە حاڵی ئەو پەلەوەرانە نایـان بزوێنێت و ناکەن بۆ خۆیان خێرێکیان دەستکەوێ و بەرەڵلایان ناکەن .

محمود ، بەیانی ، بەیانی نەبێ دوو بەیانی ، بۆ ڕاوەماسی دەرناچێ . قەفەسە پڕەکانی منالـەکان هەڵدەگرێ و دەڕوا بۆ (سلطان احمد ، ئایا صوفیا) دەڕوا بۆ ئوسکی دەرە ، گەڕەکی موسولمانە کۆنەکان ، ئەیوب تەقسیم لەوێوە بۆ شیشلی ، بەدوای ئـەو مرۆوانەدا دەگەڕێ کە هێشتا دڵیان بـە پەلـەوەر دەسـووتێ ، دەیان‌بینێتەوە ، بەڵکو لە قوژبنێکدا لە پەنایەکەوە پیرێك مابێ ، هـەروەك مـەلائیـکە بە ئاستەم بە زوییەکـەدا دەنێت ، کـە هەنگاو دەنێ دەڵێی نۆنێك درێژ دەکات و داوای پەلەوەرێك دەکـات پەلەوەرەکە بەدەستەوە دەگرێت دواجـا سنگی‌یەوەی دەنووسێنیت بە ئاسـتەمێك پەنجەی دۆشاو مژەی بەسەرا دێنێ کـە دەبینێ پەلەوەرەکە لەناو ترس و دڵە ڕاوکێدابە دڵی گەورەی پڕ لە میهرو سـۆز دەبێت ، لێوە تەنکەکـانی لـە پەلەوەرەکە نزیك دەکاتەوە بەدەم هەناسەی گەرم و خۆشیەوە دوعـایـەکی کـاتی مندالی‌ی دەخوێنێ ، دواجـا دەسـتی ڕاستی بەرز دەکـاتـەوە ، پـەنجـەکانی بە ئاستەم لێدوور دەخاتـەوەو تەماشـایەکی پڕ کـە میهرو سـۆزی دەکـات ، پەلەوەرەکـەش لەناو لـەپی‌دا کـەمێـك بـە دوو دڵی‌یـەوە خـۆی دەگرێت : لە بـان گـەرمـایی لـەپی ڕادەوەسـتی دواجا دێتەوە خۆی ، وەك تیر فرتـەی بۆ دەکـات لەپێشـدا نزم ، دواجا بەرز دەفڕێ ، لـە نێوان منارەکانەوە ئەوەندە نابات لە ئاسمان ون دەبێ .

هوزانڤانێ شۆرەشڤان ڕینێه دوبستەر !

● نایف میکائیل طاهر ●

ئەم چ دزانین ژتورێ ئەمریکا لاتینی ؟ ئەرێ کیشوەرێ ئەمریکا لاتینی کیشـوەرێ زوورداریێ و شـورەشـاو گوهوڕینا ڕژیماو دکتاتوریەتانە ؟ نەء بەلکو ل ڤی کیشوەرێ گەلـەك هوزانڤان و نڤیسەڤانێت رابوین ناڤو دەنگێ وان ل ئەوروپا بەلاڤبیوو .

هەکە هندەك ژڤان تورەڤانا مە نیاسیبن و ناڤێ وان گەهشتبیتە مەوەکی (بابلو نیرودا) - (غابریـا غارثیا مارکیز)و گەلەکێت دی پێتڤی نیاسینێ ئـەو تشتەکی ژ ژیان و بەرهەمێ وان بزانین . ب ئەوان ناڤا ئەم دێ شێین تشتەکی ژتورێ ئەمریکا لاتینی زانین ئێك ژوان ناڤا هوزانڤانێ « هایتی » یێ بناڤو دەنگ (ڕینێه دوبستـەر) .

ئەڤ هوزانڤانە سـالا (١٩٢٦) ێ زایینی ل بازێرێ (جاکمل) لولاتێ هایتیێ یێ هاتیە سـەر دونیایێ نوکەژی ئێتە هژمارتن ناڤـو بانگ تـرین هوزانڤان لوەلاتێ هایتیێ . دەمێ ئەو دوبر ئێخستی ژوەلاتێ وی سالا (١٩٤٦)ێ حەتـا شـورەشـا - کوبی - ئەڤ هوزانڤانە یێ ژیایی ب ژیـانەکـا نەخوشی و تەحلی و هاتن و چونێ ناڤ بەرا (تشیلی - برازیل - فرنـسا - ئیطالیا) پشتی شورەشا کوبی . بدەمەکێ کێم چو بازێرێ (هاڤـانـا) بنـە جیهـ بو لوێرێ هاریکاری کری بو دەرئێخسـتـنا گوڤـارا (کازادی لاس امریکا) .

ژ هوزانڤانێت ئـەمـریـکا لاتینی چێت بیت - دوبستەر - بتنێ شـیـابیت بهەندە زمانێت دی ژبلی ئەسپانیێ نڤێسیبیت بارا پتر هوزانێت خـو بزمانێ فرەنسی نڤیسینە چنکی فرەنسی باش دزانی لدویماهیا سالێت چلێ چو پاریس داکـو بخوینیت شیا گەلەك پەیوەندێت تورەیی چێکەت دگەل گەلەك هوزانڤان و نڤیسەڤان و ڕەخنەگرا . شوان تورەڤانا ئەوێت بوینە هەڤالێت دوبسـتـەری ڕەخنەگرێ فرەنسیێ بناڤو دەنگ (کلودروا) .

دوبستەری بەرهەمێت گەلـەك تورڤانێت کوبی وەرگێرانە سـەر زمانی فرەنسـی وەکی بەرهەمێ (نیکولا غولین - روبرتو فرناندەر ریتمار) .

دوبستەری گەلەك بەرهەم هەبو وەکی هوزاناو ئەکولێناو چیروکێت کورت و درێژ . ئەڤە ژی چەند نڤیسینێت وینە .

١ - روەکێـت رونـاهیێ « نبـاتـات النور » « سیفرس - ١٩٥١ » .
٢ - روژانێت گیانەوەرێ دەربایی « سـیفرس - ١٩٦٤ » .
٣ - مەعدەنێ رەش « بریزانس ئەفریکان ١٩٥٧ » .
٤ - « کەسك وسور دریکا روژئاڤیێ مەسیحی » ئەڤە هەمی کومەلێت هوزانانە . هەروەسـا گەلەك بەرهەمێ « پەخشان »ی یێ هەی وەکی .
١ - « دریکا شورەشـێداو دریکا هوزانێدا » چیروك .
٢ - چیروکەکا درێژ یا دەرکەتی بزمانێ ئەسـپانی ل هاڤانا و لپاریس بزمانێ فەرەنسی .

هەکـە ئەم بزانین کو هایتی ئێتـە هژمارتن هەژارترین ولاتێت جیهانێ دێ زانین ئەو ئەخوشیێت هوزانڤان تێدا ژیای . ئەو ڕاوەستیانێت وی یێت شورەشی ئەوێت تێرا خەندڤی پتر ڕاوستیانێت وی دیاردبن دهندەك هوزانێت ویدا . وەکی « چەژنەکا کوبی »و « هوزان و شورەش »و « چەرخێ ڤیتنامێ » ئەڤە هەمی کومەلێت شعرینە .

— ئەڤەژی نمونەکە ژهوزا نێت وی ..

دەمێ ئەوگەهشتی(١)
ئەو دژیا لبازێرەکێ خەیالی
ل سەر لێڤا دەریایێ کاریبی
ئەگەر مروڤی ڤیابا
ئەو دشیا خوبکەتە هەر تشتەکێ ڤیابا
ئەو دشیا خو بکەتە دارەك
یێت چیت وڤەدخوت
گایەکێ ئورغونێ لێدەت
ڕوژا ئێك شەمبی ل کنیشتێ

شێرەك فێلا ل هەمی کەنکەنێت بازێری دکەت

بەلێ ئەو ڕوژەکێ ژ ڕوژێت گەهشـتـنا خوبو سیارەکێ بەزێ .

ئەو تناڤ بازێریدا دبەزی ..

حم حمێ دکەت و داخازا خـەلکی دکـەت دابەزن لگەل وی لشەقاما .

بەلێ دەرگەهـو پەنجەر دێ مینن گرتی وەکی سندریکا زاروکا .

(١) گەهشـتی - رامان یێ گەنجەکێ هەژدەهـ سالی ئەڤێ شنوی دگەهیت .

Institut Kurde de Paris

كرێكارانی سلێمانی

چالاكی بیناكاری و بەرەپێدان

دەتوانین ڕاستەوخۆ بڵێین کەوا چالاکیەکانی یەکێتی نەقابەکانی کرێکارانی پارێزگای سلێمانی لەمانگی رابوردودا لەچاو مانگەکانی پێشترەوە دیارو هەڵکەوتوتر بوە ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆچەند هۆیەك لەوانە ڕێز لێنانی کادیرە نەقابیەکان لەلایەن هاوڕێ حسن علی ئەندامی سەرکردایەتی هەرێمایەتی ئەمینداری نهێنی ناوەندی نوسینگەی کرێکاران

لەکاتی سەردانەکەیدا بۆ پارێزگاکەمان کەتیایدا ستایشی ئەم چینە بەرهەم هێنەرەی کرد بەتایبەتی سەبارەت بەبەخشین و هاوبەشی کردنی خۆی لەبوارەکانی جەنگی ڕەوای وڵاتماندا جەنگی قادسیەی صدام دژی ناڵەبارترین دوژمن وڵاتەکەمان ·

هەروەها هاوڕێ احمد محسن علوان سەرەکی یەکێتی گشتی نەقابەکانی کرێکارانی وڵات کۆبونەوەی لەگەڵ کادیرەکانی نەقابەدا ماندەرێکی گەورەبو بۆ زیاد کردنی هەوڵی کرێکاران لەپارێزگای سلێمانیدا بۆ کاری بنیات نان و بەرهەم و ڕۆشتن بەرەو بەرەکان جەنگ بەگیان و ورەیەکی یەکجار بەرزترەوە بۆ بەربەرچ دانەوەی دەست درێژیەکانی دوژمن و پارێزکاری کردنی سنوری عێراق لەهەر سوچێکیەوە بێت ··

بێگومان ئەو چاکیانەشی کەیەکێتی نەقابەکانی کرێکارانی سلێمانی رایپەڕاندوە چالاکی هەمەجۆرن لەوانە جێبەجێ کردنی شەش کۆبونەوەی فراوان و هەروەها لەلایەنی سەردانەوە توانراوە (٧) حەوت سەردانی تایبەتی سازبکرێت لەوانە سەردانی کارگەی جیمەنتۆی سەرچنار کارگەی جل و بەرگی حازری

بەڵام سەبارەت بەسازکردنی کۆڕو کۆبونەوەی فراوان توانراوە (٧) کۆڕی گەورە سازبکرێ لەوانە کۆڕێك بۆ دەرچووانی خول (٨٦) هەمینی مەڵبەندی ڕۆشنبیری کرێکاران هەروەها

ئافرەتان بۆ ڕاوەستان لەسەر چۆنیەتی ڕاهێنانی کرێکارانی ئافرەت لەسەر ئیش و کاریان · هەروەها سەردانی سەرکردایەتی هێزەکانی (المنصور) و پێشکەش کردنی دیاری بەجەنگاوەر کوردەکانی کەرتی سەروی وڵات ·· پاشان سەردانی ناحیەی پێبازو چاپخانەی زانکۆی صلاح الدین و دەزگای بازرگانی عێراقی و ئەمانەش هەمووی سەرباری سەردانی سەرەکی یەکێتی گشتی نەقابەکانی کرێکارانی وڵات بۆ پارێزگای سلێمانی ·

سەبارەت بەناهەنگ گێڕانی بیرەوەریەکان کە یەکێتی کرێکاران هاوبەشی تیاکردوە ئەوەی شایانی باس بێت لەلایەن ئەمینداریتیەکانی یەکێتی نەقابەکانەوە چەندان چالاکی تر رابەرێنراوە ·

فریا

هاوكاری لە دەزگای گشتی جل و بەرگ دوورین دا

- دەزگای گشتی جل و بەرگ دوورین یەکێ لەو دەزگانەیە کە گۆڕانکاری یەکی زۆری تیداکرا دوای شۆڕشی ١٧-٣٠و بەتایبەتی دوای سەردانی سەرەك فەرماندە بەڕێز صدام حسین بۆ ئەم دەزگایە لە ٣٠-١٠-٧٩ دا ·

لە سەردانێکی هاوکاریدا بۆ ئەم دەزگایە چاومان بە جێگری بەڕێوەبەری گشتی (لطفی نور البیاتی) کەوت و ئەم پرسیارانەمان ئاراستە کرد ·

- کەی ئەم دەزگایە دامەزراوە و بەرهەمەکانتان چیە ، ئایا لە بازاردا دەڕوا ؟

● لە ساڵی ١٩٦٢دا ئەم دەزگایە دەستی کرد بە بەرهەم هێنان ، هەرچەندە کۆسپی زۆر لە ڕێگایدا بوو لە لایەنی ئابوری و تکنیکەوە،

هەروەها بەرهەمەکانیش ڕەواجی نەبوو لە بازاڕدا بەکورتی دەزگاکە بووبو بە کۆڵێکی قورس بەسەر شانی دەوڵەتەوە زەرەری هەبوو نەوەك قازانج ·

هەروەها دەزگاکەمان هەموو کرێکارێك دەگەێنێ لە ماڵەوە بۆ دەزگاو بەپێچەوانەشی ·

ئەگەر بێتە سەر بەڕێوەبردنی دەزگایەکی وا

گەورە ئەوە خۆ دوای سەردانە مێژویی کەی سەرەك فەرماندە صدام حسین هەڵبژاردنێکی دیموکراتی ڕوویدا لە دەزگاکەدا بۆ هەڵبژاردنی بەڕێوەبەری گشتی و لێپرسراوی ئیدارەو هەروەها لێپرسراوی بەشەکانی ترو لیژنە نەقابەیەکان · هەر ئەم هەڵبژاردنەش بو بە هۆی پتوکردنی بزوتنەوەی نێوان کرێکاران و بەڕێوەبەرانی دەزگاکە کە سەرنجامی زیاد بوونی بەرهەم بوو ·

بەڵام دوای شۆڕشی (١٧-٣٠)و ئەو هەوڵانە کە لەگەڵ ئەم دەزگایە درا بوو پێشخستنی زۆر شت گۆڕاو دەستمان کرد بە جێبەجێ کردنی نەخشەیەکی تازەو کەڵك وەرگرتن لە دەزگاکانی جیهانی و زۆر لە کرێکارانمان نارد بۆ دەرەوەی وڵات بۆ ڕاهاتن لەسەر ئەو ئامێرە تازانە کە بەکارمان هێنان ئەو کرێکارانەش کە نەمانتوانی بیانێرینە دەرەوە لە ناو عیراقدا دەورەیان بینیوە لە ژێر چاودێری (خبراء) کۆمپانیاکانی جل و بەرگ دوورینی جیهانی ·

- ئایا سەرجەمی بەرهەمتان لە ڕۆژێکدا چەندەو بۆچی لە شارەکانی تری عیراقدا لقتان نیە ؟

● بەرهەم لە ڕۆژێکەوە بۆ ڕۆژێکی تر جیاوازی هەیە بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا دەتوانم بڵێم لە ڕۆژێکدا نزیکەی (٦٠٠)قات و (٦٠٠) پانتۆڵی پیاوان بەرهەم دێنین سەرەڕای بەشێکی زۆر لە سەرجێکەو چادر بەنسبەت ئەوەی لە هەموو شارێك دەزگایەك بکەینەوە دەستنادات بەڵام لە هەموو شارەکاندا پێشانگامان هەیە بو بەرهەمەکانمان و لە شاری سلیمانیش کۆمپانیایەکی تایبەتیمان کردوەتەوە بۆ جل و بەرگ دوورینی ئافرەت و لەوەدایە کە لەم ڕۆژانەدا بکەوێتە کارو بەرهەمەکانی بکەوێتە ناو بازار ·

بەرهەمەکانی ئەم دەزگایە جلی پیاوەو منداڵ و هەروەها جل و بەرگی تایبەتی بۆ کریکاران و سەربازان و قوتابیان سەرەڕای جل و بەرگیش چادرو سەرجێکەش بەرهەم دێنین ، تا ئێستاش توانیومانە لە ٥٠٪ پێویستی سەربازی عیراقی ئامادە بکەین بەتایبەتی لەم ڕۆژەدا کە میللەتەکەمان بەرگری لە خاك و ئاوی دەکات دژی دوژمنی ڕەگەز پەرستی فارسەکان · بەنسبەت فرۆشتنیشەوە ئێستا دواکار زۆرە لەسەر بەرهەمەکانمان چونکە لە ڕووی نرخ و ڕێك و پێکیەوە زۆر لە بەرهەمەکانی ناو بازار چاکترە هەر لە بەر ئەوەشی هیچ شتێك لە پێشانگاکانماندا نامێنێتەوە ·

- دیارە دەزگایەکی وەها گەورە بەشی جوار و جۆری زۆرە و هەموو بەشێکیشی کرێکاری تایبەتی خۆی هەیە ، ئایا ئەو خزمەتانەی پێشکەشیان دەکەن چیە ؟

● ئەو بەشانەی لە دەزگاکەی ئێمەدان بریتین لە بەشی ئامادەکردنی قوماش بەشی نەخشە ، بڕین ، دوورین ، وردەکاری و ئوتوو بەشی مخزن ، تێکڕا ژمارەی ئەو کرێکارانە کە لەم بەشانەدا کاردەکەن دەگەنە (٢٣٠٠) هەموویشیان پێویستیان بەخزمەتە ، ئێمەش ئەوە لە توانامانا بێ دریغی ناکەین بۆ نموونە دوو چێشتخانەمان لە ناو دەزگاکەدا بۆ کردوەتەوە و بەنرخێکی هەرزان خواردنیان بۆ ئامادەدەکەین هەروەها نەخۆشخانەیەکی بچوکمان هەیەو پزیشکی تایبەتی لێیە بۆ زۆر نەخۆشی سەرەڕای پزیشکی تایبەتی دەم و ددان،

سەرکول تەیمور

«جەنگ د هوزانا کوردی» دکۆرێکدا

ژ چالاکیێن دەزگەهامە ·· دەزگەها ڕوشەنبیری و بەلاڤکرنا کوردی - لەقێ دهوکێ و ب هەلکەفتنێت ئادارێ و جەژنا نەوروزێ و حەفتیا قادسیا صدامی کورەکێ ئەدەبی یێ بەرکەتی ل فەزا ئامێدیێ هاتە پێك ئینان ·

د ڤی کۆری دا سەیدایێ هێژا و قەدر گەران ، هوزانڤانێ ناڤدار خالد حسین بەحسێ جەنگی کر د هوزانا کوردی دا ، یا کلاسیکی و یا هەڤ چەرخ · سەیدای بیست و پێنج هوزانڤانێت کورد یێت ناڤدار ئینابون ، نو سەیدای پێشەکیە کا جوان دانا بو کو هزر وبیرێت خو و مەبەستا بابەتێ خو تێدا پیچەك و ب کورتی ، چونکو ژ هەر دیوانەکێ یان ژ نك هەر هوزانڤانەکی مە چەند مالکەك ژێگرتن ، وەنەبت مندەك بێژن ما ئەڤ مالکە بتنێ ل سەر هەڤرکی و بەرسینگ گرتنێ و شەر و جەنگا د ناڤا هوزانێت

ئەرحن کر بو دەمێ ل سەری د بێژیت : «ژ بیرا مە ناچیت دەمێ ئەم د کرین سەرتیر و شەرێ خۆ ب مە د کرن ··· لێ ئەو ڕوژ چوو ·· گەلو مروڤێ تێهنی یان برسی دێ چەوا ئاڤێ یان خوارنێ دەت کەسەکێ دی ئەخاسمە گەر ژوا مروڤاتی بیت ·· ئەخێر هەر چاڤێ وی یێ ل مە کا چەوا چاڤێ وی یێ ل مشتاخێ بتنێ بۆ بەر خوارنێ یە ·

د ڤێ هەر وەلێ ژ بیرا مە نەچیت کو شەر نە تنێ د ناڤا هوزانێد مە دا هەنە ، لێ هەر هوزانڤانەکی شەرەکێ هەی·· وەکو نیرودا و لورکا و محمود درویش و ·· هند ·

گەر بهێین و بێژین مە هەمی شەر و جەنگ ناڤا هوزانێت ڤان هۆزانڤانێت مە، یان ئەڤ هەمی ئەو هوزانڤانن · دێ بێژم نە، ئەم دێ ل سەر ئاخڤین سەیدایێ مەزن جگەر خوینی دا هەنە، د گەل وی دێ دەنگێ خۆ بلند کەم و بێژم ·· »

گەر ئەم بنێرینە ڤێ پێشەکیێ دێ بینین کو مەبەستا سەیدای یا ڕوهن و ئاشکەرا یە ، ئێکجار دەمێ دهێت و وان هوزانڤانا ئێك ئێکە د هژمێریت و هەر ئێکی نمونەیەکا وی یا هوزانا جەنگی د خوینیت ، هەلبەت ئەڤە جهێ شانازیێ یە کو ئەدەبێ مە یێ کوردی ژ بەرێ دا و هەتا نهو هەستا ب شەری و هەڤرکیێ کری و دەرنوویا وی دارەتی ب رندی و قەشەنگی یا کری · ئو ل دوماهیێ گەلەك سوپاس ژ سەیدایێ خوشتڤی خالد حسێنی را بۆ وی بابەتێ هند بەرکەتی ···

رمضـان عیسی

لقی دهوك

خومەینی بەرانبەر بە عیراق بۆچی بەد نمەك دەرچوو

نووسینی ■ محمد سعید سلیم جاف ■

لەناو هەندێ عەشایەری کوردەواریدا باوە . ئەگەر کابرایەکی پیاو چاك و سالم کەسێکی بەدرەوشت و شۆفارو فتنە دژی بوەستێ . کابرای پیاو چاك ناچار دەبێ و دەکەوێتە هەوڵ و تەقالا خەڵکی رادەسپێرێ کابرای بەد رەوشت بهێننە ماڵی بەڵکو نانێکی بخوات . ئەگەر هات و کابرای بەد رەوشت هاتە ماڵەکەی و شتێکی خوارد ئیتر کابرای پیاو چاك ترسی لەو کەسە نامێنێ و دەڵێ نمەکی کردین ئیتر خراپە بۆ خۆم و ماڵ و منداڵم رجوا نابینێ . کابرای بەد رەوشتیش بورای بور بیر لەوە ناکاتەو خراپە دەربارەی ئەوان رەوا ببینێ .

لێرەدا بۆمان روون بوەوە کە خومەینی بەد نمەك دەرچوو چونکو چواردە ساڵی رەبەق بە خۆراکی جوان جوانی عیراق بە رێزوە پەروەردە کرا . کاتێ خومەینی بە کەش و فش و جەلال و جەبروتەوە گەڕایەوە بۆ ئێران و شای ئێران بە هۆی هێزی جەماوەرەوە لە ئێران دەرپەڕێنرا هەموو کەس وەهای سرنج ئەدا کە ئاغای خومەینی ئەبێتە برایەکی دڵسوزو گەلێ خزمەتی هەمە جۆرە دەربارەی عیراق جێبەجێ دەکات کەچی بە پێچەوانەی ئەو نیازانەی خەڵکی خومەینی وەرگەڕاو بوو بە دوشمنیکی خوێنە خۆیی عیراق و بیری لەوە کردەوە کە چۆن جەزای چاکەی عیراق بداتەوە . هیچ ڕێگایەکی نەدوزیەوە بۆ ئەم مەبەستە تەنیا ئەوە نەبێت کە خۆی بە عالمێکی گەورەی دینی دائەنێت عالمیش بەپێی فەرمودەی شەریعەتی ئیسلامی خاوەنی کەلەپووری دبینن . بو ئەو شورەی نیە بکەرێتەوە سەر فرمایشە دینیەکان کە ئەفەرمون (اتق شر من احسنت اليه) کەوا بوو پێویستە بەو پێیە شەر بئاڵێنمە عیراق و داگیری بکەم ئەو نازو نیعمەتە لەوی خواردم بیهێنمەوە دەست چونکو سەرنجیدا عیراق هەموی ١٤ ملیۆنەو ئێران ٣٥ ملیۆنە وەهای زانی بە ماوەیەکی زۆر زوو عیراقێکی بێشەڵانی شێرانی بۆ داگیر ئەکرێ هیچ تەماشای شیعرەکەی فیردەوس نەکرد کە ئەڵێ .

سیاهی لشکر تیاید بکار
یەکی مردجنگی بە از صد هزار

ڕەشای لەشکربە کارتایەت - پیاوێکی جەنگاوەر لە سەد هزار کەس چاکترە .

لەلایەکی تریشەوە شێخی سعدی دەفەرمێ ..

هربیشە گمان میرکە خالیست
شاید کە پلنگی خفتە باشد

ماناکەی :

وەهاسە زانە هەموو بێشە لانێك خاڵیە
ڕەنگە شێرێکی تیدا خەوتبێ

ئەی زانی عیراقیەکان بە کوردو عەرەبەوە تاقی کراوەن و شێری بێشەلان و هەر یەك قارەمانێکی لەشکر شکینن و هەموو بیرو ئەندێشەکانی پووچەڵ ئەکەنەوە . وا ئێستا چفیوەتە چاڵاوە قورەکانی عەرەبەوە تا پشتێنگەی نوقم بوەو هێواش هێواش پیادا دەچیتە خوارەوە . ئەمەمان لایەك لە لایەکی تریشەوە کە داوای جێگەداری محمد (د.خ) ئەکات . بوەتە برای هاوپشتی زایۆنیەکان بۆ ئەوەی دەست بدەنە بن باڵی و لەو چاڵاوە قوڕە دەری بهێنن بەڵام نە زایۆنیزم و نە حافظ ئەسەدو نە قەزافی چارەسەری ناکەن یا ئەبێ بە دەستی قارەمانانی عیراق سەرنگون بێ یاخۆ بە هێزی گەلانی ئێران عاباکەی لێ دابماڵرێت .

ئاهەنگەکانی یادی لەدایك بوونی حزبی سەرکردە لە سلێمانی

پارێزگای سلێمانیش هەروەکو سەرانسەری هەموو پارێزگاکانی عیراق بەبۆنەی سیوحەوت همین بیرەوەری لەدایک بوونی حزبی سەرکردە ٠٠٠ حزبی بەعسی عەرەبی سوشیالیستەوە چالاکی خۆی گێڕا ٠

بەم بۆنەیەوە کەهەموو گشتییەکان بەدروشمو ناوبازارو شەقامو جێگا لافیتەی تایبەتی لەگەڵ وێنەی

سەرەکی فەرماندە صدام حسین رازێنرابووەوە ، پێشەکی ئاهەنگێکی پێشوازی لێکردن لەبارەگای سەرکردایەتی لقی حزب سازکراو تیایدا بەرێز جعفر عبدالکریم بەرزنجی پارێزگاری سلێمانیو هاوڕێیان هەردوو ئەمیندارو ئەندامانی سەرکردایەتی لقی مەدەنیو سەربازی حزب پێشوازیان دەکرد ٠

دوابەدوای ئەمەش هەرلە سەربەیانی هەمان ڕۆژدا خۆپیشاندانێکی گەورە لەلایەن نەوجەوانانو پێشرەوانەوە سازکراو دوای ئەوەی بەشەقامەکانی سلێمانیدا گەڕان کە لەپێشی خۆیانەوە چەند وێنەیەکی گەورەی سەرەکی فەرماندەو بەیداخی عێراقیان هەلگرتبو ، لەبەردەم بارەگای لقی حزبدا لەلایەن بەرێز پارێزکاری سلێمانیو هاوڕێیان هەردوو ئەمیندارو ئەندامانی لقی سەرکردایەتی مەدەنیو سەربازی حزبو سەرۆك دایەرەکانەوە پێشوازی کرانو بەدەم سروودی نیشتمانی کوردی و عەرەبییەوە خۆشەویستی خۆیان بۆ ئەم بیرەوەرییەو بۆ سەرەکی تێکۆشەر صدام حسین دەردەبڕی ٠

لەلایەکی ترەوە هەر بەم بۆنەیەوە عەمید روکن فەرماندەی هێزەکانی المنصور پێشانگەیەکی فۆتۆگرافیو هێلی عەرەبیو بلاو کراوەی سەردیواری کردەوە کەلقی ڕێنمایی لەهێزەکانی المنصور بەم بۆنەیەوە لەهۆڵی مۆزەخانەی سلێمانی سازیان کردبو ٠

فربا

کۆڕێکی ئەدەبی ل دهوکێ

ژ چالاکییێن دەزگەها روشەنبیری و بەلافکرنا کوردی ب هەلکەفتنێت جەژنێت ئاداری و نەوروزێ و حەفتیا قادسیا صدامی ، کۆرەکێ ئەدەبی یێ مەزن هاتە گرێدان ل هولا ئامادەیا کاوەل دهوکێ ٠

د ڤی کوریێ هێژا دا سەیدایێ تورەڤان و زیرەك رشید فندی دەرگەهەکێ کوردەوارێ قوتا و ئەم سەرهلدانە گەنجینا کوچکا بەدلیسێ دەمێ سەیدا رابوی ب شروڤەکرنا پەرتوکا « کورد دمێژوویا دراوسێیا دا » یا کو هاتیە وەرگێران ژ زمانێ تورکی بۆ زمانێ کوردی ژ لایێ سەیدا سعید ناکامی ڤە ٠ ئەڤ بابەتە تایبەتی بو ، بۆ وی تشتێ کو هاتیە نفیسان ژ لایێ گەروکێ تورکی ئەولیا چەلەبی دەمێ ئەو هاتیە هنارتن ژ لایێ وەزیرێ تورکی ئەحمەد پاشای بۆ نك عەبدال خانێ بەدلیسی کو میرەکێ کوردا یێ مێرخاس و کورد پەروەر بو چجارا کێماتی بۆ سولتانێت دەولەتا ئوسمانیا نە دکر هەتا بویە ئەگەرێ هلگرتنا کەرب و کینێ بو وی و ل دوماهیێ سەرا هندێ تێ چون ٠

ل سەرێ بابەتی سەیدایێ رشید کورتیەك ئاخفت ل سەر ئەولیا چەلەبی و دەورێ وی ل دەفەرێ و مەبەستا وی ژ میرشینا بەدلیسێ و پاشی ڤێرا چو و بەحسێ مەزنیا شارستانیا بەدلیسێ کر و بەحسێ کوچك و دیوان و سەرایێت عەبدال خانی کر هەلبەت ژ کیس دەڤێ ئەولیا چەلەبی دەمێ ئەو دەه روژا مایە ل مالا عەبدال خانیو هەر تشتەکێ بچاڤێت خۆ دیتی نفیسای ٠ هەتا کو قەولێ وی بدوماهی هاتی و عەبدال خان خلوەکری و کوتیێ نابیت تو بەرگریبا دەسهەلاتا ئوسمانی بکەی ل ستەبنولێ، ئو ل سەر ڤی بابەتی عەبدال خانی بەرسڤا وی دا و گوت من چجارا خرابیا دەولەتا مەوە نە کریە و ناکەم ٠ لێ ئەو هەمی حێجەت بون چونکو مرادا وان ئەو بو دارێ میرشینا بەدلیسێ بچەمینن و بشکێنن ، ئو وەلێ هات ژی دەمێ لەشکەرەکێ بوش ئینانیە سەر بەدلیسێ و فەرمانا کوردا ئینای و عەبدال خان تەقاندی و مالێ وی هەمی تالانکری و کورێ وی دانایە جهێ وی ٠

براستی گەلەك بابەتەکێ سەرکەتی بو و یێ درێژ بو کو نێزیکی دوو سعەت و نیڤا کێشای و گەلەك گەنگەشە ل سەر هاتیە کرن ٠

رمضان عیسی

ئەو پیاوەی ـ پاشماوە

ـــ لەوە دەکا پەیوەندییەکەمان ئاسایی نەبێ ، ئەویش بەوە ڕازی نابێ کە مۆدێلی ستۆدیۆی من بێ. ئەمەش ئەمە ، لەچاخانە کورسیە ریزکراوەکەی ژێر سێبەری درەختەکانی شاری (بیربە) دانیشتووە ٠

وتم (ماتسوتیو) دەناسی ، لە بنەڕەتدا ئیتالیایە ؟ ئەو ژنە ٠٠٠٠٠

بە نەرمە پێکەنینێکەوە قسەکەی لە دەم بڕیم ٠٠

ـــ بەڵێ ، بەڵام زۆر بلێبە ، هەمیشە باسی هەڵسو کەوتی سەرەخەربی سەرەوێرانەیی جینسی خۆی دەکاو پێوەیۆ خۆی هەلدەکێشێ ٠ بە ڕاستی جوانە ، دلڕفێنە ، قژە ڕەشەکانی زوخالین ٠ پێستی خەمراوی تەڕو تەرچکە ، بەژنو باڵان جوانو پێکەوتووە ، بەڵام بە داخەوە ٠٠٠٠

وتم : ئافرەتێکی دەمڕاستو قسەڕەوانو سەرکێشە ٠٠

بە قسەکانیا تێ گەیشتم ، کە ترساندوویەتی ، بەڵام پێم نەوت کە هەواڵی ئەمی پرسیوەو داوایشی لێ کردووم کە بیهێنمە لای و جارێ پێی بناسێنم ، چونکە لە مێردەکەی جیا بووەتەوەو هەمیشە خەو بە جێگیربیو دامرکاندن لەگەڵ یەکێکی وەك دکتۆر مارتن کە ماڵەکانیان لەتەمەنێکدان دەبینێ ٠

لەوانەیە باسی سەرەخەری ژیانی جینسی بکا بەڵام لەگەڵ من ـ دا هەر تەنیا دەربارەی گیروگرفتەکانیەوە بووە ، دەربارەی دڵداری کردنیشیەوە بە ئەنجامی بوونی بۆشایەکی عاتیفی لە قەڵەم دەداو وەك شتێ ساڵی جارێ یا بە دوو ساڵ جارێ ڕوو دەدا ٠

هەڵسامەوە بە جێی بهێڵم ، بیری خستمەوە کە پێویستە تابلۆی پردەکەی ، کە وەختی خۆی لێم وەرگرت ـ بۆ بەرمەوەو وتیشی :

من دەزانم زۆر حەزت لێ کردووە ، تیایا هەست بە دنیایەکی دیکە دەکەی کە لە پلەیەکدا وەك دنیای مادیمان وایەو بەڵام لێشی جیاوازەو بە درێژایی ئاسۆش بۆ هەتا هەتایە درێژ بووەتەوە ٠

ئەم مرۆڤە ـ پاشماوە

فڕی لە دەسم ، مل بەختی سیام(٤)
بوو بە لانەی غەم دڵی بێئارام
ئاواتم کەوتە دەریای غەم بەسام
لە ئاسمان ژینم(٥) خەفەت ئەباری
هەڵنەهات ڕۆژێ بەختەکەم جارێ
هەر کورتی هێنا لە هەموو بارێ
یارمەتی نەدام هەرگیز لە کارێ
لە دەریای ڕەشی بێپایانی غەم
لوتکەی(٦) ژیانم نقوم بوو کەم کەم
خێر خوایێ نەبوو لە نەوەی ئادەم
دەرم کا لە ژێر بار غەمی ستەم
لەڕووی بەزەیی نەبوو هیچ کەسێ
لە منی داماو جارێ بپرسێ
بە ناو یارمەتی درێژکا دەستێ
بۆم بەدی نەهات هەرگیز مەبەستێ
چوومە هەر شوێنێ هەر بەر دەرگایێ
بەڵکو گیرا بێ لەوێ تکایێ
بەسرا لە سەرم گورج لە ناکاوێ
بەختم سۆراغی نەبوو لە لایێ
چرای تالم بە خووی بەد بەختی
کوژاوە ، کەوتمە تاریکیو سەختی
فریشتەی ساغیم وەرگەڕا تەختی
ئومێد ووشك بوو زەرد بوو درەختی
ساغی کۆچی کرد ، دەردگرتی جێگای
پەژارە جۆشا شەپۆلی دەریای
بەهارم ڕۆ یی زستان هات سەرمای
گوڵی ئاواتم سیس بوو بە دەم بای
زیندانی دەردم ، دڵ پەرێشانم
شادی وەك خەون خۆی دانیشانم
مەلی نەگبەتی نیشت لەسەر شانم
پەرداخی خۆشی لە دەس ڕشانم
دەردو مەینەتی بوو بەرەوشتم
پەپوولەی جوانی ئارەزووی کوشتم(٧)
وێڵو سەرگەردان شەوە زەنگی ژین
گیرۆدەو ڕوو ڕەش داماوو غەمگین
گەڵای تەمەنم وا هاتە وەرین
نەمدیت لە خۆشی خەندەی پێکەنین
شێوا دیمەنی جوانی بەهارم
بوو بە دڕكو داڵ باغی گوڵزارم
بێ سەرو شوێن چوو بەختی هەژارم
گۆشە گیر جێگا بێ دۆستو یارم

—●—

پەراوێز :

١ ـ حەساری عەزیز : گوندێکە لە دوو ماڵ پێك هاتووە ، ماڵی حاجی عەزیز ناوێك کە خۆی ئاوەدانی کردۆتەوە ، ماڵەکەی دیش ماڵی شاعیری ناوبراوە ، نزیکەی نیو سەعاتێك لە یارمجەوە دوورە بەپێ ٠

(٢) و (٥) لە پێناوی تێکنەچوونی کێشی شیعرەکە

(٤) بەختی سیام : سیەو : ڕەش ، بەختی سیام : بەختی ڕەشم ٠

(٦) لۆتکە : گەمی ، بەلەمی بچووك ٠

(٧) هەرچەندە ئەم دێڕە شیعرە نامۆنیە بەلای غەیری ئەم شاعیرەوە هەر وەك هەرەی شاعیر لە ڕازی تەنیایدا دەڵێ :

« ژیانو ئەرکی ناخۆشی
پەپوولەی ئارەزووی کوشتم »

بەڵام شاعیر دەڵێ ئاگام لەم شیعرەی هەردی نیە ٠

کۆڕێکی فراوان دەربارەی دەشتی مەخمور

● شێرزاد ـ لە اقی هەولێرەوە :

بە چاودێری بەرێز ناجح محمد خلیل سەرۆکی ئەنجومەنی لێکۆڵینەوەی زانستیو لە هۆڵی بەڕێوەبەرایەتی چاودێری کردنی زانستی لە هەولێر ، کۆڕێکی کشتوکاڵی فراوان لە لایەن مەلبەندی لێکۆڵینەوەی زانستی بە هاوکاری کردن لەگەڵ ئەمینداریتی گشتی کشتوکاڵو چارەسەرکردنی کشتوکاڵو ڕێك خرا ٠٠

لە کۆڕەکەدا کە هاوڕێ پەرەپێدانی کشتوکاڵ ڕازگری هۆبەی پارتی بەعسی ئامادەبوون لە نوێنەرانی سۆشیالیستی عەرەبو وەزارەتی کشتوکاڵو چەندان پسپۆڕ لە کاروباری زانکۆکانی عیراق، بەرێز

ناجح محمد خلیل ووتەیەکی پێشکەش کرد دەربارەی بایەخی بەستنی ئەم کۆڕەو ئەنجامەکانی کە یەکێکە لەو تەقەللابانەی ئەنجومەن داویەتی بۆ پێشکەوتنو خزمەتی باری کشتوکاڵو کۆڕەکە کە دەربارەی گفتوگۆکردنی زانستی بوو لەو سەر ئەنجامانەی کە بۆ لێکۆڵینەوەی هیدرۆلۆجی لە دەشتی مەخمور بەدیهاتووە٠

دوای ئەوە ، مامۆستا ئەحمەد محمد سعید ئەتروشی جێداری ئەمینداریتی گشتی کشتوکاڵو چارەسەرکردنی کشتوکاڵ لە ناوچەی ئۆتۆنۆمی ووتەیەکی داو تیایدا دەستنیشانی ئەوەی کرد کە لە ڕۆژێ ئەمڕۆماندا کە ووڵاتەکەمان جەنگی ڕەوای خۆی دژ بە دەستەو دایەرەی ڕژێمی ڕەگەزپەرستی ئێران دەگێڕێ ، ئەرکو لێپرسینەوەی گەورەتر دەکەوێتە سەر هەموو لایەك بۆ پاراستنی گیانی سەرکەوتن لە پێناوی عیراقی پێشکەوتوومان‌دا ٠٠

ئەنجا بەرێزی هاتە سەر ئەو دەسکەوتە گەورانەی کە شۆڕشی ١٧ـ٣٠ تەمموزی

ئەمر لە هەموو بوارەکانی پێشکەوتنو بیناکاریدا پێش کەش بە هاوڵاتیانی کردووە ، لەوانەش چەندان بەخشش لە کەرتی کشتوکاڵدا ٠٠

ئەنجا دەست کرا بە خوێندنەوەی چەند مەحازەرەیەك دەربارەی دەشتی مەخمورو بەرهەمەکانی ئاوی مەخمورو گلدانەوەی ئاو بۆ کەلك وەرگرتن لە سامانی کشتوکاڵیدا ٠٠ دوای گفتوگۆیەکی فراوان دەربارەی گرینگترین لایەنەکانی باسەکان بروسکەیەك لە لایەن ئامادەبوانەوە بۆ سەرەکی فەرماندە تێکۆشەر صدام حسین نێردرا کە تیایدا ئامادەبوونی خۆیان دووپات کردەوە لە قوربانیدانو پاراستنی گیانی سەرکەوتن٠

سەر لە شاری سەیرانگای زەماوەند بدەن

* یەکێکە لە سەیرانگە دیارەکانی بەغداد دوورە لە هەراو بگرو دەنگە دەنگ وورەی ئۆتۆمبێل ٠٠ ئەم شارە سەیرانگایە کاتی پشووجەژنو بۆنە ٠٠ باوەشتان بۆ ئەکاتەوە کە کات لە هەموو لایەکی ڕەنگینیا بەسەربەرن ٠
* باخچەکانی بە گەڵ جۆر گوڵ ڕازاوەتەوە کە دڵ ئەگەشێننەوەو دڵنیاییو خۆشەویستیو ئەندیشە ئەبەخشن ٠
* گوندێکی لادێیەو ئەتبات بۆلای هۆڕەکانی باشوورو بۆلای بەلەمو ماسی برژاو ٠
* چێشتخانەو گازینۆی تیایە کە بەسەر ڕوباری دجلەدا ئەڕوانن ٠٠ شەوان ئاهەنگی هونەری خێزانی ئەگێڕن کە بە دڵی هەموانە ٠
* شوێنی مەلەوانیی ژنو پیاوی تێدایە کە ڕەنگدەرەوەی مانگو ئاوازی مۆسیقان ٠
* یاریگەی منداڵە خۆشەویستەکانیشی لێیە ٠
* خانوو کابینەی تیایە کە پڕ ڕایەخ کراوەو تەلەفزیۆنو فیدۆشیان تێدایە ٠
* تەنیا جارێك سەر لەم شارە سەیرانگایە بدەن ئیتر دەستی لێ هەڵناگرنو هەمووکاتێ ڕووی تێ ئەکەن ٠

هاوینە هەواری دوکان

لوتکەیەکی رازاوە لە بەهەشتی کوردستانی عیراق

زوربەی هەرە زۆری ناوچەکانی کوردستان کەئادگاری یەزدانین یەکجار دلگیرو رازاوەو اقەشەنگن..، خۆ ئەگەر دەستی دلسۆزانی خۆی بگاتێ ئەوەندەی تر دلرفێن دەبن .. لەوانە شاری گەشت‌و گوزاری دوکان کەبۆ بەسەر کردنەوەی رۆژنامەی (هاوکاری) سەردانێکی تایبەتی بۆکردو پێشەکی بەرێوەبەری شار کاک نعمت تالەبانی وتی :

کردنەوەی ئەم شارە گەشت‌و گوزاریە دەگەڕێتەوە بۆ ٢١ـ٧ـ١٩٧٨ تائەوکاتە چۆڵەوانیەك بو بەلام توانیمان لەماوەی چوارمانگدا بەئەنجامی بگەیەنین‌و ئەوەی ئەم جێگای گەشت‌و گوزاریە لەوانی‌تر جیا دەکاتەوە ئەوەیە کەدوولایەنی هاوبەش لەیەکدا کۆدەکاتەوە یەکەمیان «ئاو» وەکو ناوچەی حبانیە دووەمیان «شاخ» وەکو ناوچەکانی هاوینە هەواری صلاح‌الدین واتە ئەو دوو ناوچانە هەریەکەیان یەك‌لایەن لەخویدا دەبینینەوە بەلام لێرەدا دەریاچەی دوکان‌و شاخەکانی دەوروپشتی هاوبەشی تیادەکەن ..

● پاشان دەربارەی هاوینەهەوارەکە وتی :لە(٦٠) خانو لەوانە (٣٥) دانەیان دووژووری نوستنی بەدوو پێخەفەوە تیایەو ئەمەش سەرباری قەنەفەیەك کەدەتوانرێ بکرێتەوەو بکرێ بەجێگای نوستنی دووکەس ، هەروەها (٢٥) خانوی‌تر هەن کەبریتین لەیەکێ ژورێکی نوستنی دووکەس‌و صالۆنێك کەهەریەکێك لەم خانوانە هەموو پێویستی‌یەکی ناومال‌و خێزان‌هەیە هەروەها چێشتخانەیەکی نایاب دروست هەیەکە جێگای (٢٠٠) کەسی تیادەبێتەوە ..

بازارێکی هارچەرخی گەورەی تیایە کەهەموو پێویستی‌یەکی رۆژانەی تیاجنگ‌دەکەوێ ، ئێستاش ئێش لەدروست‌کردنی ئوتێلێکدا ئەکرێ کەبریتی‌یە لەچوارقات‌و ٦٥ ژوورو ٣ کەرت‌و (٣٥) شوقە ، جگە لە هۆلەکانی کۆبونەوەو کۆنگرەو سینەما هتد .

شایانی باسیشە نیازمان وایە (٦٠) خانوی تر وەکو قۆناغی یەکەم دروست بکەین‌و لەداهاتودا زیاتر بایەخ بەم‌شاری گەشت‌و گوزاریە بدرێت هەروەکو لە یەکەم رۆژەوە بایەخی پێدراوەو لەگەل دروست کردنیدا هەولی ئەوەش دراوە کەناوچەکە بکرێ بەناوچەیەکی دارستانیش کەئێستا هەولەکەمان خەریکە سەردەگرێ‌و ئەمەش ئەوەندەی‌تر شارەکە دەکات بەشارێکی گەشت‌و گوزاری.

هەروەها رێکەوتن لەگەل دەزگای گەشت‌و خزمەتگوزاری گەشت‌و گوزاری رێکەوتوین بۆ پێکهێنانی گەشتی خێزانی بەنرخێکی داشکاو هەرلەم روەشەوە لەگەل نەقابەی رۆژنامەنوسان مەلبەندی گشتی‌و لقی ناوچەی کوردستان‌و میوانداری کردنیان‌و بانگ کردنی بەشی هەمەرەنگ‌و پەرەپێدان لەتەلەفزیونی بەغداو تامیم .

فریا

هەرجارەی نووسینێك

هەندێ لە نیشانە و خاسیەتەکانی جەنگی قادسیەی صدام

■ ذکریات محمد حسن ■

هەرچی جەنگێ هەیە لە مێژوودا خاسیەت‌و سیفەتی تایبەتی وای هەیە هەر لەودایەو ئەم سیفەتانە لە دەرەوەی شەڕدا نین ، بەلکو دەربڕیەتی ، واتا ئەوەوە هەلقولاوەو ئەنووساوە پێیەوە .

لەو سیفەتانەی کە قادسیەی صدام‌یان پێ جوێ‌دەکرێتەوە لە جەنگەکانی تری مێژووی عەرەب :ـ

١ ـ دەماری قوربانیدان‌و شەهیدبوون کە گەلانی پێ جیادەکرێتەوە . ئەم دەمارەیش هەر لە هەست‌و دەروونی ڕاستی میللی‌یەوە هەلنەقولاوە بەلکو لە ئەنجامی تێ‌گەیشتنێکی قوولی هەموو مەوداو ئامانجە دوورو نزیك‌و شاراوەکانی دەستدرێژی‌یەوە هەلقولاوە .

ئەم ڕەفتارە مەزنەیش لە هەندێ جاری تایبەتیدا گەیشتوەتە ڕادەی داستانی وا کە بە بیر یا بە خەیالدا نایەت .

ئەم بارە داستانی‌یەی هەلوێستی عیراقی ئێمە وەك حالەتێکی واقیعی مەیدانی ڕەفتاری لەگەلدا دەکەین‌و بە دورو درێژی ئاگامان لێی هەیەو لەسەر ئەم بناغەیە مامەلەی لەگەلدا دەکەین . گەلیشمان پالەوانێتی‌و قوربانیدانی هێزە چەکدارەکانمان بە حالەتێکی ئاسایی وەردەگرێ کە لە کرۆکی ئەو واقیعەمانەوە هاتبێ کە سەرکردە صدام حسین بنیاتی ناوە بە ڕێگای ژمارەیەك جەنگی زۆری سیاسی‌و ئابووری‌و کۆمەلایەتی .

٢ ـ جەنگەکەمان بە جەنگە پیرۆزەکان دەژمێررێ .. ئەم پیرۆزی‌یەیش لەوەوە هاتوە کە جەنگەکەمان بەرگری‌یە لە خاك‌و گەل‌و دەستکەوت‌و ئەم پیرۆزی‌یەیش ئەو شتەیە کە هەلوێستی عیراق جیادەکاتەوە کە داوای ئاشتی‌و دراوسێ‌یەتی پاك‌و پێوەندی ڕەوا دەکا بێ گوێ‌دانە ڕێبازە سیاسی‌یەکان‌و شتی تر .

بەرامبەر بەم هەلوێستە ڕژێمی تاوانباری ئێران داواکاری بەردەوامبوونی جەنگ‌و بەردەوامی‌ی خوێنە ، لەگەل ئەو هەموو بانگەوازانەدا کە ڕێکخراوو دەولەت‌و پیاو ماقوولەکان دەری‌دەکەن‌و داوای ئەوەی تیادەکەن کە جەنگ بە شێوەیەکی ئاشتی‌یانە کۆتایی پێ بهێنرێ دوور لە دەماری خۆبەبەهێز زانین‌و کارتێکردنی .

٣ ـ وەك هەموو ئەو جەنگانەی کە گەلان کردوونی وەك جەنگەکانی بنیاتنان‌و خۆمالی‌کردن‌و هتد ، لە هەموو کاتێ زیاتر پتەوی‌و چەسپاوی سەرکردایەتی‌ی عیراق دەرکەوت لە هەموو پلەیەکدا .

ئەم پتەوی‌یەیش دەگەڕێتەوە بۆ ئەو کارەی کە سەرکردەی فەرماندە صدام حسین کردوویەتە سەر هەمووی بناغەی سیاسی‌و کۆمەلایەتی‌و سوپایی‌و ڕۆشنبیری .

ئەم کارتێکردنەیش هەر لە خۆیەوە پەیدا نەبووە بەلکو زنجیرەیەکی ڕێك‌وپێکی ڕووداوەکانە چونکە جێگیربوونی بنکەی سیاسی‌و ئابووری کە لە بارودۆخی شۆڕشدا هاتەدی پتەوی‌یەکی دەروونی بێ‌هاوتای خولقاند .

لەبەرئەوە جێگیربوون‌و سەقامگیری بنکەی میللی شتێکی سەیر نیە چونکە لە بناغەدا ئەنجامێکی سروشتی ئەو حالەتی پتەوی‌یەیە کە هەموو شتێکی گرتووەتەوە .

ئەم هونەرمەندە بناسە :

خەلیل کاکەیی

ئامادەکردنی : لەتیف هەلمەت

لە دیمەنی‌یەکدا چاومان بە کاك خەلیل کاکەیی هونەرمەند کەوت‌و کەوتینە گفتوگۆو پرسیارو وەلام :

پ : کاك خەلیل لە کەیەوە خولیای هونەر کەوتۆتە سەرت .. ؟

و : لە سالی ـ ١٩٥٨ ـ لە خێزانێکدا چاوم هەلهێنا رەنگە بتوانم بلێم هیچ پەیوەندییەکی بە دونیای هونەرەوە نەبووە. کە لە سەرەتایی دەمخوێند دیمەنە جوانەکانی ئەو شارەی کەتیا لە دایك‌بووم .. شاری کەرکوك چاوی هونەری بزواندم‌و هەر لە سەرەتای سالانی خوێندنی ناوەندیمەوە بەتەواوی شەیدای هونەر بووم‌و فێری ئەوە بووم بە گوێرەی تەمەنی خۆم کەلك لە رەنگ‌و قەلەم وەربگرم ...

پ : کاك خەلیل دەتوانی پێمان بلێی ئایا لە ڕێبازی هونەریتدا کەس هانی داوی !

و : لە ڕاستی‌دا لە بیرم نایە کەس هانی دابێتم کە لەسەر هونەر بەردەوام بم.. بەلام بە پێچەوانەوە گەلێ کەس هەولیان لەگەل دەدام بۆ ئەوەی واز لە هونەر بێنم ..

پ : هەتا ئێستا لە چەند پێشانگادا بەشداریست کردووە !

و : بەشداریم لە زۆربەی پێشانگاکانی فوتابخانەی ناوەندی‌و سەرەتایی‌و ئامادەیی‌یەکاندا کردووە ... جگە لەوەش لە سالی ـ١٩٧٧ـدا لە پێشانگای یەکەم دەورەی هونەری تەشکیلی‌دا کە لە لایەن رۆشنبیری جەماوەرەوە کرایەوە لە کەرکووك بەشداریم کردو پلەی ئیمتیازم وەرگرت ... هەروەها لە سالی ـ١٩٨٢ـ یەکەم پێشانگای تایبەتیم لە هۆلی ـ التامیم للفن الحدیث‌ـدا لە شاری کەرکوك ساز کرد ..

لە بارەی ئەوەیشەوە کە چ هونەرمەندێکی جیهانی کاری لە شێوازی هونەری کردووە وتی :

هونەرمەندی سوریالی ـ سلفادور دالی ـ تا ڕادەیەك کاری لە شێوازی هونەریم کردووە ...

لە کۆتاییدا لێمان‌پرسی : ئایا هونەری کوردی تا چ ڕادەیەك ئەرکی سەرشانی خۆی جێ‌بەجێ کردووە .. لە وەلامدا وتی :

ئەتوانم بلێم هونەری تەشکیلی کوردی تا ڕادەیەك خزمەتی مرۆڤایەتی‌و هونەری ئەنجام داوەو هەرچەند تەمەنی سەرهەلدانی ئەم هونەرە هێشتا لە سەرەتادایە توانیویەتی جێ پەنجەی خۆی دیاری کات ... دلنیاشم کە ئەگەر ماوەی زیاتر بۆ شێوازەکانی هونەری تەشکیلی فراوان کرێ ئەم هونەرە زیاتر پێش‌دەکەوێ..!

بیروڕای سەربەست

چیرۆکێکی تەلەفزیۆنی !

● عبدالوهاب تالەباتی ●

پاش رۆژێ ماندوێتی ، ئێوارێ گەڕامەوە مالێ ، هەر لەبەر دەرگای دەرەوە گوێم لێ‌بوو ، لەمالی ئێمە تەنەکەلێدان‌و هەلپەڕکێ‌و گۆرانیە :

هەناسەی سەردم دل‌بریندارم
شێتی یەکێکم بۆی بێ‌قەرارم

سەیرە .. چومە ژوورەوە ، تەماشا دەکەم سێ لە منداڵەکانم دەستیان گرتوەو خرهەلدەپەڕن‌و هەرە گەورەکەیان « ڤیان » کە تەمەنی یانزە سالێك دەبێ تەنەکەکە لێدەداو گۆرانیان بۆ دەلێ ..

زۆر چاکە ، منداڵ دلیان خۆش‌بێ‌و ئەمە ئاواتی هەموومانە ، بەلام بەم ئێوارە ناوەختەو (هەناسەی سەردو شێتی یەکێك .. !!) شتێکی وا نیە هەرگیز دلخۆش بکا ، بۆیە لێم خوڕین :

ـــ چی‌قەوماوەو ئەم تەنەکەکە لێدان‌و گۆرانی‌و هەلپەڕکێ‌یەتان لەچی ؟

ـــ توند گوێی ڤیانم گرت‌و خەریك بوو لەبن هەلیکێشم ، هاواری کرد :

ـــ بابە ، (ئێمەی کورد حەز لە دەهۆڵ‌و زورناو گۆرانی‌و هەلپەڕکێ) دەکەین ...

هەر واقم وڕما وتم :

ـــ تۆ بلێی ئەمە لە قوتابخانە فێرکرابێتن‌و راستەوخۆو بێ دانانی هیچ رێ‌و شوێنێك‌و موباشیر قسەیان لەگەلدا کرابێ ؟

وتی :

ـــ نا بابە نا ، ئەمە لەو بەرنامە تەلەفزیۆنیەوە گوێمان لێ‌بوو کە لەگەل منداڵانی (**قۆتابخانەکاندا** .. !) تۆمار دەکرێ‌و ئەم گۆرانیەش کە دەیلێین هەر لەو پرۆگرامەوە فێری بووم !

بە تەواوەتی هەراسان بووم ، کە گوێشم لە وشەی (**قۆتابخانە**) بوو هەر خەریك‌بوو گوێی هەلتەکێنم ..

وتم :

ـــ بلێ قوتابخانە ، نەك (**قۆتابخانە**) !

زریکاندی‌و وتی :

ـــ بابە پیاوی تەلەفزیۆنەکە وا دەلێ من چی‌بکەم ؟

گوێیم بەرەلاکرد .. چونکە زانیم هەلە ، هەلەی ئەو نیەو ، ئەم دەستکایە دوو دەمی تیژی هەیە ئەگەر بەدەستی شارەزاو لێزان بە تایبەتی لە مەیدانی پەروەردەی منداڵەوە نەبێ ، ئەنجامەکەی زۆر خراپ دەبێ ، لەگەل ڕێزم بۆ هەموو ئەو برایانەی لە تەلەفزیۆن کاردەکەن .

● شتێکم بیرکەوتەوە ، نازانم لە کوێدا خوێندومەتەوە ، دەلێ پاش تێپەڕبوونی پێنج سەد سال ئینجا گۆڕان بەسەر شێوی فۆنێتیکی وشەیەکدا دێ‌و لە زماندا جێ‌گیردەبێ ، بەلام ناشوکری نەبێ لە سایەی بەرنامەیەکی تەلەفزیۆنی تەئمیمەوە خەریکە زمانی منداڵەکانمان تێك‌دەچێ‌و لە جیاتی فێرکردنی سەرەتاکانی کۆشش‌و بیرکردنەوەی چاك ، فێری (هەناسەی سەرد ... !) دەبن ..

● ئەوەی لەسەرەوە باس کرا گشت ئەو کەموکوڕیانە نین کە لەو پرۆگرامەدا هەن .. بەلکو چەندین کەم‌وکوڕی تری تیایەو پێویست ناکا زۆری لەسەر بڕۆین .. ئەوەندە دەلێین .. رۆژانی « هەینی » زەوقی منداڵەکانمان تێك مەدەن ، لەگەل ڕێزم بۆ هەموو لایەك .

ئاسۆی زانست

گوێگرێکی پزیشکی نوێ

لەم دواییەدا زانایانی ئەمەریکی توانیویانە کۆئەندامێکی هەستداری گرنگ دروست بکەن بۆ پێوانەی لێدانی دلێکی لاواز کە هەندێ جار وا هەست ئەکرێ لە لێدان کەوتووە کە بە کۆئەندامی ئاسایی ناپێوری وە دائەنرێ بە مردوو .

ئەم کۆئەندامە ناوی [ڤیتال ١] .

چۆنێتی دەست نیشان‌کردنی لێدانی دل ئەکرێ بەهۆی لەدەست‌کردنی مستیلەیەك کە بە هۆی وایەرێکەوە بەستراوە بە کۆئەندامەکەوە .

ئەو کاتە ژمارەی لێدانی دلمان بۆ دەرئەکەوێ لەسەر ڕووی کۆئەندامەکە .

هاوکاری
دەزگای ڕۆشنبیری‌و بلاوکردنەوەی کوردی
شەقامی الخلفاء
مەیدانی الخلانی
تەلەفون
٨٨٧٥٧٩٥
٥ خەت

جیهانی منداڵان

چیرۆکی فولکلوری بۆ منداڵان

شەوگاری گورگ‌و ڕێوی

سەلام‌مەنمی

ڕێوییەك لە مالێکدا مریشکێك دەست‌نیشان ئەکات ، بەلام لە بەرگە مالی مالەکە نەی ئەوێرا مریشکەکە بدزێ .. هات بۆ لای مام گورگ‌و پێی وت :

ـ مام گورگ نێچیرێکی باشم دۆزیوەتەوە .. مریشکێکی کونجی قەلەوە من لە بەرگە مالەکەیان ناوێرم.. ئەگەر یارمەتیم بدەیت ، ئەمشەو ئەی خۆین ..

● گەمالەکە وتی :ـ لە سەرمن .. منیش برسیمە.. ملی ڕێگەیان گرت .. لە ڕێگە گورگە لای خۆیەوە وتی: (ئەگەر لە مەدا سەرکەوم .. خۆم مریشکەکە ئەخۆم ،چونکە بەشی هەردووکمان ناکات ، ڕێویش قسە بکات ئەویش ئەخۆم ..)

گەیشتنە گوندەکەو چوونە حەوشەکەوە ، سەیریان کرد گەمالەکە لەوێ نیە ، تومەز شوانەکە بردوویەتی بۆ لای ڕان .. ڕێوی بە مام گورگی وت :

ـ تۆ لێرە بووەستە ، هەتا من ئەگەڕێمەوە ، ئێرە بەجێ نەهێلی نە وەکو گەمالەکە بێتەوە .

ـ خەمت نەبێ ئێرە بەجێ ناهێلم ..

ڕێوی مریشکی گرت‌و لە دەرگاکەی ترەوە بۆی دەرچوو ،لە قەراخ گوندەکە کەولی کردو خواردی .. گورگەیش هەتا دەمەو بەیان پاسەوانی دەرگاکەی لای خۆی بوو ..

بەدرخان ڕەشید

قوتابخانە

ـ زیاد کەریم خدر ـ

هەموو ڕۆژێ بەیانی
بەرێك‌وپێك‌و جوانی
دەم‌و چاوی خۆم دەشۆم
بۆ قوتابخانە دەڕۆم

× ×

لەسەر شەقام ڕاناکەم
یاری بە پەرتووك ناکەم
لە جیاتی شەڕو هەرا
یاری‌و تۆپانێ دەکەم

× ×

ئەرکەکانم دەخوێنم
سەرکەوتن بە دەست دێنم
لە مال‌و لە قوتابخانە
سەربەرزی خۆم دەنوێنم

× ×

مامۆستاکەم خۆش دەوێ
فێرم دەکا ووشەی نوێ
مامۆستام وەکوو ڕۆژە
تیشکی بۆ گەل‌و هۆزە

× ×

دەقی وتەکەی بەڕێز سەرەکی فەرماندە صدام حسین لە کاتی پێشوازی کردنی دەستەیەک لە ئەفسەرەکانی سوپا «پاشماوە»

کەواتە تەقدیری نیسبەت لە کەم و زۆریـــا هەڵوێستی سەرکردایەتیەو ئەتوانێت مۆشـــەری گشتی بدات بە پێی ئەوەی باسی کرد بەڵام لـــەو ساتەدا سەرکردە چۆن هەڵس‌وکەوت ئەکات لـــە چوارچێوەی ئەم نیسبەتەدا ئەوە هەڵوێســـتی سەرکردایەتیە لەسەر مەسئولیەتی سەرکردەو لەسەر مەسئولیەتی ئامیری تەشکیل چونکە هاتنە دەست لەوانەیە بگاتە رادەی ئامیری تەشکیل لەو هەڵـەدا کە لەبەردەمیا ئەکرێتەوەو ئەبێت بەکاری بێنێت .

کە لە خاکی دوژمن بووین ، دوژمن هەنـدێ ئەنجامی بەدیئەهێنا کاتێ پەلاماری ئەبرد بەنیسبەتی سێ بە یەکو هەندێ جار زیاتر لەم نیســـبەتەو هەندێک جاری تر کەمتر لەم نیسبەتە .

ئەو زروفەی یارمەتی دوژمنی دا لە قازانج‌کردن لە هەندێک شەڕدا لـــە خاکی خۆیدا ، هەرچـەنـد لە ماوەی چەند رۆژێکی کەمدا ڕاماڵ‌کرا لە سەرەتای شەڕدا ئەو زروفە یان هۆ سەرەکیەکان کە باسم‌کردن لە نامەکراوەکانما بۆ گەلانی ئێران ئەگەر خوێندتانەوە ئەبینن ئەوە هۆ بنەڕەتیە چەسپاوەکانن لـــە پاڵ هۆی ترا کە نەوتراون .

بەهەرحاڵ سەرباز سەیری چاوی ئامیرەکـەی ئەکاتو ئەو نزیک ترین حاڵەتی نموونەیە لەبەردەمی بۆ زیاد یان کەمی ورە لە ئامیر فەسیلەوە لەســـەر فەسیلەکەی تا ئامیری تەشکیل لەسەر تەشکیلەکەی.. دلی ئامیرەکەی ئەخوێنێتەوە لە چاویەوەو عیـراقی زیرەکە هەتا نەخوێنەواریش هەڵوێستی عەسکەری هەست پێئەکات لە هەڵس‌وکەوتی ئامیرەوە .

شەڕی درێژ وای کرد جەنگاوەری ســـاکاری عیراقی هەلی لێکدانەوەی هەبێو دەرک بکـــاتو پێوانە لەسەر دیاردەیان پێوانە لەســـەر ئـەوەی بەرچاوی بکاتو هەڵوێستی داهاتوو دەربێنێ .

ناتوانین شەڕ بەرینەوە بەرلەوەی بچینە ناوی کاتێک نەبێت پێداویستەکانی لە دروســـتکردنی سەرکردەو ئامیرەکانو لە دروستکردنی پێداویستە ماددیەکانی تر ئامادە بکەین لە کەرەستەو چەکو .. هتد ، لەگەڵ ئەوەشدا ئەتوانین بڵێین ناتوانین شەر بەرینەوە بەر لەوەی بچینە ناوی چونکە شـــەڕ بۆئەوەی ببەینەوە پێویستی بە ئیدارەی راســـتی شەڕە لە ساتو دەربڕینی پێداویستەکانی بە تفاعلی قیادیو هێنانە بەرچاوی هەموو موفرەداتێ بەر لـــە شەڕ بە حاڵەتی گونجاوەوەو بە هەڵوێســـتی سەرکردایەتی بەرپرسیارو بەوەی ئیدارەی راســـتی لەشەڕدا دەریئەبڕێت .

لەم لایەنەدا ، هەرچەندە باسەکە ســـەرجەم ترو فراوانتر لەم باسەی قسەی لەســـەر ئەکـەم بۆتانیەت .. ئەڵێم رووناکبیری مەرجی بنەڕەتیە لە مەرجەکانی بینای سەرکردایەتیو سەرکردە مەبەستم ئەوەیە نەک هەر لە رادەی ســـەرکردەی فرقەو بەرەوسەر بەڵکو مەبەســـتم هەموو رادەکـــانی سەرکردایەتیە لە سوپای عیراقدا .

رووناکبیری عەسکەری پێویستە بۆ ئامیرەکان لە ئامیری فەسیلەوە بۆ ئامیری وەحدەو بەرەوژوورو رۆناکبیری گشتی پێویستە لە ئامیری تەشکیلەوە بە تەوارەی لیوا چونکە بەتەنیا رووناکبیری عەسکەری بەس نیە بەڵکو پێویستە رادەیەکی ئاسانی روناکبیری گشتی ئامیر تەشکیلەکانی لەگەڵ بێت .. بەلایـەنی کەمەوە لە لایەنی کۆمەڵایەتیەوە تـا بزانێت چـۆن هەڵس‌وکەوت ئەکات لەگـەڵ بەرپرسیارەکاندا لـــە کاتی تەنگانەدا ... بەڵام لە رادەی سەرکردەدا ناکرێ سەرکردەبێ لە سوپای عیراقدا ئەگەر روناکبیریەکەی رووناکبیری تەواو نەبێو لێرەدا مەبەســـتم رووناکبیری گشتی‌یە نەک رووناکبیری عەســـکەری واتـــە رووناکبیری ئیختســـاس بەتەنیا بـەڵکو رووناکبیری ژیان لـــە رادەی کەمیـــاو رووناکبیری ئیختساس بە پلەی بەرز .

من نامەوێت لێتان ببیستم کە زروفی شــــەڕ رێگا نادات بەخوێندنەوە ، چونکە ئەوەی فێری بووم بە پلەی بنەڕەت دوای دەرسەکانی ژیان ئەوەیە لـــە بەندیخانە فێری بووم نەک لە زروفی ئاســـایدا راستە لایەنی بنەڕەتی لە زروفی شەڕدا گرانترە لـــە زروفی بەندیخانەو لایەنی‌تری ، لـــە رادەی زروفی بەندیخانە دایەو لایەنی تری کەمتر لـەو لـە رادەی کەمتری رادەی بەندیخانەدایە بەتایبەتی کاتێ بەدوای مەسەلەی کەرتەکاندا نەچێ کە ئایا شەڕ هەیە یـــان نەء ، کە شەڕ نەبێت کەرتەکان لە پێشــــەوە ئەبن ناتوانم داوا بکەم لە هیچ جەنگاوە رێ‌بخوێنێتەوە ، بەڵام خوێندنەوە بە هەڵس‌وکەوتی بەکارئەبێت بـــۆ مەبەستی مەیدانی ... بـــەڵام کـــە کەرتەکـــان لە پشتەوە ئەبن هەتا ئەگەر لە پێشـــــەوەبن ئامیر ئەتوانێت بخوێنێتەوە ، لە سەنگەرەکەیدا ، چونکـە رووناکبیری بەشێکە لە کاری جەنگینو حـالـــەتی پێویستە بۆ ئەوەی وردترو چاکتر بجەنگێو حالـــەتی

پێویستە تا رابەری پیاوان بکات بە پێگەیشـــتوترو قوڵ تر .

تکام وایە ئەم مەســـــەلەیە وەک زادو ئاوی لێ‌بکەن ، کە کەس ناتوانێت دەستیان لێ هەڵبگرێ چونکە رۆشنبیری حاڵەتی زەروریە تا سوپاکـەمان بگەیەنینە ئەو رادەیەی چاومان لێیەتیو هیوای بـۆ ئەخوازین .

راستە ئێمە پیاوی مەردو جەنگاوەری بەتواناو بەهرەمان لەدەســـــتچوو .. بەڵام بێگومان سوپاکەمان ئیستا بەتوانای تەکنیکی ناکرێ پێوانـــە بکرێ بەو وەختەی سەرەتای شـــــەڕ ... هەر جـەنگاوەرێ تیـایـدا ئەزانێت چۆن هەڵس‌وکەوت ئەکات بەشێوەی گشتیو لــــە کـــەمترین رادەدا هەرچەندە جیاوازی هەیە لە هەڵس‌وکەوتدا بەرەو ژوور یان بەرەو چاکتر ، بـەڵام باوەڕ ناکـــەم هیچ عەقلیەتی لە سوپادا هێشتا هەر لە هەمان رادەی بەر لە سەرەتای شەڕدا مابێتەوە ..

ئەم لایەنی کارە کە بە بەخشینو رشـــتنی خوێن لە مەیداندا بەدەست هات حاڵەتی سەرجەمی قوڵ وەرناگرێ لە بیری ســـەرکردەو ئامیرەکاندا ئەگەر لەسەر تەختی رووناکبیری گشتی دانەنرێت.. لەبەرئەوە داوای رووناکبیری گشتی ئەکەم ، بەڵکو ناتوانم وای ببینم لە رادەی سەرکردایەتیە کەساتێ سەر بکەون ئەگەر رووناکبیری گشتی لـــە رادەی مەعقولدا نەبێتو ئەمە بەسەر هێزە چەکدارەکانـدا ئەچەسپێ بە پلەی باڵا زیاتر لەوەی بۆ رادەکانی تر بە رادەی سیاسیەوە بێگومان بێجگە لە سەرکردایەتی سیاسی باڵا ... چونکە هەڵە لە هەموو ئەو پلانەدا نابێتە هۆی بەفیڕۆدانی خوێن بەشێوەی راستەوخۆ بەڵام هەڵەی سەرکردە عەسکەریەکان بەهۆی بێ‌هێزی رووناکبیری گشتی‌یەوە ئەبێتە هۆی بـــە فیڕۆدانی زۆرو لەوانە ببێتەهۆی بەفیڕۆدانی ئابڕوی نیشتمانی کە بەستراوە بە بەرگری‌کردنەوە لە عیراق کاتـــێ ئەو ترسناکیەی بەهۆی بێ‌هێزی رووناکبیری‌یـەوە رووئەدات لە رادەی ســــەرکردایەتیدا ، ئەبێـــت پیاوان بە بەشێک لە شەرەفی عەسکەریو نیشتمانیانی بزانو پێ لەسەر رووناکبیری خۆیان داگرن بــەو لایەنەدا ئەم شەرەفە ئەپارێزێ بەپشتیوانێکی زیاتر کە رووناکبیری گشتی‌یە .

سڵاومان بگەیەنن بە براکانتانو خێزانەکانتـــان پشت بەخوا هەمیشە سەربەرز ئەتان‌بینینو بەپێی حسابی ئێمەو ئێوە ئەزانن ئێمە ئیستا زیـاد لـــە هەموو کاتێکی رابووردو بەتوانا ترینو دوژمن لـــە تێکشکانو گلۆر بوونەودایە بەچاوپۆشین لـــە درۆو فیشاڵو قسەی خەیاڵی چونکە ئەوە بەس نیە ، بەڵکو ئێمە دوژمن لە ماوەی کۆمەڵی هۆوە ئەبینین کـــە لە ناو ئێرانو دەرەوەیدا یەکان‌گیر ئەبێت .

ئێمە ئەگەر قسەمان بە « ئیسرائیل » وت لەو رادەیەدا کە عەرەبەکانی تر ئەیڵێن « ئیســـرائیل » زۆر بەختیار ئەبوو چونکە ئەو جۆرە قسانە قیمەتیان نیە ، بەڵام ئێوە ئەبینن « ئیسرائیل »و پشـــتی تێ‌ئەکەنو چوار ســـاڵە بە دوژمنەوە خـــەریکن ، عیراقی لە بیرناچێو هەمیشە باسی ئەکا لە رادەی سەرکردایەتیدا بە قسەو هەڵس‌و کەوت لەو رادەیەدا بەپێی ئەخشـــــەی دوژمنایەتی کاریـدا ئەیەوێتو لەبەر رووناکی هۆ چەسپاوەکان لەناو عیراقدا نـــەک لەبەر رووناکی ئەو قسانەدا ئەکرێو بـــەم جـۆرە یارمەتی ئێران ئەدات بە چەکو راستەوخۆ باســـی ئەمە ئەکاتو ئەڵێ ئەمە بۆ ئاســــایشی نەتەوەیی پێویستەو لە هەمان‌کاتدا بەکاری عەسکەری لــــە عیراق ئەدات وەک لە بنکەی تەمووزداو وەک ئیستە قسە ئەکەن .

جارێ ئەڵێین ئەو پا پۆڕانەی کەرەســـتەی ئاسایی لە بەندەری عقبەوە ئەهێنن مەوادی کیمیایی تیایەو جارێ ئەڵێن بنکەی فوســــفات مەوادی کیمیایی دروست ئەکاتو ئیتر لەم قسانەو مەبەستی بنەڕەتی خۆ ئامادەکردنە بۆ لێدانی دەمارە گرنگەکان لە بیناکاری ئابوری لەبەر رووناکی ئەوەی ئەیزانن چ پێشکەوتنێکی گشتی لەم وڵاتــەدا رووی داوەو چۆن راپەرینێکی نوێی تیایە .

کەواتە دوژمنتان پشت بەخوا شکاو هـەڵاتوو ئەبێت لە مەساری هەڵسەنگاندنی مێژوودا هەرچەند بەهاوارو تەپڵ لێدانی شەڕ خۆی نیشـــان بداتو هەموو ئەو میحنەتانەی دوژمن وای ئەزانی پەکتان ئەخاتو ورەتان بەرئەدات بەجێمانو خاوەن بەختی چاک ئەوەیە شەرەفی هەڵوێستی رووناک ئەپارێزێ لەبەردەم خێزانەکەیو لەبەردەم مێژووو گەلەکەی کە شەڕ تەواو ئەبێ هیوامان گەورەیە ئەم شەرەفـــە هەموان ئەگرێتەوە چونکە ئێوە شایەنی ئەوەن دوای ئارامو قوربانی دانی گەورە کە لە ماوەی چوار ساڵی شەڕدا پێشکەشتان کردو خواتان لێ‌رازی بێ .

لــه جیاتی بەڕێز ســەرەکی فەرمانــدە صدام حسین

بەڕێز عزة ابراهیم چوارەم میهرەجانی بەهاری وڵات لە موصل کردەوە

رۆژی یەکشەممـــــەی رابووردوو ، لە جیاتی بەڕێز سەرەکی فەرماندە ، صـــدام‌حسین ، بەڕێز عزة ابراهیم جێگری سەرەکی ئەنجوومەنی‌سەرکردایەتی شۆڕش چوارەم میهرەجانی بەهاری وڵاتی لـەژێر دروشمی [عیراقی صـدام حسین .. هەمیشە بەهـاری‌نەئەوە]ی کردەوە .

لەگەڵ گەیشتنی کەژاوەی نوێنەری بەڕێز سەرەکـــی فەرماندە بۆ شوێنی ئاهەنگەکە سڵاوی کۆماری لیدراو دوایی چەپکە گوڵ پێشکەش بـــە بەڕێز نوێنەری بەڕێـــز سەرەکی فەرماندە کرا لەلایەن دەستەیەک منداڵـــەوەو دوای ئەوە دیاری میهرەجانـــی پێشکەش‌کرا کە بریتی‌یە لـــە هەڵۆیەکی لە زێر دروستکراو کە بەڕێز عادل عبداللە مهدی پارێزەری نەینەوا سەرەکـــی لیژنەی باڵای میهرەجـــان پێشکەشی کرد .

ئینجا بەڕێز عزة ابراهیم شریتەکەی بـــریو بەوەش میهرەجانەکە کرایــــەوەو بەڕێـــــزی وتــــی [بەناوی خوای گـــــەورەو میهرەبانەوەو بە پشتیوانـــی میهرەجانەکە ئەکەینەوە .. لە خوای مەزن ئەخوازیـــــن میهرەجانێکی هەمیشە بەهارو سەرکەوتن بێت] .

دوایی ئەوە مەشخەلـــی میهرەجان داگیرسا کـــــە «مەشخەڵی سەربەســـتیو سەرکەوتنە» کـــە لـــە بەردەم شوێنی میهرەجانەکە دایـــەو باوکی دوو شەهیـــــد دایانگیرســــــان وەک رەمزی قوربانــــیو فیداکاریو وەفا بەرامبـــەر قوربانی ئەوانەی لە هەموان شکۆدارترن .

لە ئاهەنگی کردنەوەی ئەم میهرەجانە گەورەیەدا بەڕێـز طارق عزیز ئەندامـــــی ئەنجوومەنی سەرکردایەتی شۆڕش جێگری ســـــەرەک وەزیرانو هاورێیان محمـــد حمزە ئەندامی سەرکردایەتی قوتری ئامین‌سری نووسینگەی رێکخراوی ناوەڕاستو سعدی مهدی صالح ئەندامـــــی سەرکردایەتی قوتری حزبـــی بەعسی عەرەبـــــی سۆشیالست امیـــــن سری رێکخراوی باکـــوورو

ژمارەیەک لە وەزیـــــرە بەرێزەکانو پارێزەرانو امین سرەکانی سەرکردایەتـــی لقەکانی حزب لە پارێزگاکانو ئەفسەرە گەورەکـــانو کاربەدەستانو باڵوێزانـــی وڵاتانی براو دۆســـــتو ئەندامانی دەزگا دبلوماسیەکان لە وڵاتداو میوانەکانـــی میهرەجان ئامادە بوون .

بەڕێز جێگری سەرەکـــی ئەنجوومەنی سەرکردایەتی شۆڕش لـــە کردنەوەی میهرەجانەکەدا وتارێکی دا لە پێشەوە سڵاوی بەڕێـــز سەرەکی فەرماندە صـــدام حسینو پیرۆزبایی بەڕێـزی بەم رۆژە پیرۆزە راگەیاندو وتی : ئەگەر هەموو ساڵێک تا لەم رۆژەدا جەژنی بەهـار دەکەین لە میهرەجانـــی خۆشی گەورەدا لە موصلی ئازا ، لەگەڵی لـــە بەهاری هەمیشە ئەمریدا ئەژین کـە بە یادی دامەزراندنی حزبـــی جەماوەری تێکۆشەر حزبـــی بەعسی عەرەبی سۆشیالست رازاوەیە لەگەڵ بەهـــاری سەرکەوتنی تـەواوی هێـزی چەکداری ئازاماندا .

هەروەها وتـــــی : سەرکەوتنەکانمان لە جەنگی پیرۆزماندا سەرکەوتنـــی مێژووی شارستانیەتە نـــەک هەر لە رادەی عیراقدا بە تەنیا بەڵکو لە رادەی بەرەنگـــار بوونەوەی چارەنووسی کــــە روو بە رووی نەتـــەوەی عەرەبو سەرجەمـــــی مرۆڤایەتی ئەبێت .

دیسان وتی : گومانی تیا نیە ئەو قوربانیە گەورانـــەی گەلو سوپا ئازاکەمان دای لە شەرەکانی رۆژهەڵاتی میسانو بەسرە لە مانگی شوباتـــی رابووردوودا دەربری باوەڕی گەورەیە بە پاشەڕۆژ .

ئەمەو بەڕێز عادل عبداللە مهدی پارێزەری نەینـــەوا سەرەکی لیژنەی بـــاڵای میهرەجان وتاریکی خوێندەوە

هەروەها بەڕێـــز نوێنـەری سەرەکی بەڕێز پێشانگـــای قورئانی پیرۆزو کەلەپووری کردەوە لە چوارچێـــوەی چالاکیەکانی میهرەجانەکەداو بەڕێز طارق عزیز ئەندامـــی ئەنجوومەنی سەرکردایەتـــی شۆڕش جێگری ســـــەرەک وەزیران پێشانگای وێنـــەی [سەرکردەو .. جەنـــگ]ی کردەوەو هەروەها هـــاوری سعدی مهدی صالح ئەندامـــی سەرکردایەتی قوتری حزبـــی بەعسی عەرەبی سۆشیالست ئەمینی سری نووســـینگەی باکوور پێشانگای وێنـــەی میهرەجانەکانی پێشـــووی کردەوە .

بەڕێز عزةابراهیم – پاشماوە

دیسان دووپاتی کردووە ، ئەوانەی بەخیانەت کـــردن بەرامبەر بەم خاکە بەخشنە رازی بوونو داردەســـتی دوژمن بوون ئینتمایان بۆ ئەم نیشتمانە نیە ئەوندە نەبێ کە لیرە لەسەر خاکە پیرۆزەکەی لەدایک‌بوونو ئەخویــــانو نـــە ئاغاکانیـــان نـاتـوانن لەبـــەرزیو گـــەورەییو سەرکەوتنی کەم بکەنەوە .

بەڕێز جێگری ســـەرەکی ئەنجوومەنی ســـەرکردایەتی شۆڕش وتی : ئـــەو بــەهـا باوەڕیانەی ســـاڵانی دوورو درێژ بەتایبەتی لەم ناوچەیەدا لەپێناو یا جەنگین هـــــەر بەوەفا ئەبین بەرامبـــەریو ئەمەش لایەنێکی گەورەیـــە لـــەو بیرو باوەڕە پیرۆزەی

بروامان پێی بوەو لە پێناوی بەدی هێنانیدا تێکوشـاوینو ئـــەو هاووڵاتیەی بەخشش هەبوە بـــۆ نیشتمانو یەکێتی خاکەکەیو مێژوو دەســـتو چیـــای مێژوویەکی پیرۆزی لەم‌نیشــــتمانەدا ئەبێتو سینەی شۆڕش کراوەیـــە بۆ هەموو خێرخوازێ کــــە بیەوێ بگەڕێتەوە بۆ نیشتمان لەپێنـــاوی بەرگری کـــردن لە شەرەفی خاکو پاشــــە رۆژی عیـــراقی مـەزنداو لەســـــەرمانە هەموومان بـــەچـــالاکی کـاربکەین بـــۆ گەڕانەوەیان بۆ وڵاتو هەموو لەسەرمانە چاو کراوەبین بۆ لێدانی تونـــدی ئەوانـــەی کۆسپ ئەخەنە رێگای رەوتی عیراق .

بلا پەیڤا رەســەنا کوردی هــەرا رەسەن بیت

● مختــار فائق ●

ل ٢٢ هەیڤا نیسانا ساڵا ١٨٩٨ز دا بۆ جارا ئێکێ رۆژنامەکا کوردی دەرکـــەفت کو نـــاڤێ وێ (کوردســـــتان) بۆ ل قاهیرە مقداد مەدحت بەگێ ئەڤیێ بەدرخان پاشای دەرکر .

ئـــەڤ رۆژنامـــە ژبـــەر زولمو زۆرداریـــا کاربەدەستێن هنگی یێن تورکیای تنێ پێنج ژمارە ژێ لقاهیرە دەرکـــەتنو ژمارێ ٦ – ١٩ ل جنیف دەرکەتو ژ ٢٠ – ٢٣ جارەکادی لقاهیرە دەرکەتو تاژمارێ ٢٩ ل فولکستون دەرکەتو ٣٠ ، ٣١ لجنیف دەرکەفت .

پشتی هنگی هژمارەکا دی‌یا رۆژنامەو گۆڤارێن کوردی دەرکەتنو خۆ گەهاندنە نێزیکی ٣٣ رۆژناماو ٥٨ گۆڤارێن کوردیو ئەڤ رۆژنامەو گۆڤارو غەزەتێن هە لعراقێ دا چ لسەر دەمێ پادشایەتیێو چ پشـــتی شۆرەشا ١٤ تیرمەهێو هەتا سەرکەتنا شۆرەشـــا ١٧ – ٣٠ تیرمەها ئەمر .. هنـدەک ژوان برەنگەکێ نەپەنی دەردچۆنو هندەکا ژی دەستویری هەبۆ لێ بۆ دەمەکێ کورت ..

وهنـــــدەکێن دی ژی ژبـــەر کێـــم‌درافیێو دەست‌کورتیێ وژبەر گەلەک گیروگرفتێن چاپەمەنیێو دەلیڤە نەدانا مێرێ لوان ســـەردەماندا تەمەنێ وان رۆژنامان گەلەکێ کورت بۆو زوی ژکاری دکەتن .

ئەڤە لعیراقێ .. لێ هەکە ئەم بەرێ خۆ بکەینە بارێ رۆژنامەگەری‌یا کوردی ل‌ئیرانێو تورکیای .. دێ بینین کو مللەتێ کورد رۆژنامەو گۆڤار پشــت گوهڤە نەهاڤێتی‌یە .. لێ ئەو زولمو زۆرداریا رژێما شاهێ بن گۆرکریو سالطانێن عوســمانلیو رژێما چەپەڵا خومەینی قەت نەهێلابنە پەیڤا کوردی‌یـــا رەسەن بەلاڤ ببیت .

بەلێ پشتی سەرکەفتنا شـــۆرەشا ١٧ – ٣٠ تیرمەها رەنگین قوماندارێا پارتو شۆرەشێ پیتەکێ زۆردا بارێ رۆژنامەگەری‌یا کوردیو هەولەکا ژدل‌دا بۆ ڤەکرنو پێش خســــتنا رۆژنامەو گۆڤـارێـن کوردی .

شـــۆرەشێ نەکو هــــەر دەرۆک ڤەکرن بـــۆ رۆژنامەو گۆڤارێن کوردی بەلکی باوەری‌یەکا مکوم ئینا بمەزنترین خاستو ئارمانجێن مللەتێ کورد کـــو حوکمێ ئوتونومی دا دەڤەرا کوردســــتانێو مللەتێ مەیێ کورد لژێر خیڤەتەکـا پیرۆزا عیراقێ‌دا مافێت خۆ یێت نەتەوەییو رەوشـــــەنبیریو کۆمەڵایەتی وەرکرتنو رێکەکا بەرفرەهـ هـاتـــە ڤەکرن لپێش رۆژنامەو گۆڤارو پەرتوکێن کوردی ژبۆ خزمەت‌کرنو پێش‌خستنا مللەتێ عیراقێ ورزگارکرنا ســـامانێ نەتەوەیێ کوردی ژ کەلەپورو فولکلورێ کوردی یێ رەسەن .

ئەڤجا بڤێ بیرهاتنا دەرچۆنا یەکەم رۆژنـامـا کوردی جوانترین پیروزباییا پێش‌کێشـــی هـــەمی رۆژنامەو گۆڤارێن کوردی دکـــەینو هـــەمی دامو دەزگـــەهێن رۆژنامەگـــەری‌یێن کوردیو هـــەمی نڤیسەڤانو رۆژنامە نڤیســـێن کوردێ هەول‌دانو رەنجو ماندی‌بوینا وان ژبۆ خزمـــەت کرنـاو بەرزو بلندکرنا پەیڤا کوردی‌یا رەسەن .

Institut Kurde de Paris

■ چەند لاپەڕەیەك لە مێژووی هونەری جیهانی ■

● محمد عارف ●
لە رووسی‌یەوە وەرگێڕاوە

کاتیا کۆلڤیچ

● بەشی سێ‌یەم

● کاتیا کۆلڤیچ ، لە پاش هونەرمەندی هۆڵەندی بلیمەت : (رمبراندت) ، یەکەم کەس بووە ، کە زنجیرەیەکی زۆر پۆرترێتی خۆی : (Self - Portrait) ی ، درووست کردووە ...

هەر پۆرترێتێك لەم زنجیرەدا ، نەوەك دەربڕینی خۆیەتی ، بەڵکو ، بێجگە لە خۆی ، باری سایکۆلۆژی‌و زەمینەی گشتی دەوروبەری ، بەرجەستە کردووە . لەم ڕوانگەی باسکراودا ، ئەم پۆرترێتانە ، نرخێکی هونەری‌و کۆمەڵایەتی بەرزیان وەرگرتووە .

● لە بەهاری ساڵی ١٩١٩دا ، ئەکادیمیەی هونەرە جوانەکانی ئەڵمانیا ، بە شانازی‌یەوە ، نازناوی : (پرۆفیسۆر)یان داوەتە کاتیا کۆلڤیچ . لە ساڵانی ١٩٢٠دا ، ڕێبازی هونەریی هونەرمەند ، بەرەو یەکگرتنەوەیەکی گشتی ، ئاشکراتر ڕۆیشتووەو کۆمەڵێك لیستی تازە ، دەربارەی پرۆبلێمی مرۆڤایەتی دەرەوەو ناوەوەی نیشتمان درووست کردووە ، ا رالو ناوی ئەم بەرهەمانە دەهێنین :- (نان) ، (منداڵانی ئەڵمانیا برسین) ، (نامانـەوێ چیتر جەنگ ڕووبدا) ، (دایکەکان) ، (دایك‌و باوکەکان)و (بێوەژن) ....

ــــــــــ

لەم قۆناغەدا ، هونەرمەند ، کەمێك بەرەو قوتابخانەی ئیکپرسیانیزم ڕۆیشتووەو لەم ڕووەوە ، دەتوانین وەك نموونە ناوی سێ بەرهەمی گرافیکی بهێنین :- (بێ‌کارەکان) ، (برسیبەتی)و (مردنی منداڵەکان) .

ــــــــــ

هونەرمەند ، جاروبار ، وازی لە دەربڕینی زەمینەی ترائیدی‌و ڕەشبینی هێناوەو ڕووداوی خۆش‌و پڕ لە کامەرانی دەربڕیوە ، بەڵام ئەم بەرهەمانە زۆر کەمن‌و بەراووردی لەگەڵ بەرهەمە ترائیدی‌یەکانی ناکرێن .

ــــــــــ

● لە ساڵی ١٩٢٧دا ، کە تەمەنی

هونەرمەند گەیشتوەتە شێست ساڵ ، لە زۆر لایەکەوە پیرۆزبایی بۆ هاتووە .... چ لە لایەن دەوڵەتانەوە ، یان لەلایەن پیاوە گەورەکانەوە .... لەوانە ناوی نووسەری مەزن : (ڕۆمان ڕۆلان) ، دەهێنین ، هەروەها سەرەکی هیندی بەناوبانگ مەهاتەما غاندی پیرۆزبایی لە کاتیا کردووە .

ــــــــــ

● لە ساڵانی ژێر جەبۆکی هیتلەردا ، هونەرمەند لە ئەکادیمیەی هونەر دوورخراوەتەوەو قەدەغە کراوە پیشانگا بکاتەوەو بەرهەمەکانی پیشانی خەڵك بدات . بەم جۆرە ساڵانی دوایی ژیانی هونەرمەند پڕ بووە لە ناخۆشی‌و دڵتووندی‌و بەرهەمی ترائیدی . هونەرمەند خۆی خەریکی پەیکەری سەر گۆڕی کوڕە کوژراوەکەی کردووە . کاتیا لە کاتی جەنگی دووەمی جیهانی‌دا ، بەناچاری بەرلینی بەجێ‌هێشتووەو لە شاری: (مەریچبورگ)دا ، ژیاوە .... ئەو خانووەی کە پەنجا ساڵ تێیدا ژیابوو ، کەوتووەتە ژێر بۆمباو لەگەڵ خاکدا ، تەخت کراوە .

ــــــــــ

● هونەرمەندی ئەڵمانی بلیمەت : کاتیا کۆلڤیچ ، لە ڕۆژی بیست‌و دووی مانگی نیسانی ساڵی ١٩٤٥دا ، بە ماوەیەکی کەم پێش کۆتایی جەنگی دووەمی جیهانی ، کۆچی دوایی ، لە شاری (مەریچبورك) ، کردووە ... پاش ئەوەی سامانێکی نەمری لە هونەری گرافیك ؛ بۆ هەموو هونەرمەندان‌و هونەر دۆستان‌و مرۆڤایەتی بەجێ‌هێشتووەو ئەوەی بە خەڵك سەلماندووە ، کە ئەگەر هاتو ئافرەت دڵسۆزانە ڕوو لە هونەر بکات ، شان‌بەشانی پیاو ، لەو گۆرەپانە پیرۆزەدا ، هیچی لە پیاو کەمتر نیەو بە شانازی‌وە دەتوانێ ، هونەرەکەی لە چوارچێوەی نەمری‌دا ، دابنێ‌و بیچەسپێنێ .

بەشی کوردی

خەون و خۆزگەی ئەم هونەرمەندە

گەلێك جار لە بەرهەمەکانی تەلەفزیۆنی کوردی ، ناوی کامیرای هەڵگیراو دێتە پێش چاو ، وانە تۆمارکردنی ئەو وێنانەی کە لە سنووری ژووری ستودیۆ ئەچێتە دەر .

لەمەشدا هونەرمەند سەید ئەحمەد عزالدین ، زیاتر لە جارێ ، دووپاتی داهێنانی خۆی کردۆتەوە ، بەتایبەتی لەم چەند چیرۆکە تەلەفزیۆنی‌یەی کە لەم ماوەیەدا تۆمار کراون .. ئەوە بو لە کاتی تۆمارکردنی یەکێك لەو بەرهەمانە هونەرمەندی ناوبراو ووتی : ئارەزووی خۆشەویستی کامیرا هەر لە قۆناغی سەرەتاییەوە لە لام چەکەرەی کردبو ، ئەوە بو دوای تەواوکردنی خوێندن ، دووبارە گەڕامەوە باوەشی کامیراو تەلەفزیۆن‌و ئێستا هەموو هیواو خۆشەویستیم لە بەرهەمە هونەرییەکاندا ئەبینم ...

● دیارترین بەرهەمەکانت چین ؟

ـ زۆرترین ئەو بەرهەم‌و بەرنامە کوردی‌یانەی کە لە تەلەفزیۆن بڵاو دەکرێنەوە .. بەتایبەتی تۆمارکردنی چیرۆکی تەمسیلی «بە زۆر کراوە بە دوکتۆر» و «میوانێکی ناوەخت» و «مەڕانە» .. جگە لە چەندان بەرنامەی هەمە جۆر لەوانەش : «ڕەنگاو ڕەنگ ، پەلکە زێڕینە ، سەربازی بەرنامەی عەرەبی و نوزکی ..» .

● ئەی «میوانی ناوەخت»؟

ـ ئەم بەرهەمە لە دەرهێنانی ناصر حسن بوو ، ماوەی حەوت ڕۆژ بە تاقی ئەنیاو بە یەك کامیرای هەڵگیراو تۆمارمان کرد ... ڕاستی‌یەکەی لەم حاڵەتە پێویستە هونەرمەند لە تواناو تاقەتی خۆی زیاتر سەرف بکات بو داهێنان لەبەر هەمەکەدا .. هەموو کەم وکورتی‌یەکانیش ڕێگەیە بۆ باشەڕۆژ .

● هەموو خۆشەویستیت لە چی کۆ ئەبێتەوە ؟

ـ هونەرمەند .. هەموو خۆزگەیەکی لەوەدا کۆ ئەبێتەوە کە بەرهەمێکی سەرکەوتوو بداتە جەماوەر . وەکاتێك ئەو بەرهەمە جێگەی خۆی دەکاتەوە ، هونەرمەند هەناسەی بەختەوەری هەڵدەمژێ ... بەتایبەتی لە بەرهەمەکانی خۆماندا ، کە ئەم خۆشەویستی‌یە بە لەزەتترە .. ئەویش لە ئەنجامی هیلاکی بەردەوام .

● خۆشترین ساتت لەگەڵ تەلەفزیۆندا چیە ؟

ـ هەموو ساتەکانی ئیش کردن ... پیرۆزن لەوەش پیرۆزتر ئەوەیە هونەرمەند بەردەوام بێ لە داهێنان ... ئەمەیە هەموو خۆزگەو خەونم .

شێرزاد

شانۆ لە شارەکان

پێکەنین بەپێی یاساو چەند سەرنجێك

● هێرش محمد امین ●

بەبۆنەی جەژنەکانی ئادارو نەورۆزەوە تیپی پێشڕەوی شانۆیی سەر بە بەڕێوەبەرێتی ڕۆشنبیری جەماوەر لە هەڵەبجەدەستی کرد بە پێشکەشکردنی شانۆگەری (پێکەنین بەپێی‌یاسا) لەسەر شانۆی هۆڵی مەڵبەندی لاوانی هەڵەبجە ،شانۆگەری‌یەکە لە نووسینی حسین عارف‌و دەرهێنانی هونەرمەند فەرهەنگ محمد بوو .

وەکو بینەرێکی ئەم شانۆگەری‌یە ئەم چەند تێبینیەم تۆمار کرد هیوادارم لە جێی خۆیدا بێ‌و سوودی هەبێت بۆ خزمەتی شانۆیی کوردیمان .

کە وتراوە شانۆ قوتابخانەی کەلە واتە شانۆ مینبەرێکە بۆ ئەو جەماوەرەو ڕاست‌و چەوت‌و باش‌و خراپی پێ نیشان ئەدات‌و شێوەی جۆربەجۆری ژیانی بۆ ڕوون ئەکاتەوە ، بۆیە بینەر کاتێك دێت بۆ سەیری کارێکی شانۆیی ئەبێت وای لێ بکرێت هەست بکات کارێکی هونەری بینیوەو تام‌و چێژێکی پێ بەخشیوە ، ئەوی ڕاستی

بروانە ل : ٧

بێت ماوەیەکە لە هەڵەبجەدا جموجۆڵێکی هونەری بەرفراوان دەستی‌پێکردوەو جا ئەو کارانە شانۆیی بن یاخود مۆسیقاو گۆرانی ، منیش‌بەش بەحاڵی خۆم ئەڵێم

بروانە ل : ٧

دوبلاج لە تەلەفزیۆنی تەئمیم

جێگای سەرسوڕمانە کە تاکو ئێستا برایانی دەرهێنەر لە تەلەفزیونی تامیم هیچ ڕەچاوکردن‌و لێ‌وورد بوونەوەیان نی‌یە دەربارەی چاکی‌و خراپی بەرهەمەکانیان لە هەڵەی هونەری کە باسی‌سەرەکیمان ڕەخنەی دۆبلاج‌و ڕەفتاری گۆرانی بێژە .

لێرەدا هەر چەند کە بەرهەمێکی نوێ پێشکەش ئەکرێ پڕ بە دڵ پێ‌خۆشحاڵی خۆمان بەرامبەری دەرئەبڕین بەڵام لە هەمان کاتدا کە باش بینینی ئەو بەرهەمە نوێ‌یە بەردەوام بوونی لەسەر هەمان هەڵەو کەمو کورتی پێشو بە هیچ هەنگاوێکی پێشکەوتوانە ناژمێردرێت . ئێمەی بینەریش ئەگەر خۆمان لەو جۆرە ڕەخنەو تێ‌بینیانە بێدەنگ بکەین‌و پشت گوێیان بخەین دەبێتە هۆی بچڕانی پەیوەندی جەماوەر لەگەڵ هونەری کوردی .

وەنابێ ئەوەش لە بیر بکەین کە لەم دواییەدا بەرنامەی کوردی بۆتە هۆی سرنج‌ڕاکێشان‌و جیانەبوونەوەی لە بەشی کوردی وەڕەخنەو سەرنجیشمان زۆرە لەم بارەیەوەهەبەو نامانەوێ کە بە درێژی باسیان بکەین تەنها چەند نموونەیەك دەخەینە بەر چاو لە هەڵەی دۆبلاجی ئاشکرا ئەو گۆرانی بێژەی کە لەگەڵ عومەر خەمزەیی گۆرانی بە عینوانی ئەڵێن بە دوو قۆڵی جێگای ڕەخنەی هەموو بینەرێکە یا خود زۆر لە گۆرانیەکانی ڕەسوول بێزار گەردی‌و فائیق داودەو سابیر کوردوستانی‌و سەعدی عەلی بەتایبەتی لە حەیرانی ئەستێرەکەم لێ‌هەڵاتەوەو حوسین عەلی‌و جەزا عەبدوڵلا لە گۆرانی لەرزانە زۆرانی تر کە ئەم جۆرە هەڵانە بە تەواوی بۆ بینەر ئاشکرا ئەبێت کە مانای دۆبلاج چی‌یە . بەڵام هۆی بەردەوام بوونی برای بەرپرسیار لەم کارە وا تێ دەگا کەوا بینەر هیچ شارەزایی‌یەکی نی‌یە بەرامبەر بە زانیاریی دۆبلاج‌و چۆنیەتی پێشکەش‌کردنی . بەڵام ئەم جۆرە کارە بۆتە باسی سەرەکی گفتو گۆی بینەران‌و نابێ ئەوەش لە بیر بکەین کە ئەبێ پڕ بە دڵ سوپاسی تیپی مەولەوی‌و ئەندامەکانی ئەم تیپە بکەین سەبارەت بە مەشق‌کردنی تەواویان بەر لە پێشکەش‌کردنی بەرهەمەکانیان کە توانیویانە ببنە جێگای ڕەزامەندی جەماوەر هەروەها هەندێ لە تیپی کاوەی کرێکارانی هەولێرو تیپی بێ‌ڕاگەیاندنی مامۆستایانی سلێمانی‌و تیپی دهۆك کە ئەمانەش توانیویانە بە دڵێکی فراوان‌و دۆبلاجێکی تەواو بەرهەمەکانیان پێشکەش بکەن ئیتر داوامان لە هەموو تیپە مۆسیقیەکان‌و گۆرانی‌بێژەکان ئەوەیە کە پاش مەشق‌کردنێکی زۆر ئینجا ڕوو بە ڕووی پەردەی تەلەفزیون ببن‌و بەرهەمەکانیان بلاو بکەنەوەوە دووبارە داوامان لە دەرهێنەرانی بەشی کوردی تەلەفزیون ئەوەیە کە چارەسەرێك بۆ گۆرانیە هەڵە ڕابووردووەکان بدۆزنەوە چ بە دووبارە کردنەوەیان یاخود بە خستنە ناوەوەی چەند دیمەنێکی جوان بۆ بزربوونی هەڵە دیارەکان .

ڕەشاد کاوانی
پارێزگای هەولێر

لەمەنەگرن

دوو وێنەیێن فوتوغرافی ژمارە (١) ، (٢) دڤیا هاتبانە بەلاڤ‌کرن دگەل گۆتارا سەیدا سگڤان عبدالحكيم دا هونەری ـ لژمارێ ـ٧٣٣ـ یاکو بناڤێ ـ بیرەڤانیەك بێکـو لروژا ١٩٨٤/٤/١٢ هاتبۆ بەلاڤ‌کرن .. بەلێ ژبەر چەند ئەگەرێن هونەری لچاپخانێ ئەڤ دوو وێنەیێن فوتوغرافی نەهاتبۆنە بەلاڤ‌کرن .. هیڤی‌دارین نە خوێندەڤانێن هاوکاری‌و نە سەیدا سەگڤان لە نەگرن لسەر ڤێ چەندێ وسوپاس .

• هاوکاری .

کەلەپور

ژن باب

■ احسان صدیق ئامێدی ■

دەمێ شەمالی خاندنا خو بدیماهیك ئینای دەیکاوی لبەردا کرو ودگوتێ کوڕێ من دابوتە سەحکەبنە ژن‌کەکێ .. ئەو بو شەمالی گوتە پیرە دایکاخو ئودا من ڤیان دڤێت هەکە دێ بو من خازی .... ڤیان بو خازت وکرە داوەتو شەهیان وهەردو زور پێك تخوشبون . پشتی هەیامەکی خودێ کچەك داوان وناڤێ وێ کرە چنار .

ورۆژ هاتن وهەیڤ هاتن وسال بورین وچنار مەزنبو وفەهما دنیایێ کرو . ژیانا وان هەرسێ کا زورا خوشبو وبکەیفبون . بەلێ خودێ تەعالا وەنەکر زور لگەلێك بمینن . ڤیانا بچیکێت شەمالی نەساخبو وئەو بۆ ژوێ نەساخێ نەرابوڤە چو بەر دلوڤانیا خودێ . شەمالی پشتی ڤیانێ ژن لخو حەرامکرن . وکچا وی ماتلەبادا ونەزانی کادێ چاوا بخدانکەت بێ‌دایك . ئینا رابو کچا خو فرێ کرە نك پیرە دایکا خو لگوندی بەلێ کچێ نەدڤیا بچیت چنکو شەمال دایکو بابو بوێ پشتی مرنا دەیکا وێ . وکرەگری وکوت ئەز ناچم بەلێ بابێ لگەل خو برو چو گوندی‌و گوتە دەیکا خو بلا چنار لنك وەبیت .

دەیکا وی گوتێ دێ بلا داوو ئەم ژی حەسدکەین لنك مەبیت داسەبرێ مەژی پێ بهێت .

شەمال زڤری وهاتە مالا خو ئەو مالا سارو بار بیرا وی لوان روژێت پر خوشی هات‌و ماو هزرێت خو کرن بەلێ چ پێ ڤەنەهات ...

ـ شەمال هەرو داچیتە شولێ خوو دازڤریتەڤە وسەرێت رێکا بەر بەرزەبون ژ خەریبێت کچێ دا . ئینا رابو وچو سەرا کچا بێ دای بدەت .. چو گوندی‌و چو مالا دایکاخو . دەمێ چاڤێت وی بچنارێ کەفتین کەلەگری کەفتە حەفکێ وبو خو گوت . ئەڤە نەئەو چنارا کچا ڤیانێ‌یە نەخێر .. نەخێر وبەزی خو تکچا خو وەرکرو کچا وی کرەگری وگوتێ باب دێ لگەل تە هێمەڤە من ببە ... من ببە بابێ گوتێ کچا من نەکەگری ولنك داپیرا خوبە پاشی دێ هێم تەبەم ..

دو سێ روژەکا مال نك کچا خو . ئینا دەیکا وی گوتێ کوڕێ من تو هێشتا تولازی وئەز دبێژم هەکە تو بوخو ژنەکێ بینی چێترە !! بەلێ لدەیکا خو کرە حەوارو گوتێ هەکە هنگ نەشێن چنارێ بخدان بکەن دێ بەم لگەل خو ومن ژن حەرامبن پشتی ڤیانێ .. بەلێ نەڤەتیا وزور درێژبو وژخو بێزاربو . ئینا جارەکادی دەیکاوی گوتێ . کورێ من ئەڤە چەند جارا من گوتە تە دابوتە سەحکەمە ژنکەکێ بەلێ تو گوهێ خو نادەیە من وهزار کچ دێ هیڤیا لتەکەن .. ئینا هزرا ڤو کرو گوتە دایکا خو دێ بلا ئودا کا کی بدلێ تەیە هەما بلا ئەوبیت . دایکێ گوتێ ما ـ پەیمان ـ یاچاوایە ومروڤا مەیەژی وچێترە ژکو ئێکا بیانی .. شەمالی ئاخینکەك راهێلاو گوتێ دێ بلا !!

ئینا دەیکاوی ولگەل هندەك سەرسپی‌یێت گوندی چون داکو لگەل بابێ پەیمانێ باخڤن .

ئینا بابێ پەیمانێ گوتێ هەوە پیروزبیت پشتی هەیامەکی پەیمان ڤەگهازت بو شەمالی وکرە کەیفو خوشی چارەکادی !!

بەلێ شەمال هەرێ دامایبو !!

ئینا کچاخو ژگوندی ئینا ڤەمال ودانا نك ژن بابێ . وشەمالی گوتە کچا خو . چنار کچا من نەڤە شینا دەیکا تە یە وچ بێژیت گوهێ خوبدێ باشە باب . چنارێ گوتێ باش . بەلێ پەیمانێ پیتە بچنارێ نەکرو روژ بو روژێ دشکاند . وبوخو دگوت هەکە ئەس نهو سەرێ ڤێ نەئینمە بن پێ خو دێ ژبەر دەست دەرکەڤیت . وەختێ بابێ چنارێ دهاتەڤە دا ژن باب بجانی لگەل چنارێ . ئاخڤیت و وەختێ ژمال دچو دارابیت هەمی شولێت مالێ کەتە خەما چنارێ وداخەبەرا بێتێ ودەتە بەر گڤشکاو دابێتێ . تنێکو تو بێژیە بابێ حو پەیمان من تقتیت وەعدە سەر ڤێ روحێ کەفتبیت پاشی ئەس هەستی‌یێت لەشێ تە هەمیا بکەمە گوشت ؟ کچك

بروانە ل : ٧

Institut kurde de Paris

جیاوازی لە نێوان دەنگ و تیپ

■ موکەڕەم ڕەشید تاڵەبانی ■

● لە ڕۆژنامەی (هاوکاری)ی ژمارە (٧٠١)ی ڕۆژی ١٩٨٣/٨/٢٥ دا ، کاك فؤاد محمود قادر ، چەند سەرنجێکی سەبارەت بە دوو دەنگی (وو)و (یی)ی ناوەڕاستی ووشـــه لە زمانی کوردیدا بلاوکردبووەوە ، ئەنجا لەبەر ئەوەی سـەرنجەکانی کاك فؤاد هەموویان لەگەڵ بیروڕای ئێمەو بیرو ڕای هەموو زانایانی زماندا ناگونجێن ، بە تایبەتی ئـەو زانایانەی کە بە شێوەیەکی زانستانە پەنجە دەخەنـە ســـەر برینەکانی ڕێنووسی کوردیو دەرمانی چارەسەرکردنی ڕاستو دروستیان بۆ دەخەنە ڕوو ، ئەنجا لەبەر ئەوەی ڕاستو دروستی ڕێنووس بۆ هەموو لایەك لە بواری ئەو ســـەرنجانەدا ڕوون بکەینەوە ، بە پێویستمان زانی وەڵامی سەرنجەکانی کـــاك فؤاد بدەینـــەوەو ، نەهێڵین لـــە نـــاو خوێنـــدەوارانی کـــورددا بە تـایبـەتی لـــە ڕیـزی ئەوانـەی ئەرکی پـەروەردەکردنیـــان پێسپێرراوە ، ئەم جۆرە سەرنجە هەڵەیانە تەشەنە بکات ، کە سوودیان بۆ ڕێنووسی زمانەکەمان نی‌یە ، بەڵکو زیانێکی گەورەی پێدەگەیەنن ●

لەم ساڵانەی دوایی‌یەدا ، هـەوڵو تەقەلایەکی زۆر دراوە ، بۆ ئەوەی ڕێنووسێکی پوختو دروستو ڕەوانو ڕێكو پێكو زانستی‌یانـە بـۆ زمانی کوردی بهێنرێتە ئاراوە ، هەموو لایەك ، بە دەزگاو تاکـــە کەسو مامۆستایانو قوتابیان پەیڕەوی بکەنو ، ئەو دوو فاقی‌و سێ فاقی‌یە لە ناو دووسەرانو خوێنەرانو دەزگا کوردی‌یەکاندا نەمێنێت ، کـــە لـــە بواری ڕێنووسدا تەشەنەی کردووەو ، ئەو پاشاگەردانی‌یەی لـەم بوارەدا هـەیـــە ، لــــە هیچ بوارێکی دیکەدا بەدی ناکرێت .

بۆ وێنە کاتێك لە کاتی خۆیدا دەستەی کوردی کۆڕی زانیاری‌ی عیـــراق لیژنەیەکی پێك‌هێنـــا بۆ ئامادەکردنی بەســـــتنی کۆڕێك لـــە یەکێك لـــە هاوێنەهەوارەکاندا بۆ لێکۆڵینەوەو چارەســـەرکردنی گیروگرفتەکانی ڕێنووسی کوردی ، کە بانگەوازێکی لەم بارەیەوە بلاوکردەوە . زۆر ووتارو بابەتی لـــەو بارەیەوە پێگەیشت ، بەڵام لەبەر ئەو دۆخەی بـــە وولاتدا تێدەپەڕێت کۆڕەکە ئەنجامی نەگرتو وا بە باش زانرا ئەو ووتارو لێکۆڵینەوانە لە بەرگی نۆهەمی گۆڤاری دەستەی کوردی‌ی کۆڕی زانیاری‌ی عیراقدا بلاوبکرێنەوە .

کە تەماشای بەرگی ئەو گۆڤارە دەکەین کـــە بەرگی نۆهەمە ، چەندین لێکۆڵینەوەی زانستی‌یانەو ووتارو سەرنجو بیرو ڕای هەمە جۆرمان بەرچـــاو دەکەوێت ، کە هەیانە زۆر بە ووردی‌و بە شێوەیەکی زانستی‌یانە پەنجەی خستووەتە ســـەر برینەکانی ڕێنووسی کوردی‌و - وەك ووتمان - چارەســـەری بۆ داناوون ، هەشیانە بە داخەوە ئەگەرچی نووسەرەکەی بڕوانامەی بەرزی هەڵگرتووەو بە زمانی کوردی لـــە گیروگرفتی ڕێنووســــــی کوردی دەدوێت کەچی هێشتاکە خۆی نازانێت بە ڕێكوپێکی بە زمانەکـــە بدوێتو بنووسێت ، ئەنجا وەرە لای ئەوەی ئـــەو بێتو چارەسەری ئەو گیرو گرفتانەت بۆ بکات !

بەنجەی ڕێزیش بۆ سەرنجو چارەســـەری‌یە زانســــــتی‌یەکانی دکتۆر ئەوڕەحمانی حاجی مارف ڕادەکێشین . کە زانستانەو بە ووردی لە زۆربەی گیروگرفتەکان دوواوەو چارەسەری بۆ داناوون .

ئەنجا با بێینەوە سەر باسەکەی خۆمان ، کە ڕاستکردنەوەی سەرنجەکانی کاك فؤادە .. وەك ئاشکرایە ئەو کاکی برا جیاوازی‌ی لە نێوان دەنگو تیپ (پیت)دا نەکردووە . لەبەر ئەوەی دەنگ لـــە ڕێگای ئەندامەکانی ئـاخاوتنەوە دەردەبڕێتو بـــە بیستن هەستی پێدەکرێت ، کـەچی تیپ (پیت) وێنەیەکە بۆ ئـەو دەنگە . شتێکی تریش هەیە پێی دەووترێت (فۆنیم) کە لە دەنگ گرنگترە ، چونکـــە فۆنیم جیاوازی دەخاتە نێوان ووشەوەو هـــەموو فۆنیمێکیش دەنگە بەڵام هەموو دەنگێك فۆنیم نی‌یە ، هەموو فۆنیمێکیش پێویستی بە تیپە ، کە ئەمانەمـــان زانی نیگاری دەنگەکان دەکێشینو بە شـــێوەیەکی ئاسان دەست دەخەینە سەر شێوەی ئـەو دەنگانە کە تیپن .

بۆ وێنە لە ووشەی (گەڕ)و (گێڕ)دا کـــە زانیمان هەردوو (گ)ەکە یەك فۆنیمن ئەوا پێویست ناکات دوو نیگاریان بۆ بکێشین یان لـــە ووشـــەکانی (بیر - پیر - تیر - شیر - سیر - ژیر - میر)دا بۆمان دەردەکەوێت کە دەنگەکانی ســـــەرەتای ئەم ووشـــــانە کە (ب - پ - ش - س - ژ - م)ن فۆنیمن ئەوا هەر یەکەو نیگارێکی بۆ دەکێشـــــین بەم جۆرە تا هەموو فۆنیمەکانی زمـــانی کـــوردی دیاری‌دەکەینو تیپیان بۆ دادەنێین ، کە تیپمان بـــۆ دانان ئەوا دەتوانین چارەســـــەری گیروگرفتەکانی ڕێنووسەکەیشی بکەین .

ڕاستە زمان بەردەوام ئاسانی دەڕوات بەڵام نابێت لە مەسەلەی ڕێنووسدا یەك تیپ تێیدا بچێت واتە نەنووسرێتو پشت گوێ بخرێت . چونکە بەو کارە ووشـەکە دەشێوێتو واتا یان وێنەکەی لە بەرچاوی خوێنەر تێك دەچێت ، کاك فوئاد لە سەرنجەکانی‌دا دەڵێت لە هەندێك ووشەدا ئەم دەنگانە واتە (وو) یـــان (یی) دووبارە کراونەتـەوە وەك (جووڵان) (شووان) (پیس) (بیابان) ، جا داوا دەکات ئەم دەنگانە دووبارە نەکرێنەوە ، لەبەر ئەوە لە واتـای ووشەکان ناگۆڕنو واتای تازەیش نابەخشـــــن ، ئێمەیش دەڵێین کاك فوئاد لەو مەبەستە نەگەیشتووە کە (وو)ی جووڵان وێنەی نیگاری دەنگی بزوێنێکی درێژە کە بـــە لاتینی وا (Ū) دەنووسرێتو ئـەم دەنگەیش فۆنیمە لەبەر ئەوە پێویستی بە وێنەیەکە کە بۆی کێشراوە تا لەگـــەڵ واوی بزوێنی کورتی (U) دا جیا بکرێتەوە ، هەروەها دوو (وو)ەکەی (شـــــووان) واوی یەکـــەم بزوێنەو هی دووەم کۆنسونانتە کە بە لاتینی وا دەنووسرێت (Suwan) بەڵام بۆ ووشەی پیس دەبێت بە یەك (ی) بنووسرێت کە بزوێنێکی درێژە بەم جۆرە (Pîs) بۆ (بیابان)یش (ی)ی یەکەم بزوێنەو هی دووەم کۆنسونانتە بـەم جـۆرە (Biyaban) .

لێرەشدا مەبەست بەو جۆرە نووسینیان واتای ووشە گۆڕین یان واتای تازەبەخشین نی‌یە ، بـــە ڕادەی ئەوەی مەبەست بەڕێكو پێك نووســـینی ووشەکەو نیگارکێشانی ڕاســـتو دروســـتی پیتەکانیەتی .

کاکی برا بۆ ئەوەیش چووە کە کێ ناڵێت ئەم دوو (و)ە یەکێکیان نیمچە بزوێنی (i) ی نی‌یە کە لە تیپی عەرەبی‌دا دەرناکەوێت وەك لە ووشـــەی (دوو)و (ووشە)دا کەچی بێینە لای ڕاســـتی جیاوازی لەو دوو جۆرە دوو (و)ەدا هەیە چونکە لە ووشەی (دوو)دا واوەکان یەك دەنگی بزوێنی درێـــژن (Ū) و لە دووەمدا دوو دەنگن یەکەمیان کۆنسونانتە ئەوی دی بزوێنی کورتی (و) کـــە بەم جۆرە بە لاتینی دەنووسرێت (Wuşe) .

لە خاڵی سێهەمیش‌دا دەڵێت ئەم دووبـــارە کردنەوە بۆ قوتابی‌ی ســـــەرەتایی‌و بێگانە دەبێتە ئاڵۆزی‌و ناتوانێت ئەو ووشانە دەستنیشان بکات کە ئەم دەنگانەیان تێدا دووبارە دەبێتەوە ، کەچی ئێمە بە پێچەوانەی کاکی ســـــەرنج دەربڕەوەین ، چونکە دەبێت ئەم زانیاری‌یانەی ڕێنووس لـــــە قۆناغی سەرەتایی‌دا فێری قوتابی بکرێن ، بۆ ئەوەی شارەزای ئـەم جۆرە تیپـــــانە ببنو بزانن لە چی شوێنێك‌دا دێنو لە چی شوێنێك‌دا نایەن ، دەبێت ئەوەیش پشت گوێ نەخەین ، کـە ئەو شتەی بـــە منداڵی‌و لە قۆناغی سەرەتایی‌دا منداڵ فێری دەبێت ، وەك دەڵێن وەك نەخشی ســــــەرد بەرد وایە ناسڕێتەوە ، واتە بیری منداڵی تیژەو کـە منداڵ فێری شتێك بوو ئیتر لە بیری ناچێتەوە ، بۆیە من پێچەوانەی ڕای ئەم برادەرەم هـــەیەو ، مەرجێکی ئەوتۆیە کـــە قوتابی فێری بزوێنی کورتو درێژ بکرێت ئەگینا ، بۆچی پێی دەڵێن قوتـــابی‌و بۆچی دەخوێنێت ؟! داوایش دەکـــات فێرکردنی بزوێنی کورتو درێژ بۆ قۆناغی ئامادەیی دوابخرێت ، کـــە وەڵامی ئێمەیش بۆ ئەمە ئەوەیە ئەگەر قوتابی لـــە قۆناغی سەرەتایی‌دا زانیاری لەو بارەیەوە نەزانێت ئەدی چۆن دەتوانێت بە شـــێوەیەکی ڕێكوپێكو بێ‌هەڵە فێری ڕێنووسی زمانەکەی ببێت .

ڕەخنەیشی لەوە گرتووە کە ووشە (بووك)و (ماین)و (پاییز) بە دوو (و)و (ی) دەنووسرێنو داوا دەکات وەك هەموو ڕایەکانی وەهان بە یەك (و) یان (ی) بنووسرێن . من لێرەدا تەنیا لە ووشەی (ماین) دەکۆڵمەوە کە بەیەك (ی) بنووســرێت ووشەکە لە واتادا دەگۆڕێتو دەبێتە (ماین) لـــە (مان)و (مانەوە) واتە من (ما)م ، تۆ مایت ، ... ئێمە ماین .. هتد .. کە لە ڕاستی‌دا ووشـــەی (ماین) بە دوو (ی) ڕاست ترە چونکە یەکەمیـــان کۆنسونانتەو ئەوی تر بزوێنی کورتە وەك لە لاتینی‌دا وا دەنووسرێت (Mayin) . وێنەی ئەو ووشەکانی تریش بە لاتینی دەخەینە پێش چاو تا ڕاســـتی بۆ

بڕوانە ل : ٥

ئە چالاکی‌یەکانی نەقابەی ڕۆژنامەنووسانی لقـــی کوردستان

دەربارەی ڕۆژنامەنووسی کوردی و یەکەم هەنگاو

دەر لـــە ئێوارەی ڕۆژی ٢٦-٣-١٩٨٤و لە هۆڵـــــی پەروەردەی کردنی زانستی لە هەولێر ، نەقابـــــەی ڕۆژنامەنووسانی لقی ناوچەی ڕۆژنۆژەی کوردســـــتان میواانداری شاعیـــــرو ڕۆژنامەنووس کـــاك عبداللە عباس‌ی کرد بۆ خوێندنەوەی باسێکی تایبەتی بـــــە «ڕۆژنامەنووسی‌ی کوردی‌و هەنگاوی پێشکەوتنی» کـــە تیایدا بەڕێز جێگـــــــرداری ئەمینداریتی گشـــــــتی ڕۆشنبیری‌و لاوانو ژمارەیەك لە ئەدەب ڕۆستانی شارەکـە ئامادەی بوون ..

لە سەرەتای کۆڕەکـــەدا مامۆستا عەزیز حەریری کاك عبداللە عباسی پێش‌کەش کردو کورتەیەکی دەربارەی بەرهەمو کارکردنی برای ڕۆژنامەنووس ڕوون کردەوە لـــە خزمەتی ڕۆژنامەنووسی‌ی کوردی‌دا .. ئەنجا دەست کرا بـــــە خوێندنەوەی باسەکەو لـــە سەرەتادا کاکی ڕۆژنامەنووس پەنجەی بۆ هونـــــەری ڕۆژنامەنووسی‌و ئـــەرکو پەیامو پێداویستی ڕۆژنامەی سەرکەوتوو کێشا بۆ خزمەتی باری کۆمەڵو فێربـــوونو گەیاندنی بیری ڕووناك بـــە کۆمەڵانی خەڵك بـــــە ئاسانکردنی ژیان وەکـــــو لایەنێکی دیار لـــەو هۆیانەی بەشداری لە خزمەتی ویژدانو فیکری مرۆڤ دەکـــــەن .. پاشان دەستی بۆ ئەوە کێشا ، کە جۆرەکانی ڕۆژنامە چینو ئەمڕۆ لە دنیادا چەند ڕێبازێك هەیە کە ڕۆژنامەنووســـــان ڕەچاوی دەکەن لە ڕاپەڕاندنی کرۆباری ڕۆژنامەنووسی‌دا .

ئەوە بو سێ ڕێبـــازی دەرخست کە بریتی‌یە لـــە ڕێبازەکانی ڕۆژناوایـــی «لیبرالی» و «ئۆردوگـــای سۆشیالیستی»و «بێلایەنی»و ئەمەش ڕێبازی ڕاگەیاندنە بە شێوەیەکی گشتی ..

لە چوارچێوەی باسەکەی‌داهاتە سەر ڕۆژنامەنووسی‌و باری ڕۆژنامەنووسی‌ی لـــە وولاتی خۆماندا و ئـــەو ئاسۆیانەی لە بـــــەردەم ڕۆژنامەنووسی‌ی عیـــراقدا کراوەتەوە لە ڕووی تەکنیكو بەکارهێنانـــی تازەتریـــن ئوسلوبی نیش‌کردن بـــۆ فراوان کردنی مـــــەودای کارکردنی ڕۆژنامەنووسی‌ی .

دەربارەی بەشەکانـــی ڕۆژنامەو گۆڤـارو ڕۆژنامەی هەفتانەو لێکۆڵینـــەوەی ڕۆژنامەنووسی‌ی قسەی کرد .

بۆ ئەمەش چەنـــدان ڕۆژنامەی بـە بەڵگەو مێژوو ڕوون کردەوە کە بایەخیان بـە لێکۆڵینەوە داوە ، لەوانەش لێکۆڵینەوەی بە وێنـــەو بەشەکانی ڕۆژنامەو شێوەی دابەش‌بوونی لاپەڕەکانی ..

● ئەنجا هاتە ســـــەر ڕۆژنامەنووسی‌ی کوردی .. پەیدابوونی یەکەم ڕۆژنامـەی کوردی‌و ، ئەو هۆیـــــە کاریگەرانەی بوونەتە بـەردی بناغە بۆ ڕۆژنامەنووســـی‌ی کوردی .. هەروەها ئـــەو باسو لێکۆڵینەوانەی لـــەم بارەیەوە دەرچوون .. بەڵام لە بایەخی ڕۆژنامەنووســـی‌ی کوردی «کەلاوێژ»ی بە تیشك دانا لەو بوارەداو باسی لـــە شێوەی دەرچونـــــــــی «بێ‌گ.بشتنی زاســـــــتی»و گۆڤارەکانی تر کردو ئـــەو ڕابەرە ڕۆژنامەنووسانەی کە بە هیلاکی‌و شەونخونـــــی بەردەوام لە ڕۆژنامەنووسی‌ی کوردی‌دا کاریان کردووە ..

● هەروەها لە باسەکەی‌دا بەتێرو تەسەلی باســــــی ڕۆژنامەی «هاوکاری» کـــرد هەر لە پەیدابوونیەوە تا بـــە ڕۆژی ئەمڕۆمان ئەگات وەکو تاقی‌کردنەوەیەکی پێشکەوتوو لـــــە ڕۆژنامەی کوردی‌داو ئاسۆیەکی نوێی پێشکەوتنی.

شیرزاد
لقی هەولێر

هوزانێدکا ئەحمەدێ نالبەند ...

■ محمد عبدالله ■

هوزانڤانی هەمی بابەتا ئەحمەدێ نالبـــەنـد هوزانەکا جوان ب چیمەنێ شێخ مەحمەد ســـلیمی ل میسلێ گوتی هیڤی‌دارم بو خویندەڤانا خویابنو دگەل پارچەکا ژیانا وی کو ئەو ژیانا وی ژ هەمیـا درســـت ترە . هوزانڤانێ ناڤدار (احمد امین)ێ نالبەند ل دوی نڤیسینا هوزانڤانێ ب خول ســـەر پەرەکێ کاغەزێ ب زمانێ عەرەبی‌و ڤەگوهازتنا وێ ژ عەرەبی بو زمانێ کوردی ژلایێ برادەر تاها (مایی) ڤە نالبەندی گوتی :

ئەز ئەحمەدم (موخلســــەم) کورێ ئەمینێ نالبەندم . ناڤێ دەیکا فاتما بو . بابێ من خەلـکێ ئامێدیێ‌بو . بابێ من ژ ئامێدیێ چو بو بامەرنێ ، ل نك شێخ محمدێ کورێ شێخ طاهری ل ســـــالا (١٢٨١) مشەختی هەڤبەری (١٨٦٤ - ١٨٦٥) زاینی. بابێ من نالبەندی دکر ، بو ژیارا مالاخو . بابێ مـن پێنج (٥) کور هـــەبونو دو (٢) کچ ، ئێـــك ژوان کوڕا ئەز بوم . ئەز ل سالا (١٣٠٨)ێ مشـــەختی هەڤبەری (١٨٩٠ - ١٨٩١) زاینی هاتیمە دونیایێ ئانکو ل گوندێ بامەرنێ ژ دایێ بویمە . دەمێ ئـــەز بویمە شەش سال ، من قورئان ل نك فاتما دەیکا خو خویندی‌یە ، هەتا کو من دویماهی پێ ئینسابە ، ئانکو ختم کری‌یە . پاشی جهێ بەهدینا ئالوزو تێـــك چویێ ل گوندێت بەرواری ژوری یا گەریایە هـــەتـا ڕۆژا نەهـ (٩)ێ ئیلونێ سالا (١٩٦٣) خو کوشتی‌یە ل گوندێ خشخاشا ، خودێ جهێ وی خوش کەت. نهو دگەل هوزانا وی :

کــــەرەم کــــارێ خــودانێ لا یەزالــە
کو هـــــەر ئەو بێ شریكو بێ هەڤالــە
ســـەعی بو غەیری وی شـــولا بەتالـە
نریــــد منـــــــك یــــا رب جـــەوا رەك

* * *

خودانێ قـــودرەتو ئیجادو کـــەونـــا
نـــەمحتـــاجی هەڤـــالو پشتو عەونـــا
تنێ ئـــەو خـــالقێ ئـــەعیـــانو لـــەونــا
غنی ربنــــا عنهـــــا تبـــــارەك

* * *

ژ صدڤا وی گەلـــەك هاتی‌نـــە ئەمسال
خودان نیشانو خەتو ســـورتو خال
مخالف ڕەنگو جەهوەر شکلو ئەحوال
ولا خلـــق بــــــە ایـــــاه شـــــارك

* * *

هەبـــو وەختـــەك بهارێ شاعر ئەحمەد
د موصـــــل دا ل مـــالا شـــــێخ محمد
ســـــــــلیمی بمێهڤانی مجەرەد
نـــەبـــو وی غەیری تەکیـــا بێ ســـتارەك

* * *

ئەوی باغەك ل حەوشێ دیت عەجیب بو
ئەگـــەر مەتحا نەکـــەت شـــولا غەریب بو
جەما چ بکەت کو وی نەظما نەصیب بو
ل ســـــەر وی ئەو بەیانا فەرزە جارەك

* * *

بـــژی باغی گـــولو ئاســـمینو زەیتـــون
فەرەنفـــلو نێرگزو ســـمبلو لـــەیمون
هنـــارو سێڤو فستـــەق شـــکلێ خاتون
هەمـــا کێشـــا بو سەر چاڤێ خو چارەك

* * *

هژیربون هێرو بون شـــــەڤبوو سوسن
هەبون داود ئەفنـــدی ئەو عەروســــــن
ژ غەیری ڤان گەلەك بون تشتێ خـارن
هەبـــون ئەنواع دبـــــاغی‌دا هـــــــزارەك

* * *

ســــحارا تـــمر دبـــون جمله ژ خنـافێ
بێهن وەك عنبـــەرو مســــــكو گولاڤێ
وەکی ڕەنگێ خـــۆدا وەختی هــــەتـــاڤێ
کەســـێ نەد مـــا ددل صـــەبرو قەرارەك

* * *

شـــــەڤێت مەستورو ڕۆژێ دا دیـــار بن
هەمی پر نەقشو ڕەنگ کـــــارو بـــاربـــن
لەطیف دا بشـــکڤن ســـــەرتا سیار بـــن
ژ وان رادبون مونەقەش بەرقو نارەك

* * *

ل ســـــەر ئێك وان دکر فەخرو تەکەبر
هـــەر ئێك دا بێتـــە یادی هەر ئەزم حر
ئەڤێت دی جملە عەبدن بومـــە حاضـــر
ئـــەوا حـــەق بو بەری کربـــا حـــەوارەك

* * *

بـــەری هـــەمیـــا گولێ دەعوا بـــەیـــانکر
بخـــو قـــەولو دەلیــــــل گوتن عەیانکر
وەســــــــــا دەعوا بەحجەت ئیق ترانکر
نەمـــا کو پێ نەخـــاری سیند مـــەزارەك

* * *

گـــولێ گـــوتی بنـــاڤێ خـــو گولم ئـــەز
بـــەگـــولی وەصـــــــفەکی نێ کامـــلم ئـــەز
شـــــەڤو ڕۆژا ژ خنـاڤێ پاشـــلم ئەز
هـــەرو بـــو ناظری دێ بـــم بهـــــارەك

* * *

ل ڤێ مەتحێ گـــەلـــەك عاجز کر ئاسمین
گولێ خیشـــــکێ ژ من پیروزە تەزیین
تودێ وەرهیێ‌ی ل باغی هێژ ئەزا ڤین
ژ ڕەنگێ من بەحەشتە هـــەر ســـــحارەك

* * *

جـــەواب دا ســـــمبلێ ئـــەز نـــازە نینم
بەرەنگێ خو ســـــەما وی کەسكو شینم
ســـەرێ هەمیا ل پێش خو دێ چەمینم
جەمیعی عاشـــــقا ژ من گرتی یـــارەك

* * *

بـــەرەدا گوتنـــا وێ رابـــو نێـــرگـــز
خوریبـــو ســــــمبلێ گوتێ حەیاســـز
ئـــەزم نەخشین زەرو سپی سورو قرمز
چ جارا ژ من خلاس نابیت خیســـــارەك

* * *

کەلامەك گوتو رابو سەر خو شـــەڤبو
خوری بو نێرگزێ کـــا ئـــەو چ گەف بـــو
جهێ ئـــەز هـــــاتمێ کـــارێ وەرەڤ بـــو
وەکی بەر دەت دوو خیندارا ســـیارەك

* * *

Institut kurde de Paris

مەستورە .. خانمی ئەردەڵان

کەمال ئەحمەد

هەموو لاوێکی کوردی‌ئەدەب‌دۆست لەگەڵ نـاوی مەستوورەدا ئاشنایی نەبێ‌ولە تامو بۆنی شیعرەکانی مەست نەبووبێ شتێکی سەرسوڕهێنەر نیە ...

چونکی ... مەستوورەش‌وەك زوربەی شاعیرە گەورەکانمان شیعرەکانـی‌فەوتانو تاکو تەرای نەبێ لە شیعرە کوردیەکانی مـاون‌ئەو شیعرە فارسییانەشـی کـە ماون بە هەزار زەحمەت‌کەمێکی بەچاپ گەیاندراوە.. بەڵام کوردیەکانی لە بیـرکراون‌و هێشتا بـڵاو نەکراونەتەوەو چاویان بـەڕۆشنایی هەڵ نەهێناوە .

مەستوورە : نێوی مـاەشەرەف خانمەو ناز نـاوی شیعریشی مەستوورەیـە :محمد خانی خەزێنـە داری ئەمانللە خانی والی سنە لـەجوانیەکەی مەستووره دوا‌وەو دیارە بە ئەدیب‌و زانایشـی ناسیوە ، وەڵێ‌ی روون بـووە ئەو ژنە بلیمەتێکی هەڵکەوتوبووە ، بێ‌گومان ئـەدەب پەروەری قەدری شـیعرزانینیو بیاهەڵدانـی شاعیرانەی بەلاوە پەسەنـدبووە !

بۆیە وێراویەتی بـەدووتاکە بەیتە باسـی جوانیەکەی مەستووره بکـاو بڵـێ :-

خورشیدەکەی ناز ئەوجی بورجی سەور
سـەر توغرای دەفتەر مەحبوبانی دەور
هالـە خانەکـەی بورجی شـەرەفدا
نـورە فشالیشـەن وەهەفت تەرەفدا

ئەم کیژە هەڵکەوتووە لـەڕوی زانست‌و هونەرداو لـە خەت خۆشی‌و نووسـیندا ،بەتایبەت لە شیعر ووتنـدا بلیمەت بووە .

لێم ڕوونە لە مێـژووی‌شیعرو هونەرمەندانـدا لاپەڕەیەکی بۆ خۆی تەرخان کردبێت .

«سادق مولك» کە مێژووی کوردستانی لە ژێر نـاوی حەدیقەی ناسری‌دا نووسیوە‌،دەڵێ : نزیکەی (٢٠) هـەزار بەیتی هۆنیوەتەوە ، کە یـەك لە بەك تەڕو پاراوترو ڕەوانو جوان ترن .. لە سـەری‌دەڕواو دەڵێ :- ئەو کیژە بە جەوهەر، خێزانی خەسـرەوخانی ئەردەڵانی بووە لـە تەمەنی ٤٤ ساڵیدا چاوی بەبەك جاری لێك‌ناوەو دونیای جێ هێشتووە ...

لێم ڕوونە هەموو کوردێکی ئەدەب پەروەر ناوی «نـالی» ئەمری بیستووەو شـیعری‌نالیشی خۆش ویستووە نالی شاهیدی داوە کە مەستوورەلە شاعیرە گەورەکانە نـالی قەسیدەیەکی بەنێـو بانگی‌دەربارەی مەستووره هەیـەو سەرەتاکەی بەو بەیتە دەست پێ دەکاو دەڵێ :-

مەستوورە کـە حەسناوو ئەدیبە بە حیسابێ هاتە خەوم ئەمشەو بـەچ نازێك‌و عیتابێ..

ڕەنگە کە ساڵی نـەم مەبەستە دەبیسـتێ زەردەخەنەیەکی بێتە سـەر لێوانو بلێ ئەم قەسیدەیـەی نالی بۆ پیاهەڵدانی مەستووره نەبێ .. بەڵکو بە گـژی‌دا دەچێ‌و هەجوو پەلاماری پـێ داوە ..

بەڵام ئەگـەر دوای زەردەخەنەکە بکەونە بیـرو لێك‌دانەوەیەکی ورد .

ڕەنگە بیریان لەم بارەیـەوە بگۆڕن ..

نـالی : بێ‌گومان وەستای شیعرو مانای وردوو ئاهەنگی دەربای وێژەو سەر دەستەی بوێژانو تاقە سـوارەی مەیدانی زمان پەروەران بووە ،خۆی باش ناسیوەو جێگەی خۆی لە هەرە بەرزاندا دیوە.

لە ڕۆژگاری خۆیدا بە هەر لایەکدا ڕوانیوبە کەسـێکی وای وەبەرچاو نەهاتووە کە شیاوی مەیـدان داری‌و دەم لە دەمدانی ئەوبێ .. نـالی خۆی بە خاوەنی سێ مولـك زانیوەو دیوانی دانـاوە .. نالی شیری بیشەی لانـی ویژەوانی بووە بەلایەوە کەمی بووە پەلاماری چەقەڵو ڕێوی بدا ، لە غەنیمێك گەراوە کە هونەری خۆی لە بەکـرژدا چوونی ئەوا دەرخا ...

غەنیمی شێر ، دەبـێ پڵنگ بێ ، غەنیمی نالی دەبێ کەسێك بێ کە خۆی بـە هاوتای نالی بزانێو نالی لێی بترسێ ... ئەو غەنیمـەی نالی تەنها مەستووره بووە ، بەڵگەشمان ئەوەیە کە نـالی هەر بە گژ مەستوورەدا چووە هەر بەوەدا کە نالی بـۆ بەربەرەکانی مەستووره ئـەم هەموو فەساحەت‌و بەلاغەتەی بەکار هێناوەو ئەو هەمـو کەرەسە نایابەی لـەو قەسیدەیەدا دارشتووە .. دیارە مەستوورەی بە چیایەکی بەرز زانیوە کـە دژوارە مەبەستی بێ ... لە زەمانـی ئەبونەواس‌دا زۆر شاعیر لـە بەغداد هەجووی ئەبوونەواس یان دەکرد ، ئەبونەواسیش وەڵامی نەئەدانەوە ..

دۆستانی پلاریان تێدەگرت کە چۆن لەبەر فرهاوێژان وا دەمت بووە بەتەڵەی تەقیـود بەگژباندا ناچی‌یەوە ، لـە وەڵامدا دەڵێ : ئەمانە بـە هاوتای خۆم نازانم ، مـن نامەوێ بە شیعری خـۆم ناویان بەرز بکەمەوەو خەڵك بڵێن لەگەڵ ئەبونەواسـدا کەللە لـە کەللە ئەدەن .. بەڵێ ئەو کەسەی نالی بـە شیعر لێی داوە بە ئەدیب‌و جوان چاکی دانـاوە . مەستوورەش شاعیرێك بووە کە بۆ دەم دەمدانی نـالی شیاوە .

لە بەرگی کتێبی «مجمع الفصحاد» لە لاپـەڕەی «٤٥٦»دا دەڵێ : ماە شەرەف خانم کە ناز ناوی مەستوورەی کوردستانیە کچـی ئەبولحەسەن بەگ‌و خێزانی خەسرەوخانی والی سنە بووە. ناوبانگی جوانی‌و ئاکـاری مەردانەو شەرم‌و حەیای ئەو خانمە لە ناو ناودارانـدا جێگەیەکی بەرزی گرتووە .. دیوانی شیعرەکانی مەستووره کە بە شایەتی «میرزا عـەلی ئەکبەری سادق مولك» لـە «٢٠» هەزار بەیت زۆرتر بوەو زۆربەیان بە زاراوەی سۆرانی بوون ئێستاکە زۆر بە داخەوە ناگو تەرایەکی نەبێ نەماوە، مێژووی بنەماڵـەی ئەردەڵانەکان کە بە فارسی نووسراوەتەوە . لە ساڵی ١٣٠٨ی هەتاوی‌دا بـە هەولدانی حوالێ خۆشـبو ناسر خانی ئازاد وول بـە چاپ گەیاندراوە درورد بۆ.. گیانی پاکی بێ .. ڕەنگە زۆر کەس بیرلەوە بکەنـەوە بڵێن ، زۆر کچە کـوردی زرنگ هەڵکەوتوونو ئێستە شوێنەواریشیان نەماوە، بەڵام ئەوەش هۆی خۆیـی هەیەو دەگەڕێتەوە بۆ هەندێ بچکۆلە مێشك دوور لـە ژیاری‌و خوێنـدەواری لای تەنیونو نەبان هێشتووە ژنو زەبان لێ بێ‌و خزیان دەرخەن.

لەگەڵ ئەمەشدا ئـەم مەستوورە خانمە زیاد لـە هەموو ئافرەتێك توانیوبەتـی بنووسێ‌و بخوێنێ‌و دەسـتەو یەخەی بوێژانو شاعیران بێ‌و خاوەن ناوبێ ..

دوو نـامـەی تـازە

دەربارەی داستانێکی کۆن

لەتیف هەڵمەت

— ١ —

خەوم نایەو ئەسپی خەوم هەڵمناگرێ‌و
شەقام بە شەقام رادەکات
دوای دەکـەوم
لە ترسی زرمەی پێی من‌و
غارو حیلکەی ئەسپی خەوم
ماڵان پەنجەرە دادەخەن
ماڵان بەوە نازانن
ئەوە دەنگە دەنگ‌و هەرایە
خەوی راکردووی شاعیرەو
شاعیرێکە خەوی نایـە
ماڵان گشت شتێك دەزانن
ئەوە نەبێ : شاعیر کێ‌یەو
دڵی شاعیر لە ژێر پێی کام نازداردایە ... !

— ٢ —

مەمکت بنێ بە دڵمەوە
با خەیاڵ کەم هەمو خۆشی ئەم دنیایە
لە نێوانی هەردو باڵما دێتە کایە

* * *

لێوت بنێ بە لێومەوە
با خەیاڵ کەم چی شەکری گەردوون هەیە
لەدەممایە ... !

* * *

گەر ئەمجارە ... رێکەوتی‌تر
هەردوکمانی کۆکردەوە
وەکو منالو شەکر
وەکو هێلانەو کۆتر
لە دەمتەوە تا پەنجەی پێت
دەبێ جێ ماچمی پێوە بێت ... !

بشکا ئێکێ

جارەکێ ستران بێژەکی‌مەزن قەسـە کر وگۆت : تشـتێ ب زەحمەت لنك‌ستران بێژی ئەوە کـا چەوا پەیڤا بەریکێ ژ سـترانێ ل گـەورییێ دەردکـەڤت . ڤێجا لنك من ژی تشتەکێ‌ب زەحمـەت بـو . کـسا ژکیڤە دەسـت بڤێ گوتارێ‌بکەم .. ؟ و چ ئـاخڤتنێ بکەمە بالەتێ ڤێ گوتارێ .

ب راستی هەکە هـات‌و ئەم بەرێ خو بدەنـە لایێ نـوژداری ـ دختـوریێ ـ تشتەکێ ئەشـکەرایە ، شارازیێ نوژداریا چاڤا ب چاڤی یێ شـارازایە ... دیسا شارازایێ نوژداریـا دلی ژی وەسـا ... وێ نوژدارێ چاڤا نەشـێت ، دبت نە یـا پێتڤی بت بەرێ خو بدەتە دلی‌و ئێشـێت دلی ... دیسـا نوژدارێ هەسـتیا چو ژ ئێش‌و سەروبەرێت زکی نزانت ، هەکە تشتەکی ، ژێ بزانت نە یا پێتڤیە خو بێ بێنتـە دەرێ چنکو ئەو دەم چـو هەکو سەرتراشێ خو د کرە نوژدارێ هەمی ئێشاو ، ب کلبتانێ ددانێت خـەلکی د ئینان دەرێ پشتی دوو سێ کەسا مليـێـت ددان‌ئێشـی د گرتن .

ئەو دەم چۆن‌و نەشێن خو بزڤرینە ڤە .. نێ هەکو وەک وان تشتا لسـەر لایـەکێ پێتڤی و هەژی ژ ژینا مە پەیدادبت ، ئەو جهێ داخێ‌یە و نە کارەکێ خـو جهە ، بەلێ ئەو پەژیکەکـە ، دڤێت ئـەم هەمی خو ژ وێ پەژیکێ بدەنە پاش‌و نە هێلن بەلاڤبت هـەکە وێ پەژیکێ ئێک ژ مەگرت ، هنگی دبت دەرمان بو د خێڤەبن .

لڤێرە ئەز دبینـم دبت، گەلەك برادەرێت دژی لگەل من بن .. نێ ئاخڤتنا مـە لسەر نڤێسـینو تورێ کوردی‌یە ، وەک ئـەو پەیڤێت مـە کریـن پێـت پەیدابین لـەر لایێ نڤێسینا کوردی‌و گەلەك جارا ئـەم دبینن برادەرەکی ، هوزانەك یا نڤێسی .. ب راسـتی ئەو تشـتەکێ جوان‌و سەرفەرازە هەکە بێتـە پێنگاڤەك بو رێکەکا تازەو قوناغەکا باش لسـەر لایێ هۆزانا کوردی ، نە ئـەو هـوزانڤـان وێ هـوزانێ بنڤێست‌و وەك هێکا دیکلی ، هوزانێ بهێلت ، وبدەست نڤێسینا چیرۆکەکێ بکت‌و ، پشـتی هەیامەکێ گوتارەکێ لسەر فلکلوری یان ئسترانێ

نڤێسڤانێ کوردی

محمد سلیم سواری

بنڤێست .. پاشی پشـتی سـالەکێ لسەر رێزمانی‌و فۆنتیکا زمانی تشـتەکی دی بنڤێست .. من باوەرە ئەڤە نیشانا دەست ڤالایێ‌یە .

هـەر تورەڤانەك .. نڤێسڤانەك ، دشـێت هوزانەکێ .. چیرۆکەکێ .. گوتارەکێ .. بشافتنەکێ .. رەخنەکێ بنڤێست .. بەلێ نابت خو بکەتە کەسـکە سـوری حەفت رەنگی .. مەلایێ دوازدە علمی . لنك مللەتێ هوزانڤانێ راسـت‌و درست‌و بێ باوەریا هەمیا بێ بهێت ، ئەو هوزانڤانـە بێ ندەست نڤێسـینا هوزانێ بکەت‌و ... هـەر هوزانێ بنڤێست‌و هەر بنڤێست تـا هەمی مللەت وی نە ب ناڤێ وی بنیاسن ، بەلێ بتـر بنیاسن کو هوزانڤانـە .. تا ژ خوە بکەتە خاندنگەهەك ، گەلەك شاگرد بەرێ خـو بدەنێ‌و ژ وێ خانـدنگەهێ فێـری ڤ‌هاندن‌و دانانا هـوزانێ بـ‌ـن ... دەمێ هوزانڤان گەهشـتە وێ قوناغێ ، کەس چو نا بێژتە وی هەکە لـەر سترانێ .. فلکلوری .. چیرۆکێ ژی بنڤێست ـ نێ هەکە کانیێ زا گەلەك جـۆ و ئاڤەرێژك دێ لبەر چن ، چو جۆك بێ کانیێ نینن .

لنـك مللەتێ دیـرۆك نڤێس ئەوە بێ لسەر دیرۆکا مللەتێ خوەو وەلاتێ خـوە بنڤێسـت‌و هەر بنڤێسـت تـا مللەت هـەمی نە وی ب ناڤێ وی بنیاسن ، بەلێ پتر بهێتە نیاسـین کو دیرۆك نڤێسـەو ، تا ژ خوە بکەتـە خاندنگەهەك ، گـەلـەك شاگرد بەرێ خوە بدەنێ‌و ژ وی بکەنە خاندنگەهـ فێـری نڤێسینا دیرۆکی‌و بشافتنا ژیانا مللەتا بن .. هـەکو دیروك نڤێس گەهشـتە وێ قوناغێ ژ دەسـت هەلێ‌و شارازایێ ، هنگی کەس چو نا بێژتە وی ونە کێماسی‌یـە هەکە رامانەکا دیروکێ لـەر قوناغەکا ژیانا مللەتێ خـوە بنڤێسـت‌و کەس نا بێژت فلان چیرۆك نڤێسـە .. بـەلێ هـەمی دێ بێژن : براستی فلان دیرۆك نڤێسی رامانەکا دیروکێ یا بەرکەڤتی نڤێسیە .

یامای

جیاوازی لە ـ پاشماوە

بـرادەری سـەرنج‌دەربـڕ دەربکـەوێت . (Payiz) ‘ (Bûk)

سـەرنجێکی گرنگیش هەیە ، کە دەبێت زۆربەی خوێنەران بیزانن ، ئەویش ئەوەیە کە ئـەو دوو (و)ەی لە سەرەتای ووشەوە دێن لەگەڵ ئـەو دوو (و)ەدا جیاوازن کە لە ناوەڕاستی ووشە یان لە کۆتایی ووشـەوە دێن ، دوو واوی یەکـەمی سەرەتای ووشەکان بریتین لـە دوو دەنگی (و)ی کۆنسنانت‌و (و)ی بزوێنی کورت ، بەڵام هی دوای ووشـەو ناوەڕاستی ووشەکان بریتین لە (و)ی بزوێنی درێژ .

ماوەتەوە ئەوەی هەندێك جار کـە پێنج یان چوار واو پێکەوە بێن ، کە دەتوانین لەم حاڵەتەدا بە وێرگوڵ (فارزە) ئەو تەنگ‌و چەڵەمەیە چارە بکەین یان واوی عەتفەکە تۆزێك لە ووشـەی یەکەم‌و دووەمەوە دوور بخەینەوە .

بەم شێوەیەو بە شێوەیەکی زانسـتی‌یانە دەتوانین چارەسەری بۆ گیروگرفتەکانی ڕێنووسـی کوردی دابنەین ، کە پاشاگەردانی باڵی بەسـەردا کێشاوەو ئەم دوو گرفتەیش کە ڕووناکیمان خستنە سەر ، شتێکی کەمن لەو گیروگرفتانەی کە ڕێنوسی کوردی‌یان تەنیوەتەوەو ، لـە تەشـەنە کردن‌و پەرەسەندندان ، ئەگەر چارەسەرکردنێکی زانستانەو خێرایان بۆ نەدۆزرێتەوە ئەوا ئەم پەتا کوشندەیـە پتر تەشەنە دەکات ، جیاوازی‌کردنی نێوان دەنگ‌و تیپیش لەم بوارەدا ، شتێکی گرنگەو چارەسـەری زۆر گیروگرفتمان بۆ دەکات .

● سەرچاوەکان :

١ ـ گۆڤاری زانیاری‌ی عیراق ـ دەستەی کورد ـ بەرگی نۆهەم ، ١٩٨٢ .
٢ ـ گۆڤاری زانیاری‌ی عیراق ـ دەستەی کورد ـ بەرگی دەهەم ، ١٩٨٣ .
٣ ـ موحازەرەکانی زمانەوانی لـە بەشی کـوردی کۆلێجی ئەدەبیاتی ـ زانکۆی بەغدا کە چەنـد مامۆستایەك پێ‌یان ووتووینەتەوە .
٤ ـ سەرنج‌و بیروڕا تایبەتەکانی خۆمان دەربارەی ڕێنووسی کوردی کـە لـە نووسینەکانماندا پەیڕەویان دەکەین .

شاخی هەورامان

★ کەوکەب هەورامانی ★

شـاخی هەورامـان ئامان صـەد ئامان
کەسـاسم ماتم دەسم بە دامان
قرچـەی بێ سـامان دەردی برینـدار
کۆتای نەهـات هاوار صـەد هاوار
لەوسـاوە کـە تـۆم کەوتوەتە خەیاڵ
گریانـە پیشـەم بووم بـە کۆی زوخاڵ
دەمێکە سـەودای تۆم کەوتوەتە سـەر
شێت‌و ماڵ‌وێران لە مەجنون پـەتـەر
مەجنون بۆ لەیلا بوو بـە دێوانـە
من لـە دووری تـۆ دەردم گرانـە
ئـەی شـاخی بەرزی لوتکە لە ئاسمان
کۆلـەکـەی پشـتی باوو باپیرمـان
هەروا بمێنی سـەربەسـت‌و ئـازاد
ئێمە ڕۆحی‌شـمان ئەکەین بە فیدات
هەروا بمێنی سـەر بەرزو ڕووسوور
ئێمە دڵ شـادین نزیك بین یا دوور
دوورم لـە خۆشی مـانگی نەیسـانت
لە سـەماکردنی گوڵاڵـەکـانت
سـووره هەڵاڵـەو کۆرپـە چنوورت
نێرگسی مەسـت‌و گوڵاڵـەی سوورت
دوور لە ڕەشە لۆی وەك پرچی دەروێش
هەزاران زام بـۆی ئـەبێ سـارێش
بـەفـری تواوەو خـوڕە خوڕی ئـاوت
هەڵاڵـەی برمـەی فرمێسك لـە چاوت
سـەربەرزی خۆتـە گەیشتویتە ئاسمان
نـزیـك بویتـەوە لـە قـاپی یـەزدان
هەروا بمێنی تـۆ بـە سـەلامەت
ئـاوت بـەرز بێتـەوە هـەتا قیامـەت

هەوور

دلشادی
عومەر کاکی

هەوری سپی‌و ..
هەوای بەفر ..
تاوێکی تر ،
دەم‌ولێوی ئەم ئێوارە ..
لە گۆدەخا .
ڕۆژ لەسەر پۆشێکی سپی‌ی ..
دەم هەوردا ،
ڕووەو ئاسۆ ، سەرهەڵدەگرێ .
ڕۆژدەمی بە بەفری ئەم چیاکە
بۆ غەمی نیوەکەی تری .. ،
سـەرگۆمی زەوی ..
شیعری سپی‌و هەوای بەفری ..
لە ڕوخسارەوە پێچاوە .
واشەو داهات ..
لەنێو شەوێکی یەك ڕەنگدا
غەمی سپی ئێوارەمان
چاوڕەش ئەکات .
شەو دەلەرزێ‌و ..
باران دەگری ،
تۆش گەردێکی بەردەم شەوی
تۆش لە نێوان پێکەنین‌و ڕوناکی‌دا .. ،
ئەتوێیتەوە
چرۆیەکی بەربای باوەشێنی خەوی .
منیش لە نێو بێ‌دەنگی‌دا ..
شەو ون دەکەم
من لە نێوان دیدەنی‌دا ..
پەی بە مەرگی زەمین ئەبەم .
لە چاوەڕوانی شەوێکدا
بۆ ڕوخسارت
پەنا بۆ هیچ شتێك نابەم
تۆ خۆت ، ...
تام‌و بۆنی شـەوی
دوا جار لە نێو کازێوەدا
گوڵە شیعرێك هەڵدەرزێ‌و ..
وەك ئەستێرە دێتە خوارێ ..
بۆ سەر زەوی
کێ دبویەتی شەوی نوستوو ...
کێ دبویەتی لە دیرەنی کازێوەدا
شیعری بەستوو .

بەسەرپێوە

■ صالح ملا حسن ■

گیانـە هـەروا بـە سـەرپێوە
بـەرەو فرمـان بـەدەم ڕێـوە
بـە ڕەوتێـکی ئەستەمەوە
تۆزێـك لـە پـەنـای غـەمەوە
کـە ئەهـاتم لـە ئـەمڕۆدا
لـە ناوگـەرمـەی هاتوچۆدا
لـەگـەرمـەی یـادو (حالـم)دا
لـە نـاو شـاشـەی خـەیالـم‌دا
لـەپڕ ئـەو دیمـەنـەم بینی
بـە خەنـدەوە بـە شـیرینی

* * *

دەربارەی هـەر بەختو گـوڵێ
(بێ هوورەیی) جـارجـار ئەڵێ
نبـاری کێـو تـەم‌و مژە
وەرزەکەی سـاڵ بێ پـاکژە
ڕەشـەبایـە لـە ئـەو نـاوە
چەنـدە هێلانـەی تێك‌داوە
ئەسـتێرەکان هەموو کـزن
هەموو بـە جـارێ عـاجـزن
ئـەومـانگە جوانـە روگەشە
ئێسـتە لـە ژێر هەوری ڕەشە
ئێتر بولبول چـۆن ئـەخوێنێ
کـە گوڵ ئـاوا خـۆی بنوێنێ

* * *

ووتم نەخـێر دۆسـتایەتی
رەگ‌و ریشـەی برایەتی
لـەزەویـدا هـەرنەمێنی
چـەنـدە دوژمن بیسـوتێنێ
هـەوێنی یـادی یـارانـە
بـزەی لێـوی نـازدارانـە
عەشـقی تـازە کردینـەوە
بـۆ قـوربـانی بردینـەوە
ئـەوەی کـە هـەرێزی بەختـە
هەرچەن وەرزەکەشی سـەختە
دڵنیـابـە ئـەبی مـابێ
مـادام ریشـەی داکوتابێ
واتـە کـە تۆوێـك مـایـەوە
گـوڵی هیـوا بووژایـەوە
بڵێ‌ی گـەردون نـەکـا کارێك
بـارانێك هـەرنـەبێ جارێـك
بویـە سـەرتەك ئێسـتە ئەڵێ :
بـۆ هـەر بەختێکو هـەر گوڵێ
زۆر بـە هیـوام لـەم کاتـەوە
لـە کـاتێـکا دەم کـاتـەوە

Institut Kurde de Paris

هاوڕێ رازگری پارتی به‌عسی عه‌ره‌بی سۆشیالیست له‌ هه‌ولێر بۆ «هاوکاری» ده‌دوێ :

گه‌لی کورد نموونه‌ی قوربانی بووه بۆ سه‌ربڵندی عیراق

له‌م چه‌ندانه‌دا ، هاوڕێ رازگری هۆبه‌ی پارتی به‌عسی عه‌ره‌بی سوشیالیست له‌ هه‌ولێر ، گفتوگۆیه‌کی تایبه‌تی له‌گه‌ڵ رۆژنامه‌ی «هاوکاری»دا سازکرد ، وه‌ له‌ نێوان گفتوگۆکه‌دا باسی چه‌ندان لایه‌نی کردو په‌نجه‌ی دیاری خسته‌ سه‌ر به‌شداربوونی فراوانی گه‌لی کورد له‌ پاراستنی گیانی سه‌رکه‌وتن و بیناکاری و ته‌قه‌للا بۆ گه‌شانه‌وه‌ی عیراقی سه‌ربڵندو به‌توانا که‌ هه‌میشه‌ قه‌ڵای سه‌رکه‌وتن بووه‌ ..

● **ماموستا ، به‌ناوی رۆژنامه‌ی «هاوکاری»، که‌ له‌ ده‌زگای رۆشنبیری و بڵاوکردنه‌وه‌ی کوردییه‌وه‌ ده‌رده‌چێت ، پیرۆزبایی پێشکه‌ش ئه‌که‌ین .. به‌بۆنه‌ی هاتنتان بۆ هه‌ولێرو به‌رێ خستنی ئاهه‌نگه‌کانی ٧ی نیسان ..**

●● خۆشحاڵم به‌وه‌ی که‌ رۆژنامه‌که‌تان که‌ به‌ زمانی کوردی ده‌رئه‌چێت ، بتوانێ به‌شداربوونی ئه‌وتۆی فراوان له‌ ده‌رخستنی هه‌ست و نه‌ستی گه‌لی کورد بکات .. به‌تایبه‌تی له‌م بارودۆخه‌دا که‌ وولاته‌که‌مان رووبه‌رووی جه‌نگی زه‌وا بۆته‌وه‌ بۆ ره‌ت‌کردنه‌وه‌ی تاوانی ده‌ست‌درێژی که‌ له‌ ره‌گه‌زپه‌رستی ئێرانه‌وه‌ بۆ سه‌ر هه‌موو عیراق هاتووه‌.. به‌بێ ره‌چاوکردنی هه‌موو مانایه‌کی مرۆڤایه‌تی ..

● **به‌رای جه‌نابتانه‌وه‌ ، شۆرشی ١٧-٣٠ی ته‌موز که‌ پارتی سه‌رکرده‌ ، پارتی به‌عسی عه‌ره‌بی سۆشیالیست به‌رپای کرد ، چ گۆرانێکی ئیجابی بو له‌ ژیانی گه‌لدا ؟**

●● ئه‌و گۆرانه‌ حه‌تمی‌یه‌ی که‌ له‌ ئه‌نجامی ته‌قینه‌وه‌ی شۆرشی پێشکه‌وتو خوازی ١٧-٣٠ی ته‌موزه‌وه‌ له‌ دایك‌بو ، له‌ هه‌نگاوه‌کانی‌دا ، توانی مرۆڤی عیراقی بخاته‌ به‌رده‌م به‌رپرسیاری و له‌دایك‌بوونه‌وه‌یه‌کی نوێ ، عیراقی له‌ چنگی ده‌ستی چڵێسی دوژمنانی ئازادی و سه‌ربه‌خۆیی ، له‌ نۆکه‌ران و ئیمپریالیزمه‌کانی ، ده‌رهێنا ، که‌ هه‌میشه‌ چاویان بریبووه‌ خێرو بێری ئه‌م وولاته‌و ده‌یانه‌ویست بیگه‌رێننه‌وه‌ دوواوه‌ ، به‌ڵام ، دیاربو خۆری شۆرش و پارتی سه‌رکرده‌ ، له‌ ناوه‌رۆك و په‌یامدا که‌لێك روونا‌کتربوو ، له‌ هه‌موو ده‌ست‌درێژی و تاوانی خیانه‌تکارانه‌ی ئه‌وان گه‌وره‌تر بوو ، بۆیه‌ ، به‌رده‌وام‌بوو ، پاش ئه‌وه‌ی ئه‌و ده‌نگه‌ نه‌شازانه‌ی کپ‌کرده‌وه‌ ، ته‌نانه‌ت خه‌ونی نۆکه‌ران پووچه‌ڵ‌کرایه‌وه‌ ..

لێره‌دا ، دوای ئه‌و ماوه‌به‌ له‌ عومری پارت و شۆرش ، کاتێك ئاوڕ له‌ عیراقی دوێنێ و ئه‌مرۆ ئه‌ده‌ینه‌وه‌ ، زۆر به‌روونی ئاسۆ ده‌بینین ، ژیان به‌ هه‌موو لایه‌نه‌کانیه‌وه‌ ... گۆڕاوه‌ ... شۆرش چۆنه‌ هه‌موو مه‌یدانێکه‌وه‌و ده‌ستی ئاوه‌دانی بۆ هه‌موو کونجێکی ژیان درێژکراوه‌ .. له‌ لایه‌نی رامیاری و کۆمه‌لایه‌تی و ئابووری و ، هتد ، که‌ نیشانه‌ی گه‌شی باوه‌ری شۆرش ده‌رئه‌برێت له‌ بایه‌خ‌دانی فراوانی به‌ گه‌شانه‌وه‌ی هه‌موو بواره‌کانی بنیات‌نان .. له‌وانه‌ش ، ده‌سکه‌وتی مه‌زن بۆ گه‌لی کورد ...

● **مامۆستا ، ئه‌مانه‌وێ ، لێره‌دا ، ده‌ست‌نیشانی رۆڵی گه‌لی کورد بکه‌یت له‌ رووی قوربانی‌دانی بۆ پاراستنی عیراقی مه‌زن ؟!.**

●● پێشتر که‌ ووتم عیراقی رزگارکرد .. مه‌به‌ستم له‌وه‌دا ، رزگارکردنی هه‌موو عیراق بوو .. به‌ کوردو عه‌ره‌ب‌و که‌مه‌ نه‌ته‌وایه‌تیه‌کانه‌وه‌ ..

چونکه‌ ئه‌و ژیانه‌ تازه‌یه‌ی هاته‌ کایه‌وه‌ ته‌نیا بۆ عه‌ره‌ب نه‌بوو ، به‌ڵکو له‌ واقیع‌دا بۆ هه‌موو گه‌ل بو به‌بێ جیاوازی له‌ نه‌ته‌وه‌ ، به‌مه‌ش مرۆڤی کوردی سه‌ربڵند که‌وته‌ به‌رده‌م هه‌ست‌کردن به‌ لێپرسینه‌وه‌ی مێژوویی له‌ پێشکه‌ش‌کردنی قوربانی گه‌وره‌ ...

● **ئه‌م په‌یوه‌ندی‌یه‌ روحی‌یه‌ مێژوویی‌یه‌ چون لێك ئه‌ده‌نه‌وه‌ ؟ .**

● مێژوو به‌ڵگه‌یه‌ بۆ ئه‌و راستی‌یه‌ ، که‌ کوردو عه‌ره‌ب چه‌ند قوربانی مه‌زنیان داوه‌ بۆ به‌رگری‌کردن له‌م وولاته‌ سه‌ربڵنده‌و هه‌موو ده‌ست‌درێژی تاوانکاران که‌ ویستویانه‌ ببن به‌ چڵکاو خۆری نۆکه‌ران ، به‌ڵام مێژوو له‌وه‌ پیرۆزتر بوو ، رۆژ به‌رۆژو به‌درێژایی مێژوو ئه‌م گیانه‌ هاونیشتیمانی‌به‌ له‌لای عیراقی‌یه‌کان دا قووڵتر ده‌بێته‌وه‌ ، ئه‌وه‌تا سه‌ره‌کی فه‌رمانده‌ تێکۆشه‌ر صدام حسین به‌ ووردی گه‌لی کوردو باری گوزه‌ران و ژیانیان به‌سه‌ر ده‌کاته‌وه‌ ، بایه‌خی فراوان ده‌داته‌ کوردستان و ئه‌م راستی‌به‌ش له‌ هه‌موو لایه‌نێکی ژیان ره‌نگ‌ئه‌داته‌وه‌ .

بروانه‌ ل : ٧

شیرزاد عبدالرحمن

وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ أَهْلِهَا

نووسینی ■ ئه‌مین شێخ علاء الدین نقشبندی ■

« حوجه‌تول‌ئیسلام سه‌یید عه‌لی تارانی » یه‌کێکه‌ له‌ دانشمه‌نده‌ به‌ناوبانگو ناسراوه‌کانی ئێران ، ئه‌م پیاوه‌ ناسراوه‌ له‌ زه‌مانی شا دا دوور خرابویه‌وه‌ بۆ (سه‌قز) ، له‌ سه‌ره‌تای فه‌رمان‌ره‌وایی خومه‌ینی‌شدا ، زۆری تێ‌ناڵان بۆ ئه‌وه‌ی پله‌و پایه‌یێکی به‌سه‌را ببڕن به‌ڵکو ده‌می ببه‌ستن ، یان گه‌ڕو گزی‌یێکی لێ‌بکه‌ن وه‌ئابڕوی به‌رن ، به‌ڵام ئه‌م پیاوه‌ زاناو ده‌رویش مه‌سه‌له‌که‌ یان بۆ نه‌خڵه‌تا وه‌ هه‌روه‌کو گورزێکی به‌کار هه‌میشه‌ به‌ ئاموژگاری . راستو سه‌خت به‌سه‌ر ، سه‌ری فه‌رمان ره‌وایانی رژێمی خومه‌ینی‌به‌وه‌ بو ، فه‌رمان ره‌وایانی رژێمی خومه‌ینی که‌ گیریان کردبو به‌ده‌ستیه‌وه‌ ناچار خستیانه‌ زیندانه‌وه‌ به‌ ئومێدی ئه‌وه‌ی شه‌ڕی له‌سه‌ری رژێم دور خه‌نه‌وه‌ ، به‌ڵام زیندان کردنی « سه‌یید عه‌لی تارانی » گاڵته‌ ئه‌نه‌بو وه‌ زۆر به‌گران بۆ رژێم ته‌واو ئه‌بو ، پاش شه‌ش مانگ له‌ زیندان ئازاد کراو پێ‌یان گوت ئه‌بێ له‌ ماڵی خۆیا دانیشێتو ده‌س بگرێت به‌کڵاوه‌که‌یا ، بێ‌گومان ده‌م‌قوجانو لا داهێشتن بۆ دانشمه‌ندو خاوه‌ن باوه‌ڕو ده‌رویش مه‌سه‌له‌کی وا سه‌خت‌بو ، وه‌ ئه‌م‌پیاوه‌ خه‌بات‌کاره‌ هه‌لێکی بۆ هه‌ڵکه‌وتو خۆی . ده‌ربازکرد وه‌ په‌نای به‌عیراق هانی .

جه‌نابی (سید علی) ته‌نها ئه‌وه‌ی له‌ عیراق داوا ئه‌کرد ماوه‌ی ئه‌وه‌ی بده‌ن په‌رده‌ له‌سه‌ر تاوان‌کاری و پیاوکوژی‌و سته‌م‌گه‌ری یه‌کانی رژێمی خه‌رافات‌کاری خومه‌ینی هه‌ڵدات ، وه‌ به‌ئاره‌زوی دڵی خۆی ئه‌وه‌ی ئه‌بزانێت وه‌ ئیمان‌و باوه‌ڕی پێ‌یه‌تی سه‌باره‌ت به‌ رژێمی خومه‌ینی ، خه‌ڵکی ئێران ئاگادار کات وه‌ روونیان کاته‌وه‌ .

رژێمی عیراقیش ئه‌و ماوه‌یه‌ دایه‌ « حجة الاسلام تارانی » تا هه‌رچی سه‌باره‌ت به‌سته‌مکاری‌و بێ‌داوی رژێمی خومه‌ینی ئه‌ی زانێت بی‌لێت .

ئێسته‌ ئه‌وه‌ته‌ ئه‌بینین ، وه‌ ئه‌بینین ، که‌ « سید علی تارانی » به‌ به‌ڵگه‌ وه‌ به‌ یادئاوه‌ری هه‌موی ئه‌و شتانه‌ی که‌خۆی دیونی وه‌خۆی له‌گه‌ڵی خومه‌ینی‌و ئه‌حمه‌دی کوڕی خومه‌ینی وه‌ فه‌رمان ره‌وابانی تری ئێران‌دا وتووێژی کردوه‌ وه‌ ئه‌و بێدادی‌و ناجوامێریانه‌ی که‌ خۆی به‌ باشی ئاگای لێ‌یانه‌ ، هه‌موی به‌وردی باس‌ئه‌کات وه‌ گه‌لانی ئێران یان لێ ئاگادار ئه‌کات ، وه‌ گوفتارو کرداری خومه‌ینی‌و هاوکاره‌کانی به‌راورد ئه‌کات له‌گه‌ڵ (اصول فقه)ی ئیسلامی وه‌ ده‌ستورو فه‌رمانی خوادا ، وه‌ هه‌موو کرده‌وه‌ ناپه‌سه‌نده‌کانیان به‌ ئایه‌تو حه‌دیث وه‌ ده‌لیلو مه‌نطیق ئه‌داته‌ دواوه‌و تاوان باریان ئه‌کات .

ئه‌و بێدادی و سته‌مگه‌ری یانه‌ی رژێمی خومه‌ینی به‌ تایبه‌ت دلوده‌رونی پیسیان سه‌باره‌ت به‌ کورده‌کانی ئێران ، ونیهادی پیسیان سه‌باره‌ت به‌ تۆڵه‌سه‌ندنه‌وه‌ له‌ کورده‌کانی ئێران هه‌موی خسته‌به‌رچاوو باسی‌کرد .

سه‌یید عه‌لی تارانی که‌ خاوه‌نی ده‌ها کتێبی گه‌وره‌ی ئاینی‌و فه‌لسه‌فی‌به‌ وه‌به‌ ده‌رویش مه‌سله‌کی‌ی به‌ناوبانگه‌ به‌جۆرێك په‌رده‌ له‌سه‌ر بێ‌دادی‌و سته‌مکاری رژێمی خومه‌ینی لادا به‌راستی بۆ هه‌موی خه‌ڵکی جیهان ، به‌تایبه‌ت بۆ ئێرانیه‌کانی روون کرده‌وه‌ که‌ رژێمی خومه‌ینی چ رژێمێکی به‌ستو گه‌نیوه‌ ، وه‌تا چ‌راده‌یێك له‌ ئیسلامه‌وه‌ دووره‌ وه‌فرِی به‌ ئیسلامه‌وه‌ نیه‌ ..

جا ئایا ئێسته‌ کاسه‌لێسانو چڵکاو خۆرانی رژێمی خومه‌ینی به‌رابه‌ر به‌م رِوداوه‌ راسته‌قینه‌و ئاشکراو به‌ڵگه‌داره‌ به‌تینه‌ چ ئه‌ڵێن ؟ ئایا ئه‌توانن بڵێن « حجة الاسلام سید علی تارانی » ئه‌ویش کافره‌ ؟ ئایا ئه‌کرێ به‌و مرۆڤه‌ دانشمه‌نده‌ ده‌رویش مه‌سله‌که‌ش بڵێن به‌ پاره‌ هه‌ڵیان خه‌ڵه‌تاندوه‌ ؟ که‌ خۆیان ئه‌زانن به‌پاره‌ هه‌ڵ ناخڵه‌تێ ؟

ئایا بۆ هه‌موو خاوه‌ن هۆشو بیرێك بۆ هه‌موو مرۆڤێکی ئاین وه‌ بۆ هه‌موو خاوه‌ن ویجدانێك ئیتر جێگه‌ی گومانی تیایه‌ که‌ رژێمی خومه‌ینی رژێمێکی ئیسلامی نیه‌ ، به‌ڵکو به‌ که‌ڵك وه‌رگرتنی نارِه‌وا له‌ناوی پیرۆزی ئیسلامه‌ ، که‌ به‌ پاچو زه‌نگه‌ن که‌وتوته‌ ریشه‌ ده‌رهاوردنی ئاینی ئیسلام ؟

ئایا پاش گه‌واهی‌دانی پیاوێکی ناسراوی وه‌کو سه‌یید عه‌لی له‌سه‌ر تاوان کاری‌ی ئه‌و رژێمه‌ ئیتر هیچی تیا ماوه‌ته‌وه‌ ؟

سه‌رنج

ورد بیخوێننه‌وه‌

● **ئازاد مه‌حمود**

هه‌موو تاقی‌کردنه‌وه‌یه‌کی نوێ ، جێگای خۆی ده‌کاته‌وه‌ هه‌نگاوی مه‌زنه‌ بۆ پێش‌که‌وتن ، مه‌یدانی کارکردن‌و به‌رێوه‌بردنی ئه‌رکی کارگێرایه‌تی ، له‌ژیانی رۆژانه‌دا گه‌لێك گرنگه‌ چونکه‌ زوربه‌ی هه‌ره‌ زۆری کاروباری وولات‌و خه‌ڵکی لێوه‌ دابین ده‌کرێ ، ئه‌مرۆ که‌وه‌زیر یان جێگری وه‌زیر کاروباری سه‌ره‌کی ده‌زگا یان به‌رێوه‌به‌رێکی گشتی به‌رێوه‌ده‌بات ، یان پارێزگاره‌کان له‌جێگای قائممقام یا به‌رێوه‌به‌ری ناحیه‌و شاره‌وانیه‌کان کارده‌که‌ن .

ئه‌مه‌ کارێکی گه‌وره‌و دیموکراتیانه‌یه‌ ، لێره‌دا وه‌ك سه‌رنجێ له‌بواری کاری رۆژانه‌و پیاچوونه‌وه‌ی ئه‌و کارانه‌ ده‌مه‌وێت بڵێم پێویسته‌ هه‌وڵ‌و مه‌رجی ئه‌وانه‌ی له‌پۆپه‌ی کاره‌وه‌ دێنه‌ بنکه‌کانی کارکردنی خۆیان یاخود کاری ده‌زگایه‌کی‌تر ، با ته‌نها ده‌ست نیشان کردنی لایه‌نی سلبی نه‌بێت ، به‌ڵکو وه‌رگرتنی ئه‌و لایه‌نه‌بێت بۆ چاك‌کردن‌و به‌راورد کردنی‌و به‌پێی کارگێرایه‌تی ئه‌و به‌رێوه‌به‌ره‌ی که‌ کاتی خۆی به‌وکاره‌وه‌ خه‌ریك‌بوه‌ .

چونکه‌ زۆر جار بیروکراتیه‌تی‌کارکردن ، خۆی زاڵ ده‌کات به‌سه‌ر لایه‌نی مرۆڤانه‌و دیموکراتیه‌دا ، ئه‌وه‌ش به‌ وون‌بوونی پێوانه‌ی زانیارانه‌ له‌ جێ‌به‌جێ کردنی کاروباری خه‌ڵکیدا ، به‌رێوه‌به‌رێك که‌ له‌شوێنی کارکردنیا په‌یوه‌ندی ئاشکرای دیاره‌ که‌ تا چ راده‌یه‌ك به‌ستراوه‌ته‌وه‌ به‌ خه‌ڵکی‌و که‌سانی کارکردنه‌که‌ی چونکه‌ به‌رێوه‌بردنی کاری کارگێرایه‌تی جیاوازی هه‌یه‌ له‌ یه‌کێکه‌وه‌ بۆ یه‌کێکی‌تر ، بۆیه‌ به‌دیارکردنی لایه‌نی نادیار ، که‌ بۆ ئه‌وکه‌سه‌ ده‌رده‌که‌وێت له‌ ناکامی کارکردنیا له‌ جێگای ئه‌و ، بخرێته‌ پێش چاوی هه‌موو خه‌ڵکی‌و به‌وردی سه‌رنجی لێ‌بدرێ ، تاوه‌کو جێگاکه‌ی دیاربێت چ‌بۆ که‌سانی ناو فه‌رمانبه‌رێتیه‌که‌ی وه‌ جه‌ماوه‌ری خه‌ڵك .. وه‌خه‌ڵکی به‌هوشیاری‌و وه‌رگرتنی راستی کارو دیموکراتیانه‌ به‌پیر ئه‌م هه‌نگاوه‌وه‌ بچین ، شتی راست بخه‌نه‌روو ، بێ‌گومان هه‌موو کارگێرێ یان به‌رێوه‌به‌رێك حه‌ز ده‌کا له‌سه‌ر کورسی خۆی لانه‌چێ ، به‌ڵام به‌مه‌رجێ که‌دوو چاری نه‌خۆشی دابه‌زین نه‌بێت ، ئه‌مه‌ش زیاتر چۆن ده‌رده‌که‌وێت ، کاتی مانه‌وه‌ی ئه‌بێته‌ مه‌رجێکی بنچینه‌یی له‌ جێ‌به‌جێ کردنی خواستی خه‌ڵکی‌و دڵسۆزی کارکردن‌و وه‌رگرتنی ئه‌وشتانه‌ی که‌ کۆمه‌ڵ ده‌یانه‌وێ‌و دیراسه‌کردنی ، سووربوون له‌سه‌ر جێ‌به‌جێ‌کردنی کاره‌کانیان ، له‌م ئاڵوگۆڕکردنه‌دا زۆر شت هه‌یه‌ به‌بنیراوی خراوه‌ته‌ به‌رچاوی ئه‌و لێ‌پرسراوانه‌ له‌کاتی‌خۆیدا ، که‌ دێته‌ هه‌مان شوێن ته‌ماشا ده‌کا هه‌مان شت دوباره‌یه‌و چاره‌سه‌رنه‌کراوه‌ ، یان چاره‌سه‌رێکی کاتی بۆدانراوه‌ ، ئه‌مه‌ش ده‌بێته‌هۆی ئه‌وه‌ی بتوانرێت به‌قوڵی له‌ چاره‌سه‌رکردنی کاروباری خه‌ڵکی‌و فه‌رمانبه‌ران بروانرێت ، وه‌نه‌خۆشیه‌کانی بنبڕبکرێت ، تاوه‌کو هه‌موو کاتێ به‌سه‌ریاندا نه‌چنه‌وه‌ ، ئه‌م‌هه‌نگاوه‌ پیرۆزه‌و ئومێده‌واربین جێگای گه‌وره‌ بۆخۆی بکاته‌وه‌ .

کۆمپانیای په‌له‌وه‌ری باکور

تاقی کردنه‌وه‌یه‌کی ئابووری مه‌زن

یه‌کێك له‌و دامه‌زراوه‌ خزمه‌تگوزاری‌یانه‌ی که‌ په‌یوه‌ندی پته‌وی به‌ ژیانی تێکرای خه‌ڵکه‌وه‌ هه‌یه‌ بۆ مسۆگه‌رکردنی پێداویستی‌یه‌کی سه‌ره‌کی ژیان که‌ ئه‌ویش « هێلکه‌ »یه‌ بریتی‌یه‌ له‌ کۆمپانیای گشتی په‌له‌وه‌ری ناوچه‌ی باکوور بیناکه‌ی له‌ پارێزگای هه‌ولێره‌و ئه‌م کۆمپانیه‌ له‌ کرێکارو فه‌رمانبه‌رو کێڵگه‌و شێوه‌ی ئیش‌کردنی رۆژانه‌ی‌دا ، به‌ نموونه‌یه‌کی زیندوو له‌و ده‌یان نموونه‌ شاستانی‌یانه‌ دائه‌نرێت ، که‌ له‌ وولاتی پێشکه‌وتوماندا ، به‌دی هاتوون‌و وێنه‌یه‌کی رازاوه‌ی گه‌شه‌ پێ‌دانی ژیانمانه‌ له‌ رووی زامن‌بوونی خۆراك‌و پێداویستی رۆژانه‌دا که‌ ئه‌م کۆمپانیه‌ توانیویه‌تی به‌شێکی زۆری ئه‌و ئه‌رکه‌ به‌دی بێنێ ...

● **کۆمپانیاکه‌ له‌ نێوان دوێنێ‌و ئه‌مرۆدا ●**

له‌ بیرمه‌ ، پێش پێنج ساڵ ، هه‌ر بۆ گفتوگۆیه‌کی رۆژنامه‌نوسی‌ی سه‌ردانی کۆمپانیاکه‌ ، ئه‌وساو ئێستا ، ئه‌م کۆمپانیایه‌ گۆرانێکی فراوانی تێدا ده‌بنیرێ چ له‌ شێوه‌ی ئیش‌کردنی هونه‌ری‌داو چ له‌ رووی زۆربوونی به‌رهه‌م‌و فراوان بوونی کارکردن‌و ئه‌مه‌ش وێنه‌یه‌که‌ ، له‌ هه‌موو به‌شه‌کانی کۆمپانیاکه‌ ، ئه‌دره‌وشێته‌وه‌ ..

● **به‌رێوه‌به‌ری گشتی کۆمپانیا بۆ « هاوکاری » ده‌دوێ ●**

له‌ سه‌ره‌تای قسه‌کردنمان ، ده‌رباره‌ی کۆمپانیاکه‌ ، مامۆستا « نزار محمد » به‌رێوه‌به‌ری گشتی په‌له‌وه‌ری ناوچه‌ی باکوور ، راسته‌وخۆ باسی بایه‌خی گه‌وره‌ی ئه‌م کۆمپانیایه‌ی کرد له‌ خزمه‌تی هاووڵاتیان‌و دابین‌کردنی - هێلکه‌ - ووتی :

پرۆژه‌کانمان بریتین له‌ سێ پرۆژه‌ی سه‌ره‌کی که‌ بریتی‌یه‌ له‌ پرۆژه‌ی « نه‌ینه‌وا » ئه‌مه‌ش له‌ ناوچه‌ی « بادۆش » ده‌ست پێ ده‌کات .. له‌ ناوچه‌ی دووه‌م‌دا که‌ « یای چی » که‌رکوکه‌ ، له‌ شاری سلێمانیش هه‌مان تاقی‌کردنه‌وه‌ هه‌یه‌ .. ئه‌مه‌و سه‌رباری هه‌ولێر خۆی ، که‌ هه‌ر یه‌ك له‌و ناوچانه‌ به‌رهه‌مێکی زۆر له‌ هێلکه‌دێننه‌ به‌رهه‌م‌و تا راده‌یه‌کی زۆر توانیویه‌تی خوارده‌مه‌نی هاووڵاتیان زامن بکات .

● **به‌رهه‌می زۆر بۆ خزمه‌تی هاووڵاتیان ●**

ئه‌م ناوچانه‌ - وه‌ك به‌رێزی ووتی - رۆژ به‌ رۆژ له‌ زۆربوندانه‌ ، ته‌نانه‌ت به‌ گوێره‌ی توانای نه‌خشه‌ کێشانی کۆمپانیاکه‌ له‌ ساڵێك‌دا (٧٠) ملیۆن هێلکه‌ به‌رهه‌م دێنن .. هه‌روه‌ها پرۆژه‌یه‌کی گه‌لێك مه‌زن له‌ قۆناغی جێ به‌جێ‌کردندایه‌ له‌ طوز که‌ ساڵانه‌ ١٠٠ ملیۆن هێلکه‌ به‌رهه‌م دێنێ‌و له‌ قه‌زای شه‌رگاتیش پرۆژه‌یه‌کی تر که‌ ئه‌ویش ١٠٠ ملیۆن به‌رهه‌م دێنێ .

● **له‌ زه‌مانی شه‌ڕدا .. ●**

له‌ چوارچێوه‌ی هه‌نگاوه‌کانی ئه‌م کۆمپانیایه‌وه‌ ، وه‌ بۆ به‌ره‌پێ‌دانی به‌رهه‌م‌و کارکردنی به‌رده‌وامی ، له‌گه‌ڵ ئه‌و چه‌ند ساڵه‌ی به‌رده‌وام بوونی جه‌نگ ، هێشتا له‌ کۆمپانیاکه‌دا گه‌وره‌ترین پرۆژه‌ جێ به‌جێ‌کردنی تێدا به‌دی هاتووه‌ ، له‌وانه‌ش : رێك‌که‌وتن له‌گه‌ڵ کۆمپانیایه‌کی کۆلۆنی‌و ئه‌ڵه‌مانی بۆ فراوان بوونی پرۆژه‌ی سلێمانی‌و که‌رکوك‌و هه‌ولێر .. به‌ ته‌واوبوونی ئه‌م پرۆژه‌ فراوانه‌ش ، به‌رهه‌می کۆمپانیا به‌ته‌واوی ده‌گه‌شێته‌وه‌ ، ته‌نانه‌ت ته‌نیا پرۆژه‌ی هه‌ولێر ده‌بێته‌ ١٣٠ ملیۆن له‌ ساڵێك‌داو ، ئه‌مه‌ش رێژه‌یه‌کی چاکه‌ له‌ کاروباری رۆژانه‌ماندا ..

● **له‌ دهۆك .. گه‌وره‌ترین پرۆژه‌ی به‌رهه‌م ●**

به‌رێز به‌رێوه‌به‌ری گشتی له‌ چوارچێوه‌ی گفتوگۆکه‌دا ، وه‌بۆ یه‌که‌م جار بۆ رۆژنامه‌که‌مان ، ئه‌وه‌ی درکاند ، که‌ له‌ شاری دهۆك‌دا ئێستا کار به‌رده‌وامه‌ له‌ به‌جێ‌هێنانی گه‌وره‌ترین پرۆژه‌ که‌ ٢٣ ملیۆن دیناری تێ‌چوه‌ ، ئه‌ویش هه‌ر له‌ زه‌مانی شه‌ڕدا ، که‌ ١٢ ملیۆن به‌رهه‌م دێنێ .. زۆربه‌ی لایه‌نه‌کانی ئیش‌کردن له‌و پرۆژه‌دا ته‌واو بووه‌ ، که‌ ده‌که‌وێته‌ قه‌زای « سمێل » .. جگه‌ له‌وه‌ی که‌ قه‌سابخانه‌یه‌کی تایبه‌تی له‌ به‌جێ‌کردندایه‌ که‌ ئه‌میشه‌ زیاتر له‌ ٥ر٤ چوار ملیۆن‌و نیوتێ چوه‌ .. له‌ ناوچه‌ی « سمێل »دا ٤٥ خانوومان بۆ به‌جێ‌هێنانی پرۆژه‌که‌و کاربه‌ده‌ستانی دروست کردووه‌ ، شایانی باسیشه‌ که‌ ئه‌م قه‌سابخانه‌یه‌ وێنه‌یه‌کی نموونه‌یی‌یه‌ له‌ ناوچه‌که‌دا .. هیوادارین که‌ له‌ ماوه‌یه‌کی که‌م‌دا به‌ته‌واوبوونی ئه‌م پرۆژه‌یه‌ به‌ ته‌واوی زاڵ بین به‌سه‌ر کێشه‌ی دابه‌ش‌بوونی هێلکه‌ .

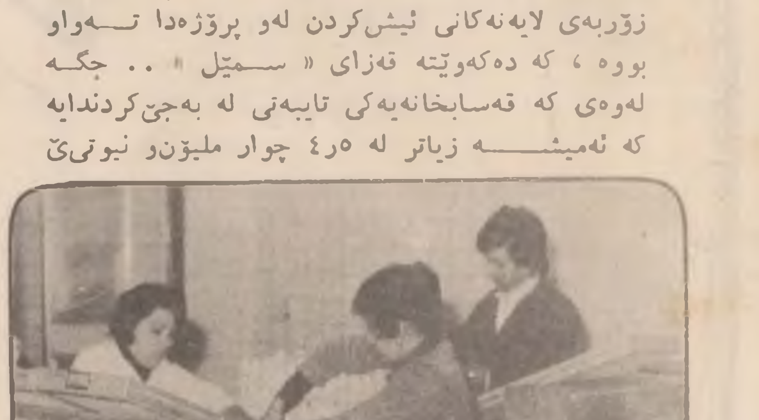

● **خولی تایبه‌تی بۆ ده‌ره‌وه‌ .. ●**

هه‌روه‌ها به‌رێزی ده‌ست نیشانی چه‌ند لایه‌نێکی ئیش‌و کاری کۆمپانیاکه‌ی کرد ، له‌وانه‌ش ، ده‌سکه‌وتی حه‌سانه‌وه‌و خانووی کرێکارو کارگێرانی کۆمپانیا که‌ گه‌ره‌کێکی تایبه‌تی هه‌یه‌ له‌گه‌ڵ نه‌خۆشخانه‌ی گه‌ره‌ك‌و ، هه‌روه‌ها ئه‌و ده‌سکه‌وته‌ مه‌زنه‌ له‌ رابه‌راندنی له‌ ماوه‌ی ٢٤ سه‌عات .. که‌ کار به‌رده‌وامه‌ ..

Institut Kurde de Paris

چەند بیروڕایەك دەربارەی مەسەلەی كوردی

١- مەسەلەی ئازادبوونی ئافرەت بە پلەی یەكەم مەسەلەیەكی رامیاری‌یە .. واتە پەیوەندیەكی ڕاستەوخۆو پتەوی بە باری سیاسیەوە هەیەوە دواكەوتنی ئافرەت تەنها دواكەوتنی ئافرەت نیە بەس . بەڵكو كار دەكاتە سەر پیاویش‌و ڕەنگ دەداتەوەو .. هەتا لە منالیش لە پێ‌گەیاندن‌و پەروەردەكردنی‌دا ، بەم چەشنە دەبێتە هۆی دواكەوتنی كۆمەڵ هەمووی واتە بەگشتی .

٢- مەبەست لە سەربەستكردنی ئافرەت : ڕەهاكردنی (بەرەڵاكردنی) توانا فیكری‌یەكانی ئافرەتە لە پێناو شارستانیەت‌و لە پێناو دەوڵەمەند كردنی ژینی‌و ڕۆحی‌و مادی ئافرەت‌و كەسایەتی‌یەكی بەرزی ئافرەت ، هەروەها بەشداربوونی ئافرەت لە بەرەو پێشەوە بردنی كۆمەڵ بە كارو بەرهەم هێنان‌و داهێنان لە هەموو ڕوولێكی هونەری‌و پیشەیی‌و ..هتد .

٣- زانست سەلماندوویەتی كە هەر كۆتێك بە دەست‌و پێی مرۆڤەوە بێت ، پیاو بێ، یان ژن جا هەر كۆتێكی (فیكری ، دەروونی ، ئابووری) بێ ئەم كۆتە ڕێگە لە پەرەسەندنی سروشتی دەگرێ‌و پێگەیشتنە فیكری‌و دەروونی‌و گیانی‌یەكە . دوا دەخا .

وانە ئەگەر پیاویش هەمان ئەو كۆت‌و پێوەندە كۆمەڵایەتی‌و فیكری‌و دەروونی‌یەی پێوە بوایە وەك چۆن بە ئافرەتەوەیە ، پیاویش ئەو لاوازی‌و كەم‌و كورتی‌یانەی پەیدا دەكرد كە

ناسكە جلال حمدی   كردوویەبەكوردی

لە ئافرەتدا هەن.وەئاشكرایە كە كەم‌و كورتی‌و لاوازیی ئافرەت خۆی زەرەربە پیاوو تەندروستی‌و دەروون‌و فیكری پیاویش‌دەگەیەنن .. هەروا منالانیش ناتەواوو نادروست.پەروەردە دەبن .

٤- هەر دینێك لە دینەكان‌ناتوانێ ڕوو بە ڕووی یەكسانی عەدالەتی تاكەكانی كۆمەڵبوەستێتەوە ، یان تەندروستی ی لەش‌و دەروون‌و ..سەربەستی هەر تاكێكی كۆمەڵ ڕەفز بكاتەوە . بۆیە ئەوەمان لەسەر پێویستە كە بچینە ناو ناوەڕۆكی ڕەسەنەكەی ئەم دیانەتانەو لە ڕێگەیانەوە بگەینە ئەوەی كە دین مەبەستێتی وەك ئەوەی ئێمە مەبەستمانە .شادمانی‌و. یەكسانی‌و ..سەربەستی .. بۆ مرۆڤ .

هەرچەندە بە مێژووی كۆنی مرۆڤایەتی‌دا بگەڕێینەوە سەر هەڵدانی دیانەتەكان‌وپێش سەرهەڵدانی دەسەڵاتداریتی پیاوەتی(الاسرە الابویە) سەرمان سوڕ دەمێنێ بەرامبەر ئەم‌بەهاو نرخە مەزنە مرۆڤایەتی‌یەی كە مێ ـئافرەت‌هەیبووە .. لەو ژیانە سروشتی‌و سەرەتایی‌یەی‌مرۆڤ «لە قوناغی سەرەتایی» كە مرۆڤ بە نێرو مێیەوە ..یەكسان .. ڕەمەكی .. بەیەكەوە دەژیان‌و كاریان‌دەكردو مرۆڤ جووڵاندنەوەو ..هتد لە دارستانەكاندا .

هیچ جیاوازی‌یەك لە نێوان‌لەش‌و عەقڵ‌و دەرونیان دروست نەببوو .. دیانەتیش‌پەیدا نەببوو كە حەڵاڵ‌و حەرام جوێ بكەنەوە هیچ‌فەلسەفەو زانستێكیش سەری هەڵنەدابوو .. كە ئەم‌دووری‌یە لە نێوان ئافرەت‌و پیاو هەروەها لە نێوان لەش‌ودەروون دروست بكەن .

كۆمەڵێ سەرەتایی مرۆڤـ بە نێرو مێ‌یانەوە دركیان بەوە كردبوو كە مێ بە سروشتی،سەرچاوەو ڕەسەنی ژیانە «لەبەر توانستی بۆ لە دایك بوونی ژیانێكی نوێ .. لێ‌یەوە» بەمە وایان دانا كە بە تواناترەو لە نێر بە نرختریشە تەنانەت بووە ڕەمزی خواوەندیش ئەم بیرۆزی‌و ترخ‌و حورمەت‌و بە توانایی‌ی ئافرەت .. هەزاران سال درێژەی بوو وەئاشكراشە كە ئەو كاتە كۆمەڵ ..

دەسەڵاتداریتی‌یەكی دایكانە ـئافرەتانەی بەسەرەوە بوو. تەنانەت زۆر لە ئافرەتان وولات‌و عەشیرەتیان بەڕێوە دەبردو منداڵیش بۆ ئەوان دەگەڕایەوە نە وەك بۆ پیاو چونكە لەو ساتەدا پیاو مولكایەتی‌یەكی تایبەتی نەبوو

قوناغی سەرەتایی گواستەوە بۆ قوناغی كوێلەیی‌و ،ئافرەت‌ومرۆمێ كردە كوێلەو رووتاوەڕۆكی داستی ئافرەت‌و مرۆڤی شێواند .. چونكە ئەم مولكداری‌یە كاری كردە سەر سەرجەمی پێوەندیە كۆمەڵایەتی‌و ئابووری‌و مولكداری‌یە كاری كردە سەر سەرجەمی پێوەندی‌یە كۆمەڵایەتی‌و ئابووری‌و دەروونی‌یەكانی كۆمەڵ .

كەوا بوو ئاشكرایە .. كە ئەم چەوساندنەوەو شێواندن‌و لاواز بوونەی .

شێواندنی ڕاستیتی ئافرەت

زانایان ئێستا هۆیە ڕاستەقینەكانیان بۆ دەركەوتووە كە پێوەندیی نێوان ئافرەت‌و پیاوی شێلوو ئالۆز كردووەوە ڕاستیتی ئافرەتی شێواندووە .. وەلەوەش تێدەگەن كە بۆچی ئەو پلەو نرخ‌و سەربەستی‌یەی لە دەست چووە !

وئێستە هیچ ڕۆشن بیریكیش ئەوەی لە لا نەزانراو نیە كە هۆی ئابووری بوون ئەم ئەنجامە خەمناكانە یان دروست كرد .

كوردستان
ئێكەمین ڕۆژناما كوردی

كوردستان ، ڕوژنامەكا نیف هەیڤانەیە ، رامیاری‌یە ، ڕوشنبیری‌یە ، كومەڵایەتی‌یە ، ژمارا ئێكێ ل باژێرێ (قاهره) ل مسرێ دەرچویە ، ل ٢٢ ی نیسانا ١٨٩٨ ژلایێ سەرنوسەرو خودانێ وێ (مقداد مدحت)بەگ ، ژ بنەمالا بەدرخانی‌یا ئەوێن بناڤو دەنگ ب بزاڤو خەباتێ دپێخەمەتا گەل‌و وەلاتیدا .

ژمارا ئێكێ هەر وەكی مە خویا كری ل (قاهره) دەرچو ، ژبەر كو ڕوشنبیرو تورەڤانێن كورد لوێرێ خڕ ڤەببون ، هەتا ژمارا پێنجێ‌ژی لوێرێ دەرچو وژبەر تەنگی‌یا كاودانا ژوێرێ باركرو ل (جنێڤ) خوجه بو .. هژمارێن (٦ - ١٩) لوێرێ دەرچون ، لێ هند شیا لوێرێ بژیت ، ئینا ژوێرێ مشەخت بوو جارەكادی هاتەڤە (قاهره)و (ثریا بدرخان) بو سەرنوسەرو سەرپەرشتی‌یا وێ كرو « ٤ » چل ژمارە ژێ دەرێخستن ژ ژمارە (٢٠ - ٢٣)، دیسان كوردستانێ ژوێرێ باركرەڤەو قەستا (لەندەن) كر ، لێ تنێ ژمارا (٢٤) لوێرێ دەرچون ، لسەر مشەخت بونا خو بەردەوام بوو باژێرێ (فولكستون) بو خو دانا بارەگاو ژ ژمارە (٢٥ - ٢٩) لوێرێ دەرچوون دوماهێكی (جنێڤ) لێ بوڤە خودان‌و ژ ژمارە (٣٠ - ٣١) لوێرێ دەرچون . هژمارا دوماهیكێ (٣١) ل (١٤ی نیسانا ١٩٠٤) دەرچویە .

● **دەرهێنانا هونەری یا ڕوژنامێ :**

كوردستان ، ئێكەمین ڕوژناما كوردی د دەمەكی پڕ خەم‌و ئاستەنگدا پەیدا بویە .

ژمارا ئێكێ ژ ڕوژناما كوردستان ب (٤) لاپەڕا دەركەفتی‌یە دگەل پاشكویەكێ بزمانێ فەرەنسی كو وەكی جاردانەكێ (اعلان) دگەلدابوو قەبارا وێ (٢٥،٥ × ٣٢،٥سم)ن. ناڤو نیشانێن وێ بخەتێ فارسی نڤیسی‌یە ، نڤیسینا نەگوڕا سەرێ لاپەڕێ ئێكێ (ترویسە) ژ ناڤو نیشان‌و ناڤێ سەرنوسەری‌و بهایێ ڕوژنامێ‌و (پشكداری)و جاردان‌و مێژویا دەریخستنێ پێكهاتی‌یە .

د « ترویسا » ڕوژنامێدا خویا كری‌یە كو

● بەهجەت محمد ●

(هەر كەسێ نامەكێ ژێرا ڤرێ دكە بلا ڤرێ بكە مصرێ بو دەستێ مقداد مدحت بەگی) ، (٣٠٠٠) سێ هەزار دانە ژێ دەرێدخستن ، هەر وەكی د لاپەڕێ ئێكێ یێ ڕوژنامێدا خویا دبیت ، (٢٠٠٠) دوو هەزار دانە ژێ ڤرێدكەتە كوردستانێ‌و بەلاش بسەر خەلكێ كوردستانێدا بەلاڤ دكرن دا مللەتێ كورد ب تورەو بارو كاودان‌و دوزا كوردا بدەتە نیاسین . لێ ژ دەرڤەی كوردستانێ پشكداری‌یا وێ (٨٠٠) قرش .

بو هەر كەسێ نامەكێ ژێرا ڤرێكەت ناڤو نیشانێن ڕوژنامێ لسەر لاپەڕێ ئێكێ نڤیسابون « مصر (كوردستان) صاحبو محرری بدرخان پاشا زاده » .. دبن ناڤو نیشانێن وێدا بزمانێ توركی نڤیسی‌یە (بۆ هشیار كرنا كورداو دلخوش كرنا وان بو هونەری ، هەر پازدە ڕوژا جارەكێ بزمانێ كوردی دەردكەڤیت) .

● **دەورێ « كوردستانێ » د ڕوشنبیركرنا :**

بزاڤا ڕوژناما « كوردستان » ناهێتە ژبیر كرن‌و خەباتا وێ كری ژبو بەلاڤكرنا تورەو فولكلورو مێژووا كوردی‌و خەلكێ بیانی ب دوزا كوردا دابە نیاسین‌و بارو كاودانێن كوردستانێ لپێش چاڤێن وا ڕون كرین . ئەڤجا « كوردستان » ڕابەڕێ پێشكەفتنا ڕوژنامەگەری‌یا كوردی‌یەو چەند لاپەڕێن ڕهون ددیروكا ئەمرێیدا نەقشاندینە .

(كوردستان)ێ ژهەمی لایێن دی پتر پویتە بخویندن‌و زانینێ كریە ، چونكی زانین سەرپشكا ڕێكێن سەركەفتن‌و سەربەستی‌یا گەلایە . بو ڤێ چەندێژی پویتە بهندەك ئایەتێن قورئانی‌و فەرمودێن پێغەمبەری كری‌یە .

گەلەك ڕوشنبیرو خاندەڤانێن كورد پشكداری دنڤیسینا ڕوژنامێدا كری‌یە ، ژ خاندەڤانێن زانكویێن (قاهره)و (استانبول)ێ ژواناژی شاعرێ كوردێ ئەمر (حاجی قادرێ كوئی)یە كو بنڤیسین‌و شعرین خو بەرپەرێن وێ دنەقشاندن .

كەلەپوور ـ پاشماوە

داڤەلەرزیت ژترسادا خودێ بێژی ئزرائیلێ لهنداف سەری‌و ئەف لێڤە لڤێ لێڤێ نەدا وهەرو هوسا هەر ژن بابا بێ بەخت دا وان كەراتا كەتێ‌و .... نەدگوت پائەڤە بچیكەو بێ دابە !! داوان شولو مولێت مالێ هەمیا كەتە خەما « چنارێ » وسەر هندێرا یانەرازیبو . وروژ نەدچو ئەوێ تێر نەڤەتابا سەرێك .. ئەو « چنارا » وەختەكی یاكو دەیكاوێ بشیرێ (مەها) بخدان‌كری. یاكو دل نەدا بێتێ وێ‌ڤە هەرە ئانژیك فلان شولی بكە . ئەڤرو بویە خداما ژن بابێ وشولكەرا مالێ ؟ ئەو چنارا هندا تفقی ئەڤرو یابویە كومەكا هەستیا لوێرێ ... روژەكێ بابێ وێ لمالبوو وەختێ فراڤینییە . ئینا فراڤین دانا ودەست هاڤێتە زادی داكو بخون‌و چنارێ چا تێ‌تكر بو وان . چاوا بخەلەتیڤە بەیالێ چاێ ژدەستێ « چنارێ » كەفت وهندەك پرچك چونە پەیمانا ژن باب . ئینا شەیطانی خو نیشا ژن بابێ داو رابو لسەرخو و « چنار » راكرو بەعەردی ڤەداو پیاڤە چو دزكێ وێ كچا نازداردا ولپێش چاڤێت بابێ وێ .

گەلی كورد ـ پاشماوە

● **ئەی قوربانی‌دانی گەلی كورد لە شەڕی چارەنووس ؟**

●● داستان پاڵەوانانەی هەموو بەرەكانی كوشتار نموونەیە لە راوەستانی گەلی كورد لەگەڵ سەركردایەتی پارت‌و شۆرش ، چونكە ئێران ، تەنیا مەبەستی ناوچەی بەسرەو مەندلی‌و عەمارە نیە ، بەڵكو لەگەڵی‌دا دەیەوێ شالاو بێنێتە سەر كوردستان ، بۆئەوەی مەبەستی گڵاوی خۆی تێدا مسۆگەر بكات ...

ئەمەشیان خەونێكە، بەڵام نایەتەدی ..

عیراق گەورەترە لەوەی كبرێتە چالەوە ...

بۆیە ، كوردە سەربڵندەكان ، سینگی خۆیان دەكەنە قەڵغانی گەورەو هیچ هێزێك نیە بتوانێ بەری شالاوی پێشكەوتنی بگرێت‌و كاروانی سەركەوتووی عیراق ببڕای ببڕ قابیلی گەڕانەوە نیەو عیراقی‌یە شەرەفمەندەكان بە هەموو توانایەكەوە بەردەوامن لە تۆماركردنی سەركەوتن‌و، هەموو ورەو وزەو خۆشەویستی‌یەك لە سەركردەی گەل ، تێكۆشەر صدام حسین وەردەگرن‌و بۆ پێشەوە لە پێناو سەربڵندی عیراق .. نیشتمانی خۆشەویستی‌و بنیات نان .

شانۆ لە ـ پاشماوە

كارو ئەركێكی پیرۆزەو هیوادارم پەرە بسێنێت‌و بەردەوام بێت بەڵام ئەم كارانە وا دەرنەكەوێت وەكو پەندە كوردی‌یەكەی لێ‌هاتووە كە ئەڵێت (زۆربێ‌و بۆربێ) ، هەرگیز ناشڵێم ئەم كارانە سودبەخش نین‌و خۆماندووكردنیان پێوە دیار نییە ، بەڵام لەگەڵ ئەمانەشدا نابێ چاوپۆشی لێ‌بكەین كە لە كەمو كوری بەدەرنین ، جا هیوادارین كاری بەپێزو رەسەن‌و بەسوود پێشكەش بە كۆمەڵگاكەمان بكەن ، هەروەها دەزگا رۆشنبیری‌یەكان لە هەڵەبجە بەرپرسیارن لەم بارەیەوە بۆ رەچاو خستن‌و چاوەدێری‌كردنی ئەو بەرهەمانەی پێشكەش ئەكرێن .

ئینجا دێمە سەر تێبینیەكانم دەربارەی شانۆگەری‌یەكە وەنەبێت ئەوەی لە پێشەوە باسم كرد ئاراستەی ئەم تیپەم كردبێت بەڵكو ئاراستەی هەموو تیپە هونەری‌یەكانی هەڵەبجەیە ، لەسەرەتادا دێمە سەر (ڕێبوار حمە فرج) كە دەوری پاشا ئەبینێت لە سەرەتای هاتنە سەر شانۆو تا دەورەكەی تەواو دەبێت ئەقیرێنێت‌و هاوار ئەكات‌و دان‌نانێت بەووشەكاندا ، وا ئەزانێت پاشایەتی‌و دەستەڵات بە قیژەو هاوارەو ئەیەوێت بە بینەری بسەلمێنێ كە باش چووەتە ناو دەورەكەیەوەو سەركەوتووە تێیدا بەڵام بەپێچەوانەوە .

لە شانۆگەری‌یەكەدا دوو جۆر دیكۆر ئەبینین یەكێكیان رووت‌و قوت كە مالی پاشا نیشان ئەدات بریتی‌یە لە تەنها كورسیەك ، ئەویتریان چڕو قەرەباڵغە كە گۆڕستانێك نیشان ئەدات بریتی‌یە لە چەند گۆڕو دارو درەخت‌و بەردو ... هتد ، وا بزانم ئەمە تێكەڵاوكردنی دوو ڕێبازی شانۆگەری‌یە كە ئەمەش لە كاری شانۆیی‌دا دروست نییە .

پاسەوانەكان هەر چواریان (تەنها مارێۆ ـ نەبەز صالح) نەبێت هەندێ بەهرەی تیا بەدی ئەكرێت ئەوانی تر وەكو یەكەم جاریان بێت بێنە سەر شانۆو تەنها دەورەكەیان لەبەركردوەو هیچی تر چاوەڕوانی بەرامبەرەكەیەتی كەی حوارەكەی تەواو كات ئەمیش دەست‌پێ‌بكات ، هەروەها چڵم‌كردنی یەكێ لە پاسەوانەكان بەرەورووی جەماوەر زۆر نادروست‌و نابەجێ‌یە هیچ هۆیەكێش نییە وای لێ‌بكات لوتی بكاتە جەماوەرو چڵم فرێدات .

دوا تێبینیم دەربارەی ماكیاج‌كەرە ، بێ‌گومان ئەو كەسەی كە ماكیاج ئەكات ئەبێت شتێك بزانێت دەربارەی هونەری ماكیاج‌و هەروەها لێ‌هاتوو دانابێت‌و بچێتە ناخی یەكە یەكەی ئەكتەرەكانەوە بۆئەوەی بزانێت هەر ئەكتەرەی چ ماكیاجێكی پێویستە نەوەك هەر رەنگ كردن بێت‌و بەس ، بۆ وێنە (پاسەوانی گۆڕستان ـ ڕێبوار نوری) باوكی سێ كوڕ بوو لە كوڕەكانی منداڵ تر بوو هیچ جۆرە ماكیاجێكی پێوە دیار نەبوو .

لە كۆتاییدا هیوادارم كاكی دەرهێنەرو ئەندامانی تیپی پێشڕەو بەدڵێكی فراوانەوە تێ‌بینیەكانم وەرگرن‌و بەو ئامانجەی سوودم گەیاندبێ‌و چاوەڕوانی بەرهەمی بەپێزو چاكترو رەسەن تر پێشكەش بكەن .

سەیرانگەی دورگەی بەغدا

● سەیرانگەی دورگەی‌بەغدا ، یەكێكە لەو سەیرانگا گەورانەی سەركردایەتی‌حزب‌و شۆرشی بەخشیویەتی بە خێزانی شكۆداری عیراق‌و بەرپرسیاری پارێزگاری جوانی‌و پاك‌و تەمیزی‌وڕێكوپێكی بەرپرسیاری‌یەكی هاوتایانەی نێوان ئەوكاربەدەستانەی بەڕێوەبەرانی ئەو دورگەیەن‌و ئەوهاووڵاتیانەن كە ئەوپەری پشوو بێ‌كاری لەناو ئەوتەژاوەو ئەو شوێنە جوانانەی ئەم دورگەیەدا بەسەری ئەبەن.

● بەڕێوەبەرایەتی سەیرانگای دورگەی بەغدا پێخۆشحاڵە بەوەی كە مژدە بدا بەوەی كە ئەچێتە قەڵەمڕەوی ئاتۆنی . كەشوێنی حەوانەوەی لەدوورگەی بەغدا بۆ كراوەتەوە و بریتیە لەدە هێلانەی بوك‌و زاوایی‌و شوێنی‌گونجاوبۆ نوێنەرانی وەزارەت‌و ڕێكخراوە جەماوەری‌و پیشەیی‌یەكانی ئەمە لەگەڵ بوونی چەند هۆڵێكدا بۆ كۆبوونەوەو چەند گەرماوێكی هەلمی‌و مەڵەگەو یاری تینس‌و چێشتخانەو گازینۆو شانۆ كە هەموو شەوێكی پێنج شەممەو هەینی‌و یەك شەممەوان ئاهەنگی هونەری لەسەر ئەكرێ .. ئەوانەی سەر لە دورگەی بەغدا ئەدەن فلیمی هەفتانە ئەبینن كە لەسەر شاشەی سینەمای جێی حەوانەوەی دورگەكە نیشان ئەدرێ .

● بانگەواز بۆ هەموو هاووڵاتی‌یەكە ئەوانەی حەز لە یاری بولنك ئەكەن سەر لە یانەی بۆلنك بدەن بۆ ئەوەی بەشداری ساڵانە بكەن‌و بە نرخێكی گونجاویشەو یاری لەگەڵ تیپە جۆربەجۆرەكانا ڕێكخەن.

● لە شاری یاری‌یەكانی دورگەی بەغدا كاتێكی خۆشی لە دەزگای رولر كوسترو كالیسو ئەنتیرایس‌و یاری جوانی منداڵانە بەسەربەرن‌و یادگارێكی جوانتان بۆ ئەمێنێتەوە .

● مەیدانی فراوان‌و سەوزی بۆ یاری تۆپی سەبەتەو تێنس‌و بالە تێدایە .

● لەچێشتخانەی دورگەكەو چێشتخانەی خزمەتگوزاری خۆیی‌و چێشتخانەی ماسی‌و چێشتخانەی یانەی روبار خواردنی ئەوپەری بەچێژی لێ‌بەو خواست‌و خوان لەسەر ئاوازی مۆسیقای شاعیری‌و خۆشی بای دجلە دەبێ‌و كەلە هەموو لایەكەوە چواردەوری دورگەی بەغدایان داوە .

● سەیرانگەی دورگەی بەغدا دورگەی هەموو عیراقی‌یەكی شكۆمەندە .. تەنیا رۆژی شەمموان نەبێ ، ئەویش رۆژی پشووی ئەوانەیە كە لە دورگەكەدا كارئەكەن هەموو رۆژەكانی تری هەفتە دەرگا كراوەیە .

Institut Kurde de Paris